

1991ko urriak 6 — 1.355 zenbakia — 185 pezeta (BEZ barne) / 11 libera

ARGIA

Cubako
iraultza
kolokan

Nola lortu
babes ofiziale
etxebizitza

ACENOR

BIRMOLDAKETA LUZE
BATEN ISTORIA

ZER BEHAR DU
ETBk
BAZKALONDOETAN?

 EGONEAN
GIRO

ETB

RIVIERA
Telesaila
TXANDAKA
LEHIAKETA
ELKARRIZKETAK
eta abar

EGUNERO
14:20

Obra guztiak garai txarrean

EZ dut inoiz ulertuko nola gertatzen den, baina herri santu honetan opor garaiak hankaz gora harrapatzen gaitu beti. Okerrena ez da turismoa galerazteko modua dela —Kontxako hondartzan egin beharreko obra horiekin gertatzen ari dena adibidez—, ez, larriena beste alde batetik dator: gure agintariak zirkulaziorako ona izan daitekeen erabakia hartu zuten eta Lasarteako irtenbidea lurrazpitik egiten hasi ziren.

Kontua da obrak aspaldi hasi zirela eta orain arte behintzat ez direla batere saiatu ahalik eta lasterren bukatzen. Oso leku txarrean kokatuta dagoela kontutan izanik, nahitaezkoa zirudien behar ziren neurriak hartzea, baina ez da horrelakorik egin eta iritsi dira, iritsi, istripuak.

Neure ustez, langileek egunaren hogeitalau orduetan —hiru txandatan— aritu beharko lukete lanean; baina oraingo martxan, jaiak hartuta eta zortzi orduz lanean arituta, istripuak berriro gertatzeko arriskua

izugarria da. Errepide nagusia desbideratzen duen lan honetan eta larriak diren gehienetan ahalegin guztiak jarri behar direlakoan nago. Enplegu bulegoetara joatea nahikoa da martxa horretan lanean arituko litzatekeen jendea aurkitzeko.

**Floren Imaz
(Ordizia)**

Billabonako Mitxel Izagirreri erantzuna

KAIXO, Mitxel: zure eskutitza irakurri dugu, eta gu ere aspaldidanik gabiltzala Aralar aldeko mendietan esan nahi dizugu, baina ez dugu inoiz utzi zaborrik izan garen parajea, ezta automobilaren kiratsik ere, oinez ibiltzen bait gara beti, mendizale bezala.

Garai batean «Hara non diren/mendi maiteak...» abesten genuen gogotik Euskal Herriko mendi ederak begiratuaz; gaur egun, ordea, «hara non diren, mendi zikinak/erdaldunen zaborteziak...» abestera gonbidatuak gara...

Duela hamar-hamabost urte ziren garbitzaile-kua-drilak aipatzen dituzu. Horien beharrik ez dago baikoitzak bere zaborrak eta kiratsak berarekin etxeratzten baditu. «Zer ikusi hura ikasi» dio esaera zaharrak. Gure seme-alabek ere hori ikasiko dute, baina horretarako guk izan behar dugu, geure jarrerarekin, bidea erakutsiko diegunak...

**Iñaki eta Miren
(Tolosa)**

PNVren jokaeraz

ASKOTAN izan dut egunkari edo aldizkarietara eskutitzak bidaltzeko asmoa, baina beti pentsatu izan dut ez naizela egokiena horrelakorik egiteko.

Hala ere, gaur, Ardantzak Hirukoitza hautsi duenean, barne muinetik sortu zait pentsatzen dudana aldarrikatzeko beharra. Une honetan, PNVk daraman politika bakarra ekonomikoa da. Ez zaio batere axola kultura nahiz hezkuntza nahiz politika alorretan gerta daitekeena. Are gutxiago berarekin zein alderdik

osatzen duten Jaurilaritza. Horregatik, helburu politikoei uko egin eta gero, prest dago Hezkuntza bezalako sail garrantzitsua (euskara eta euskaldunon nortasunari dagokionez) PSOEn esku uztea. Zazpi hilabeteotan aire freskoa jasota, berriro jasango du sozialisten erasoa.

PNVren politikak gero eta ideologia gutxiago du eta bere helburua potere hutsa da, bitartekoak bitarteko, Ajuria Enean jarraitzeko.

Orain arte lortu du gainontzeko alderdiek HB baztertzea. Orain EA baztertu du (garaikotarrei HBekin elkarriketarako aukerak ukatuz, Gipuzkoan marginatu eta Paktukoei jaramonik egin gabe) eta laster Añamendi ere baztertuko du.

Marginatu dituen sektoreak gero eta handiagoak direla kontutan hartuta, PNV bera ari da baztertuak elkartzen. Erne, oraindik ere ikusiko bait dugu nazionalisten *ikurra* den alderdia PSOE eta PPrekin elkartuta poterean jarraitzeko beste aukerarik ez duelako.

**Txarli Etxebarria
(Bilbo)**

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK

HELBIDEA

HERRIA

HERRIALDEA

BANKU/ AURREZKI KUTXA

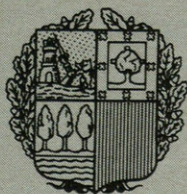
SUKURTSALA

KONTURAREN ZENBAKIA

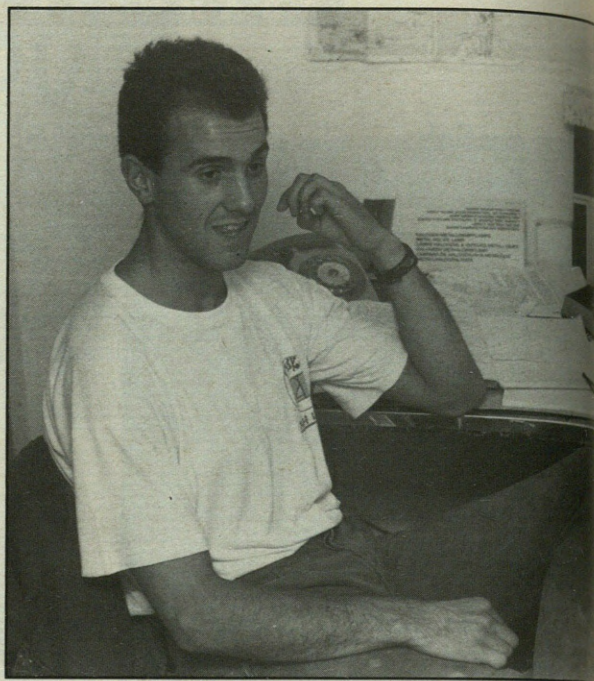
TEL

D.P.

6. Politika kronika. I. ZUBIONDO.
8. PSOEek, EAJk eta EEk osatu dute Gasteizko Gobernu berria
Beste aukerarik ezean. GARBINE UBEDA.
10. Joxe Mari Garcia Goena, Juan Karlos GAlen azkenengo biktimaren anaia:
«Gobernu zentralak baino min handiagoa eman digu Eusko Jaurlaritzak». GARBINE UBEDA.
12. Politika ttantaka.
14. Nazioarteko kronika. L. MARTINEZ.
16. Cubako iraultza kolokan. X. LETONA.
20. Nazioartea ttantaka.
22. Acenor: Birmoladaketa luze baten istorioa.
MYRIAM GARTZIA.
26. Irailaren igandero ospatzen da Ernioko erromeria.
Fedek sortutako festa. AMAGOIA IBAN.
30. Nola lor dezaket babes ofizialeko etxebizitza?
MYRIAM GARTZIA.
34. Jon Sobrino: «Latinoamerikak bizi duen krisia gizatasun krisiaren ondorioa da». AMAGOIA IBAN.
40. Kultur kronika. JOSU LANDA.
42. Bosgarren Kolektiboak ez du jada Tolosako Bideoaldirik antolatuko.
Standarizatzeko asmorik izan gabe. JOXI GOIKOETXEA.
50. Munduaren zabaletik kultura. J.M. HERITZ.
52. Kultura ttantaka.
54. Astegiroa.
63. TXT.
66. Estoniarrak ulertzekotan. TXILLARDEGI.

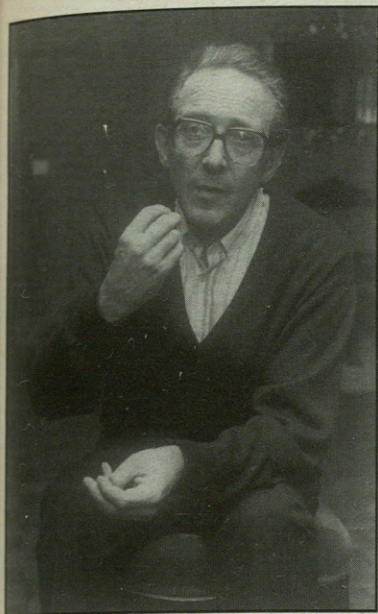
Eusko Jaurlaritzako Kultura eta Turismo Sailek
diruz lagundutako aldizkaria

J.M. GARCIA GOENA: GAlen atzaparretan hildako azken biktimaren anaia, gauzak argituko diren esperantza handirik ez zaio geratu, Amedo eta Dominguezen epaiketaren prozesua ikusi ondoren. Benetako errudunak ez direla azalduko uste du Joxe Marik, ikerketak ezinezkoak bait dira. Hala ere, iritsi diren lekura iritsita, aurrera segituko du familiak, gauzak behin betiko argitu arte. / 10

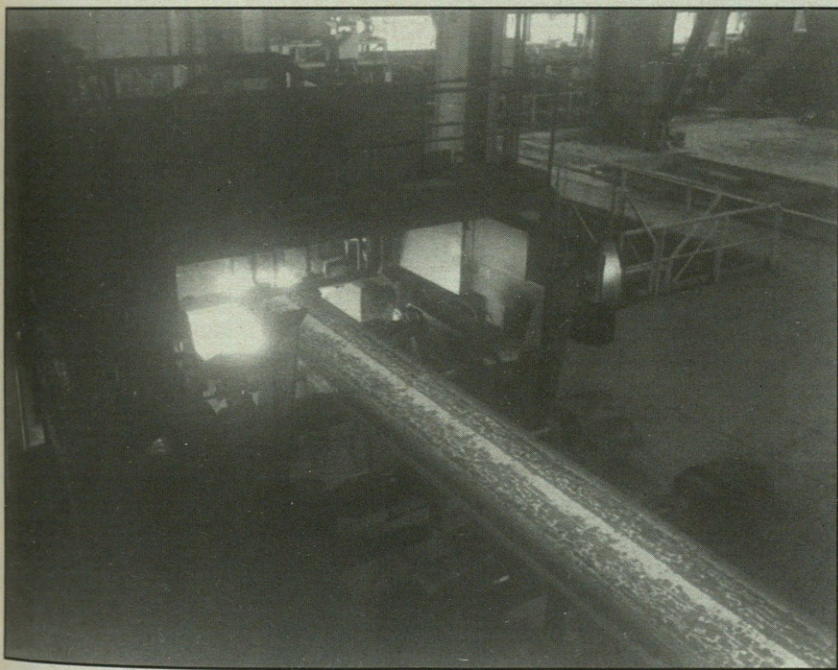
CUBA: Une latzak bizi ditu Cubak eta, zalantza barik, latzagoak biziko ditu oraindik. Ekialdeko herrialde sozialistekin, eta batik bat SESBrekin, zituen lotura ekonomiko estuen apurketaren ondorioz. Irlako egoera ekonomikoa itota dago. Hornikuntza lur jota eta biztanleak, jatekoarekin bai, baina larri. Egoera guzti honi topatu beharko dio irtenbideren bat datozen egunetan burutuko den PCCren IV. Kongresuak. / 16

JON SOBRINO: Askatasunaren Teologiaren pentsalari garrantzitsua dugu Jon Sobrino bilbotarra. Orain 34 urte El Salvadorera misiolari bezala joana, bertan aurkitu zuen errealitateak kapitalismoaren aurkako jarrera hartzerantz bultzatu zuen. Ignacio Ellacuriaren lagun mina bihurtu zen. Euskal Herrian izan dela baliatuz elkar hizketa burutu dugu berarekin. / 34

BIDEOA: Aurten ez da izango Tolosako Bideoaldia. Bosgarren Kolektiboak, 1987tik 1990era bitartean lau bideoaldi antolatu ondoren ez du jaialdia antolatzen jarraituko. Jaialdia bertan behera uzteko arrazoiak, bideoak Euskal Herrian izan duen bilakaera eta bere gaur egungo egoera nola ikusten duten azaltzen digute Bosgarren Kolektibokoek. / 42

ACENOR: Altzairu berezien krisia dela eta, Euskal Herriko industriarik garrantzitsuenetarikoa bat den Acenor-ek porrot egin du. Joan den urteko galerak 7.000 milioi pezetatakoak baziren, aurtengoak ez direla gutxiago izango dirudi. Zuzendaritzak bideragarritasun plangintza aurkeztuko du, birmoldaketa burutzeko estrategia gisa, lagileen hitzarmen kolektiboa alde batera utziz. Datozenak, borroka egun gogorak. / 22

Jabea: Zeruko Argia, S.A.L.

Argia egiten dugu:

Donostian: Eñaut Apaolaza, Gorka Arrese, Amagoia Iban, Alberto Irazu, Joxi Goikoetxea, Ritxi Lizartza, Juan Jose Petrikorena, Patxi Sarriegi, Garbiñe Ubeda.

Bilbon: Joseba Azpeitia, Jose Mari Egaña, Myriam Garcia, Xabier Letona, Ermiñe Madariaga, Sabino Madariaga, Amaia Nabaskues, Jon Olaizola, Xabier Zabaleta.

Iruñean: Iñaki Camino.

Iparraldean: Ixabel Etxeberria.

Kolaboratzaileak: Mikel Antza, Kike Amonarriz, Mikel Asurmendi, Edorta Arana, Xipri Arbelbide, Karlos Argiñano, Patxi Azpillaga, Mikel Arrieta, Nerea Azurmendi, Juan Mari Arzak, Jean Louis Davant, Enbido, Elhuyar, Xarlo Etxezarreta, Xabier Euzkitze, Luis Fernandez, Itsaso Fernandez, Fernan Goñi, Andres Gostin, Arantxa Gutierrez, Jimu Iturralde, Josu Landa, Juan Jose Lapitz, Amaia Lasa Alegria, Xabier Lekuona, Xabier Lezeta, Emilio Lopez Adan, Mattin, Bego Montorio, Fermin Muguruza, Imanol Murua, Joxan Oiz, Eva Olaizola, Xabier Oleaga, Bota Punttuba, R. M. Sabaris, Joxemi Saizar, Carlos Santamaria, Jon Sarasua, Tala, Txillardegui, Iñaki Uribe, Iñaki Uriarte, Asisko Urmeneta, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Diseinu eta montajea: Garbiñe Ubeda, Karlos Beristain.

Azala: Aitor Bayo, Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Ramuntxo Sagarzazu.

Promozioa: Jose Luis Olaziregi.

Administrazioa: Aitor Aznar.

D.L.: 80-1963.

Commission paritaire: 72562 E.

Helbidea: Industrialdea, 1 eta 2 pabiloiak. 20160 Lasarte-Oria. 114 Postakutxa Bilbo

Tfnoa: (943) 37 15 45, (94) 424 46 63.

Faxa: (943) 36 10 48.

Inprimategia eta Fotomekanika: ANTZA.

1991. urterako harpidetza sariak (BEZ barne):

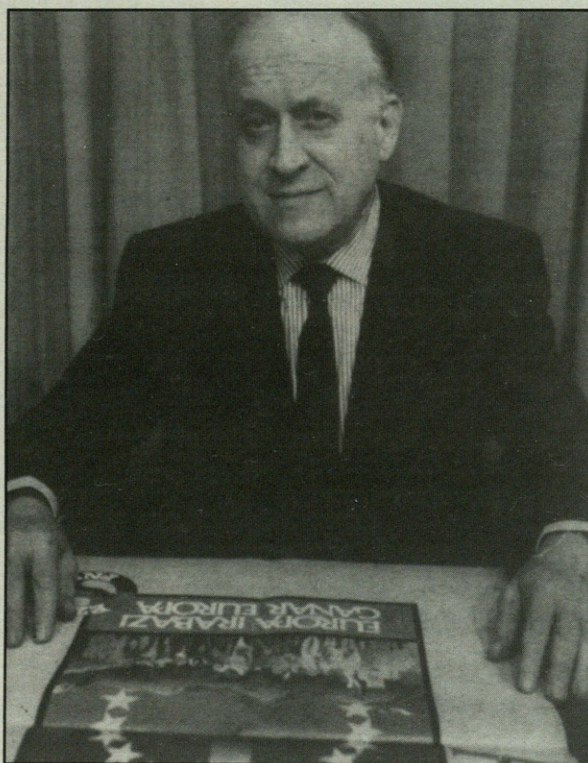
Hego Euskal Herria .. 7.450 pezeta.
Ipar Euskal Herria ... 490 libera.
Estatu Espainola 7.450 pezeta.
Beste atzerriak 9.800 pezeta.
Airez 14.900 pezeta.

...eta gobernagarritasunaren izenean barkatu gure zorrak, amen

JOSE Antonio Ardanza Lehendakariaren kontzientzia ez dago erabat lasai, nonbait. Akaso ez zeuden jeltzale guztiak erabakiarekin konforme, eta haiek ere konbentzitu beharrean zen. Akaso, kontzientzia eta alderdiko baseak bost axola zaizkio. Ardanzak, —eta baita Jauregik eta Arzalluzek ere— etengabe errepikatu eta justifikatu du PSOErekin sinatutako hitzarmena: *«posible zen gobernu bakarra jarri da martxan»*. Bakarra izan ala ez izan, EAJk ez du boterarik galdu. Eusko Jaurlaritzak dituen aurrekontuen dirua berdin

maneatuko du, eta kontseilartzak beti bezain «ongi» mantendu ditu.

EAJk garaipenak ospatzeko bakkrik ematen dio edanari. Penak ahaz-

Pasatu berri den igande honetan ospatu dute EAJkoek Alderdi Eguna.

tearren, behintzat, gutxitan. Horregatik, aurtengo Alderdi Egunean, Arzalluz eguraldiarekin kezkatu da batetik bat. Salburuan dastatu ditu aste

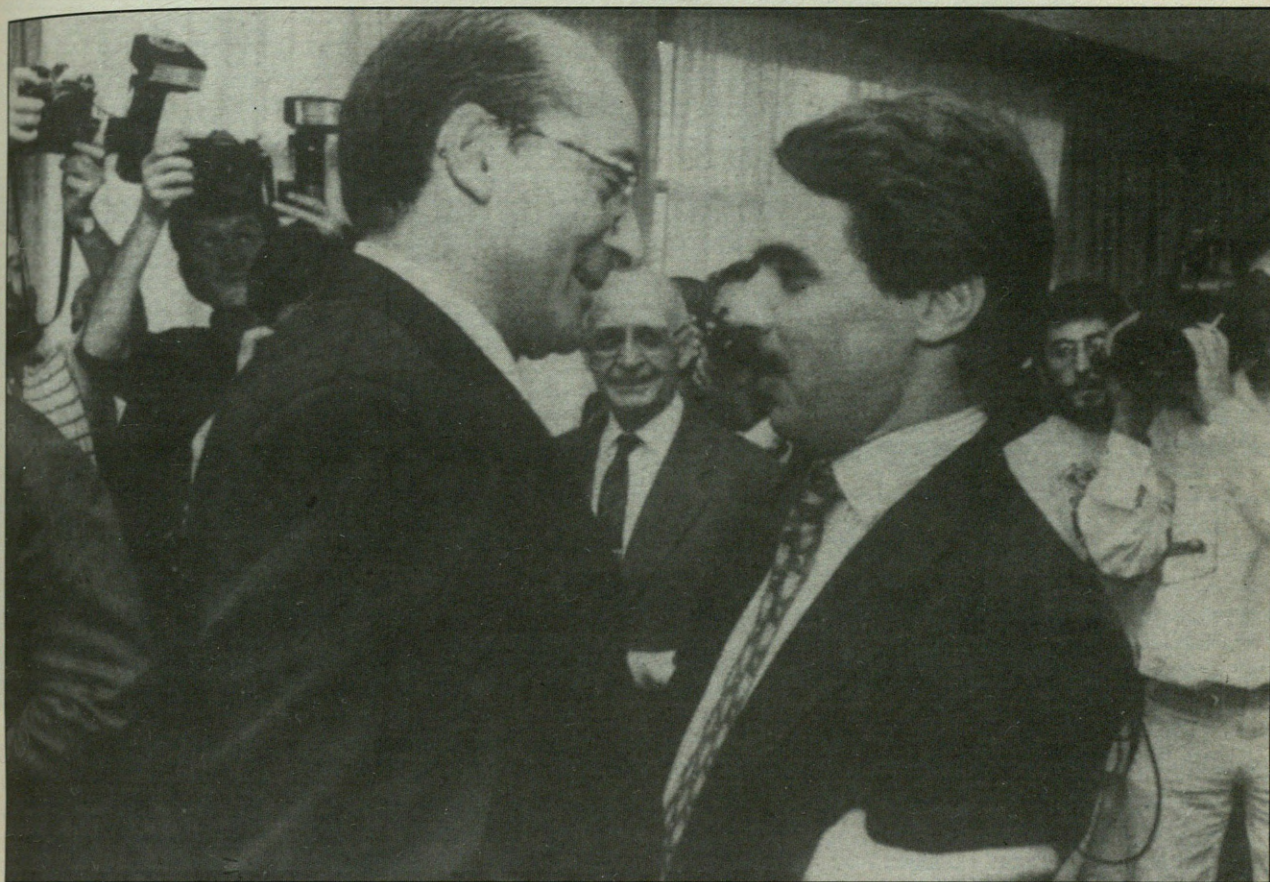
osoko tragoak. Eta edandako guztien artean, gobernu nazionalista haustearrekin irentsi duen susto txarrak ez dio apenas ajerik sortu. Eta gobernu berriak, duen boterea nabarmendu baizik ez du egin. Euri zaparradarik ez, mesedez. Europak ez du horren beharrik.

INKESTEN eta barne dokumentuen astea izan dugu pasatu berri den hau. Honez gero sinesgarritasuna galtzen hasiak dira bai batzuk eta bai besteak. Gauza guztitarako dira baliagarri inkestak, batez ere gauzak behar den lekuan jartzeko. Kasualitate, gairik konfliktiboenetan agertzen dira beti inkestak, eta beti daude agintzen duenaren alde. Euskal Herri erdia dago ia, Irurtzun-Andoain autobidearen A-4 barietatearekin. Eta inkestak arabera ere, gutxi batzu bakarrik dira (%3) Bizkaia komandaren kontrako operazioan Ertzaintza-ren jokaera ezin garbiagoan sinesten ez dutenak.

JUAN CRUZ ALLIK Nafarroako foru erregimena errespetatu, mantendu eta hobetuko duela, eta Espainiako konstituzioari fidela izango zaiola zin egin du gurutze sainduaren aurrean.

Eta gurutze saindua ezezik, Jesus Aizpun eta Jose Maria Aznar ere izan ditu aurrean. Nafarroako lehendakari berriak alde batera baztertu ditu duela hilabete batzuetako bihurrikariak. Irakasleek egindako galdera ondo

— EAJk garaipenak ospatzeko ematen dio edanari, normalean. Penak ahaztearren, behintzat, gutxitan. aurtengo Alderdi Eguna salbuespen horietako bat izan da: Arzalluz eguraldiarekin kezkatuta agertu bait da ●

Juan Cruz Alli Nafarroako lehendakari berriak Jose Maria Aznar PPko liderraren besarkada jaso zuen.

erantzuten ikasi du Juan Cruz Allik. «Proiektu politiko sendorik ezin da biolentzia eta inposaketa oinarri

izanda eraiki. Sumindurak eta gorrotoak ezin dute ez aurrerapenik ez askatasunik sortu. Biolentziak,

erabiltzen duena suntsitu baizik ez du egiten». Eta berriz, ozenago: «biolentzako konturatu behar dute gizarteak haien metodoak gaitzesten dituela, ez duela indarkeriaz libratu nahi, bere zioa askatasunean aukeratu nahi duela».

TERMINOLOGIA

Ultimatum. Bi alde edo talderen arteko harremanak eten beharrean edo teinka daudenean, batak besteari uzten dion azken aukera, edo eta egiten dion behin eta betiko proposamena.

Patxi Baztarrika Gipuzkoako EEko idazkari nagusiak, erridikulua egiten segitu nahi ez badu behintzat, Eusko Jaurlaritzatik ziztu bizian joan dadila eskatu dio Jon Larinagari: «Edozer gauza egiten da boterearen truke». «Larinagak, PSOEk eta EAJk botatako ultimatumak —emandako kartera onartu edo ospa— onartuta, nahiago izan du bertan geratu, nahiz eta horrela EE lotsatan utzi». Baina Baztarrikak protestarako lekuri proposena galdu du. Izan ere, Fax-ari aberia konpondu besterik ez, Euskadiko Ezkerrak gobernu berrian parte hartuko ote zuen erabakiko zen bileran eritzia botatzeko.

Harritzekoa izan da kasu honetan EEkoek (?) elkarrekin komunikatzeko bide hori erabili izana. Alegia, elkarren berri faxaren bidez isil-isilik eman nahi izana; betiko bideak, hau da, telebista, irratia, egunkariak, aldizkariak, mitinak, txarangak... direnak eta ez direnak alde batera utzita.

Gabriel Urralbururi «azkenengo deklarazioak baino gozoagoak» egin zaizkio hitzok. «Elkar hizketarako prest» agertu zaio Nafarroako lehendakaritzatik bota zuenari.

Jose Maria Aznar PPko buruak besarkada bista-bistan eman zion Alliri. Eta denek entzuteko moduan: «Nafarroan hasitako operazioa, lor zitekeen arrakastarik handienarekin bukatu da». Bezperan oraindik gobernua ezin osaturik zebilenak gainditu du, beraz, alderdiak (eta Madrilko sozioek) jarritako azterketa.

Iñaki Zubiondo

PSOEk EAJk eta EEk osatu dute Gasteizko gobernu berria

Beste aukerarik ezean

Eusko Jaurlaritzak sozio berria du. Eusko Alkartasunak eta Euskadiko Ezkerrako Añamendikoeak utzitako hutsunea sozialistek bete dute. Kontseilaritza bat gehiago eta, bi lehendakariorde, bakarra beharrean, izan dira PSOE gobernukide jartzeak ekarri dituen aldaketak. Ez da oso konforme oposizioa.

ORAIN zortzi hilabete eskas jeltzaleek sozialistekin zituzten ezin ulertuak, konpontzeke daudela dio Jose Antonio Ardanza lehendakariak. Baina orduan, diferentziok direla medio, ezinezkoa izan zen Gasteizko Gobernuan biok

elkarrekin agintzea, eta orain, ez dute enbarazurik sortu, herren zegoen gobernu berri ere osatzeko. Bai sozialistak, bai jeltzaleak eta bai Euskadiko Ezkerrakoak, bat datoz gobernu berriari buruzko eritzian: «posible zen gobernu ba-

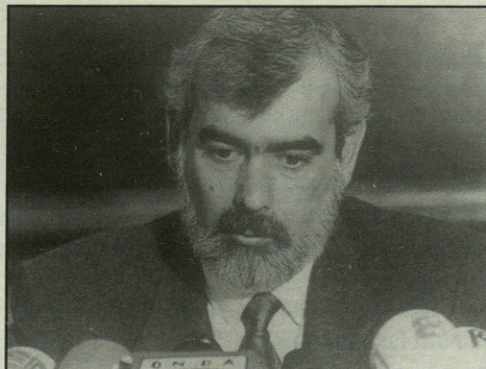
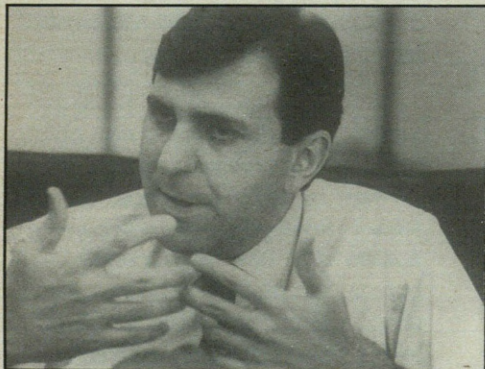
karra jarri da martxan». Instituzioaren egonkortasunak du orain lehentasuna, eta alderdien desberdintasunek hauts ez dezaten, «kontsentsua eta elkar bizketa iraukorra» bilakatuko dira helburu horretara heltzeko tresna, Jose Antonio Ardanza adierazi duenez. «Hemen ez ditu inork printzipioak aldatu behar izan —azaldu zuen lehendakariak— igoaltsuak ditugun sinisteeekin lan egingo dugu, eta desberdintasunei dagokionez, denok onartuko ditugun puntuak biltzen saiatuko gara, herri bonek dituen arazoei aurre egiteko».

Lehendakariaren ustez,

printzipioak eta hauen konkretzioa ez dira gauza bera: «Gobernu nazionalista batean, autogobernu estatututik defenditzea praktikan modu berean uler zezaketen alderdiek. Baina hiru soziook kontziente ginen Administrazio zentralarekiko akordioa falta zela».

Laurogei foliotako akordioa, hamar egunetan negoziazioetan aritu diren pertsona berek sinatu zuten. Jose Antonio Ardanza lehendakariaren gain, EAJren izenean Xabier Arzalluz eta Juan Maria Ollorak jarri dituzte izenpea akordioan. PSOEren izenean, Jose Maria Benegas eta Ramon Jaurregi eta EEren izenean Juan Maria Bandres eta Jon Larriaga izan ziren sinatu zutenak.

Karteren banaketari dagokionez, EAJk aurreko gobernu hirukoitzean zituena bederatzia mantenduko ditu: Industria eta Energia; Presidentzia, Lege Erregimena eta Garapen

Eusko Jaurlaritza berriak bi lehendakariorde izango ditu: Jon Azua nazionalista eta Fernando Buesa sozialista. (Argazkiak: Aitor eta Txabarri)

Duela bederatzi hilabete akordioa posible izan ez bazen ere, eta desberdintasunak gainditu ez diren arren, Ardanzen ustez, PSOEekin elkartzeak bakarrik ekar lezake egonkortasuna Gobernura. (Argazkia: Olalde)

Autonomikoa; Barne kontseilaritza; Hazienda eta Finantzak; Kultura; Sanitatea; Garraioak eta Lan Publikoak; Nekazaritza —eta Arrantza eta Presidentziako Idazkaritza.

PSOEk bost departamen-

tu eskuratu ditu: Justizia; Hezkuntza; Unibertsitateak eta Ikerketa; Lana eta Seguritate Soziala; Hirigintza eta Etxebizitza eta Komertzio eta Turismoa.

Euskadiko Ezkerrari dagokionez, Jon Larrinagak

Ekonomia, Planifikazioa eta Ingurugiroa departamentuaren ardura hartu du bere gain.

Sinatu berri den programan, legealdia bukatu bitartean gobernuak segituko duen ardatz nagusia zehaz-

ten da. Azalekoa eta konkretzio handirik gabekoa izateaz gain, badu bestelako berrikutzarik ere. Industria, Energia eta Komertzioa departamentua zena bitan banatu dute. Industria eta Energia Jon Azua nazionalistak gobernatu du, orain arte bezala, eta Komertzioa, Turismoari lotuta, sozialisten esku geratu du.

Bestalde, lehen ez bezala, bi lehendakariorde izango dira Eusko Jaurlaritzan. Ekonomiaren ingurukoak lehendakariorde batek hartuko ditu, Jon Azuak. Asunto Sozialak Fernando Buesaren esku geratuko dira.

Akordioak «politika autonomiko propioa definitzeko borondatea» nabarmentzen du, eta baita «estatutua ulertzerakoan euskal indar politiko guztien artean kontsentsurik zabalena bultzatzeko» asmoa ere.

Oposizioa ez da batere konforme

Eusko Jaurlaritza berria osatzen duten sozioek lortutakoak sortu dien poza azaltzen zuten bitartean, oposizioak gogor kritikatu du akordioa.

Xabier Arzalluzek sozialistek «erakutsi duen arrazionaltasuna», eta «PSOE txantaia egiterik izanda ere» ez zuela horrelakorik egin nabarmendu zuen.

Ramon Jauregi Euskadiko sozialisten idazkari nagusiaren ustez, herriak asko irabaziko du gobernu berriarekin, eta sortu duten programa «konkista handia izan da, errealis- moan eta gaur egungo arazoetan oinarritzen delako». Aurreko gobernu gaitzetsi egin zuen, «nazionalistegia» zelako.

Karlos Garaikoetxea EAko lehendakariari, «programarik gabekoa» iruditu zaio gobernu berria. Programa beharrean, «lotsatzeko moduko deklarazio orokorrak» ditu. Garaikoetxearen ustez, karteren banaketan bakarrik jarri dute enpeinua, eta bestalde, «Euskadiko Ezkerra egoera penagarrian ge-

ratu da». Bere ustez, autogobernuaren hainbat aspekturi uko egitea dakar. EAJk PSOEri horrelako indarra emateak «kontzeptzio zentralistak inposatzea» esan nahi du.

HBren ustez, «Eusko Jaurlaritza berriak garapen autonomikoaren eta askatasunaren atzerakada ekarriko du», eta PSOE, EAJ eta Madrilgo Gobernuak diseinatutako hitzarmen estrategikoa bideratzen du.

UAren ustez, «krisiari irtenbidea emateko modu bakarra zen hiru alderdiak elkar ulertzea». EEren presentziari dagokionez, «gustor txarreko broma» iruditu zitzaion Pablo Mosquerari Larrinagak hartutako papera. Bere ustez, EEk gobernuan jarraitzen du estetikatik, eta bere kartera «inpresentablea» iruditu zitzaion.

Añamendikoei, Jon Larrinagari erretiratzeko eskatzen diote, «ez badu erridikulua egiten segitu nahi». Hauen ustez, «programarik gabeko gobernu honek ez du arazoak konpontzeko balio».

Garbiñe Ubeda

Joxe Mari Garcia Goena, Juan Karlos GAlen azkenengo biktimaren anaia:

«Gobernu zentralak baino min handiagoa eman digu Eusko Jaurlaritzak»

Amedo eta Dominguez-en epaiketak ez du gauza handirik argitu. Sententziak ez du behintzat pozik utzi Garcia Goena familia. Inmaculada Gomez-en adierazpenak ez dira nahikoa froga izan, honez gero jakina dena zigortzeko. Joxe Mari Garcia Goenak, Juan Karlos zenaren anaiak, dena argitu arte aurrera segitzeko asmotan direla azaldu digu. GAlen atzaparrek hil zuten azken biktima, bizi izan balitz, gaur egun intsumisioa izango zatekeen.

ARGIA, Zer iruditu zaizue sententzia?

J.M. GARCIA GOENA. Imaculada Gomez-ek deklaratu zuenean, oso pozik itzuli ginen etxera. Esperantza handia biztu zigun. Gero, ordea, ez du ezertarako balio izan denetan argien zegoenak, anaiaren hilketarenak alegia. Sekulako desilusioa izan da.

A. Aurrera segitzeko asmotan zarete...

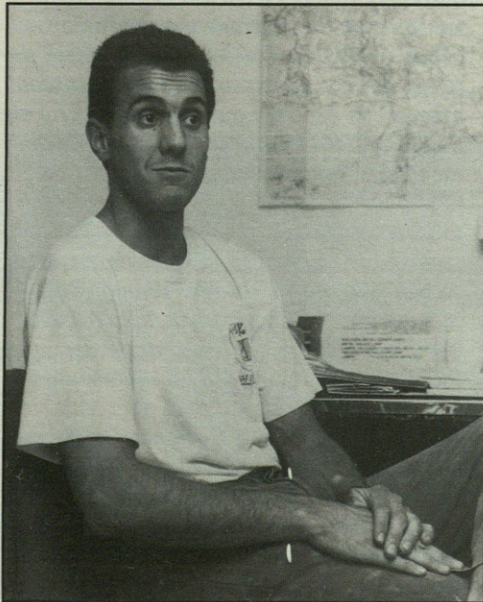
J.M.G.G. Noski. Juan Karlosi baten batek jarri zion bonba. Eta Estatu frantsesean ez da inongo ikerketarik egin. Berehala baztertu zuten gaia. Baina han ikeritzeko asko dago.

A. Juan Karlosen kasua ikertuko da, beraz, Estatu

Frantsesean?

J.M.G.G. Hasteko, abokatua behar duzu han bertan, baina horretarako izu-

garrizko dirutza behar duzu. Guretzat ez da erraza izango, baina gustatuko litzai-guke.

Bonba jarri zuenak ezin zuen jakin gaua heldu arte, hurrengo egunean noiz joango zen lanera anaia. Ez zuen lantokian orduetegi zehatzik. Gauetz joan ohi zen galdetzerara. Egun hartan alabarekin joan zen, eta berandu arte ez zuen jakiterik izan goizeko seirak baino lehen abiatu behar zuela.

Han bertan faxista asko dago, anaiak zioenez. Ez zebilen ezertan, baina euskaltzalea zen, eta hori ez zaio jende horri gustatzen. Horregatik diot han argitzeko asko dagoela. Hemendik harantz pasa zezakeen muga edonork, inongo trabarik gabe, baina ez dakit ez ote zion Iparraldeko norbaitek jarri...

A. Epaiaketaren ondoren, sententzia errekurrituta, ikerketari jarri dizkieten mugak ikusita, zer nolako esperantzak dituzue?

J.M.G.G. Ez omen da esperantzarik azken uneraino galtzen, baina egia esan, apurren bat bakarrik gertatzen zaigu, epaitzen dutelarik gobernatzen dutela

«Noiz-pait Amedok hitz egingo duen esperantzadugu».

ikusi ondoren... Leopoldo Torres jarri izana da horren adibide garbia.

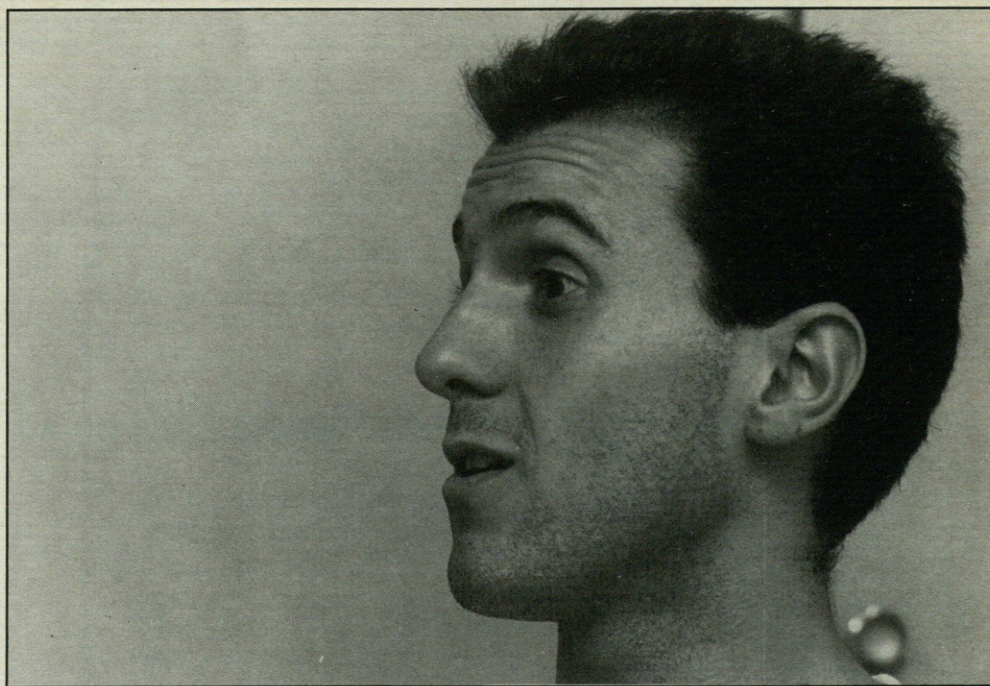
A. *Instituzioek ez dizuete laguntzarik eman?*

J.M.G.G. Ezta ezertxo ere. Alderdi politikoek lagundu digute, baina Eusko Jaurlaritzak ezertan ez. Erabat desilusionatuta gaude Eusko Jaurlaritzarekin. Gobernu zentralak baino min handiagoa eman digu. Gobernu zentrala ez bait zaigu bat ere axola, baina Eusko Jaurlaritzak axola zaigu. Ez da inongo ordezkariarik izan epaiketan. Ez ahaztu egin zaielako, baizik eta ez dutelako zer ikusirik nahi izan gaiarekin... Jaurlaritzak zer edo zer egin zezakeen, baina ez dute ahorririk zabaldu, eta guk ez dugu indarrik gobernuaren presionatzeko. Bizi izan balitz, gaur egun, goitik beherako intsumisioa izango zatekeen.

Eusko Jaurlaritzak ez du ezertan ere inplikatu nahi izan. Behar zenean ertzainek zekitena esan izan balute... baina trukeren bat egingo zuten Eusko Jaurlaritzak eta gobernu zentralak eta akabo. Tokatzen zaizun arte ez zarela konturatzen diote, baina arraioa! A zer nolako jendilajek agintzen duen hemen! Eta sozialistak izatea Donostian bertan... barrenak lehertzen dizkit. Zikinkeriarik handienetan harrapatu dituzte, eta ez GALrekin bakarrik. Jendea ordea, bost axola. Estatua goitik behera amiltzeko moduko gauzak izan dira, nere anaiarena esate baterako, baina hala ere, gero eta hurbilago ditugu. Aurki Tolosan jarriko zaizkigu agintari.

A. *Nola gaindi liteke horrelako inpotentzia?*

J.M.G.G. Lau urteren buruan guk ez dugu horre-

«ETako batek, Amedok bezala, hatz-markak emateari uko egingo balio, bera osorik sartuko lukete tinta potoan».

lakorik lortu. Ezinezkoa da hori gainditzea.

A. *Zer iruditu zaizu Inmaculada Gomez?*

J.M.G.G. Egin duena ezin izango diogu inoiz behar bezala eskertu. Sekulako balorea du. Deklaratu zuen egunean Melchor Miralles eta Herri Ekintza-

dituzte anaiari gertatuta-koagatik zigortu. «Frogarik ezean» absolbitu egin dituzte.

A. *Ofizialki aitortzen ez bada ere, nabikoa argi geratu da dena...*

J.M.G.G. Ez dakit... Neri ez didate gai horri buruz ezer esaten, akaso min

gartzelan hilko dituztela, behin baino gehiagotan bururatu zaigu. Noizpait hitz egingo duten esperantza badugu.

A. *Mebatxuak bota zituzten...*

J.M.G.G. Beldurra izan dute, seguru. Ez da sinestekoa! Amedo eta Dominguez dira hatz markarik eman ez dituzten preso bakarrik. ETako batek hatz-markak emateari uko egingo balio, bera osorik sartuko lukete tinta potoan. Zein preso eramaten dute batetik bestera aire girotua duen auto batean, eta esposarik jarri gabe? Ea zein preso irteten den hori bezain apain argazkian. Blancak ere gauza bat deklaratu eta sinatu zuen. Gero, epaiketan deklaratzera joanda, erabat kontrakoa deklaratu zuen. Hori delitua da. Zenbateko zigorra ezarriko diote horri?

■ «Eusko Jaurlaritzak ez du ezertan inplikatu nahi izan; Gobernu zentralak trukeren bat egingo zuen haiekin, eta akabo»

ko abokatu batzuekin afaldu genuen, eta denek gauza bera zioten: Casadok erri-dikulua egin zuela egun bartan. Blancaren deklarazioa, berriz, lotsagarria izanzen. Gauzabat esan eta handik bost minutura kontrakoa esaten zuen. Nik argi ikusten dut dena, baina besteek nonbait ez. Ez

emango didanaren ustean. Ni ere saiatzen naiz ahalik eta gutxien mintzatzen horren gainean. Komentarioak familian bakarrik egiten ditut.

Esperantzarik genuenok esaten genuen, kondena handia izango balute akaso botako zituztela gauzak.

Horiek, egunen batean,

Garbiñe Ubeda

E Z P A L A K

■ AJURIA ENEAKO PAKTUAREKIN KEZKATUTA

GESTO POR LA PAZ koordinakundearen izenean, Javier Madrazok Ajuria Eneako Paktua ahulduko denaren kezka azaldu zuen: «*negatiboa izango litzateke atzera jotzea*». Bere ustez, 1988 baino lehenagoko garaira, hau da, «*bakoitzak bere kasa borrokatzen zuen horretara*» bueltatzea litzateke.

Madrazok, Euskal Herrian zehar ibiliko den 'Bakeari buruzko erakusketa' aurkeztu zuen prentsaurrean. Bestalde, 'Bakearen aldeko manifestua' plazaratuko dute, eta intelektualetan artean banatu, «*inongo zalantzarik gabe identifika daitezten biolentziaren kontra*».

■ MENTXAKA TIRO EGILEAREN AURREAN ZEGOELA DIO AUTOPSIAK

BILBOKO Begoña auzko operazioan hil zen ertzaina, Alfonso Mentxaka «*aurrez aurre*» tirokatu zutela dio autopsiak. Eusko Jaurlaritzako Barne Sailak dioenez, Juan Mari Ormazabalak egindako tiroek hil zuten Mentxaka ertzaina. Ezkerreko sorbaldan du heriotza eragin zion bala, 9 milimetrotakoa, «*baina bi metro baino gehiagoko distantziatik*» egin ziren, autopsiak dioenez beti ere. «*Gorputzean zituen zauriak heriotza eragin ziotenak direla ezin da esan; bigarren mailako zerbaiten ondorio da bere heriotza*». Tiroak zer distantziatik egin ziren ordea ez du argitu.

■ POLIZIA LEGEA URRIAN EZTABAIDAGAI

ELA-Ertzantza sindikatuak Euskal Poliziaren Legea aztertu nahi du Barne kontseilaritzarekin. Luis Miguel Saez sindikatuko arduradunak adierazi duenez, urrian eta azaroan «*departamentu tekniko baimat lagun, sindikatuarekin edukiko duten negoziazioa lantzen ariko dira*». Eusko Legebiltzarrak «*nolabait lege propioa sortu ahal izateko*» dituen konpetentzia zabalak nabarmendu nahi izan ditu ELA-Ertzantzak. «*Ez zitzaigun iruditzen momentu historiko hau galdu behar dugunik*», adierazi zuen Saezek.

«*GALek zerbaiterako balio izandu [...] Gogora gaitenez epaile frantses batek esandakoarekin: alegia, Frantziak ETA baldin bazuen, logikoki GAL bai ere behar zuela izan. Hori, epaile frantses batek esan zuen, ez dut nik asmatu*».

Jose Amedo.
Cadena SER, 91-IX-25.

«*EAJk hasieratik erakutsi zigun leialtasun eza*».

Karlos Garaikoetxea.
Deia, 91-IX-23.

«*Latzegia da Amedo eta Dominguezzen kondena*».

Jose Barriónuevo.
El Diario Vasco, 91-IX-26.

«*EEk bizirik dirauela azaldu nahi du gobernuan presentzia edukita*».

Juan Maria Bandres.
Egunakaria, 91-IX-25.

G O R D E T Z E K O A K

UA-KO PARLAMENTARIAK KRITIKEKIN BELDURTUTA

JOSE Luis Añua eta Maria Teresa Mendaza UAko parlamentariak dimisioa aurkeztu zioten Pablo Mosquerari, baina «oso ordu gutxira» hautsi omen zuten agiria. UAko Idazkari nagusiaren hitzetan, politika munduan «obitura handirik ez izateak» sortu die horrelako momentuko etsipena; «batzuetan arazo pertsonalak sortzen dira, bainagure artean ez dago banaketarik». Gasteizko Kamarako langileek euren kide gutxiagotu bati barre egiteaz salatu zituzten Añua eta Mendaza.

«Independentzia Euskal Herriko biritarren bizimodua hobetzeko balio ez badu zabortegira bota behar da».

Gregorio Ordoñez.
Egunkaria, 91-IX-26.

«Konstituzioa eta Estatutua berritzea ez da independentzia lortzeko irtenbidea».

Aureli Argemi.
CIEMENeko idazkari nagusia.

Egin, 91-IX-23.

«nazionalismo gipuzkoarrak eta bizkaitarrak, komunikabideak kontrolatuta, Araba historia politikorik gabeko lurralde bilakatu dute».

Raul Reyero.
El Mundo, 91-IX-26.

«ETak Ertzaintza erasotzen badu, bere beriotzea izango da».

Javier Atutxa.
Diario 16, 91-IX-23.

K A R T A J O K O A N

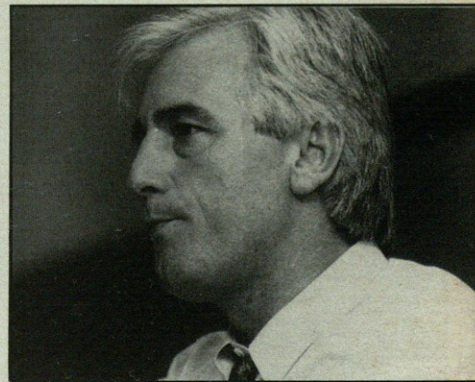
enbido...

...ordago!

JUAN CRUZ ALLI

Gurutze sainduaren aurrean, «Nafarroako Foru erregimena errespetatu, mantendu eta hobetuko dudala», eta «Espainiako konstituzioari fidela izango natzaiola» zin egin zuen Juan Cruz Allik. Eta gainera, aurreko egunetan 'biolentoak' erabat baztertuko zituela zin egin duela somatzen zen. Oso ondo irakurri zuen diskurtsoa, ongi irten zitzaion biolentziari buruz behin eta berriro entsaiatutakoa. Eta han ziren Aznar eta Aizpun zaindaria. «Gaur behintzat ez ezak ezer inprobisatu, gaizki ulertuko ditek eta» esanaz bezala. Biribila ●

GABRIEL URRALBURU

Lehendakari ohiari gozoagoak egin zitzaizkion Allik, Nafarroako gobernuko buru izendatu zuten egunean esandakoak, Irurtzun-Andoain autobidearen inguruan beste noizpait esandakoak baino. Hitzok, «antza bandiagoea dute indar politiko demokrati-koek esan izan dugunarekin». Akaso biolentziari buruzko 'iritzia' baino gehixeago gozatu zaio Lehendakari berriari. Akaso karameloei buruz hitz egiteko betarik izan dute egunotan. Gozokiak gozoki, PSOE, Nafarroako Legebiltzarrean elkar hizketarako prest azaldu da ●

Hamaika urtetako gerra ondoren El Salvador bakerantz

LURRA gero eta beroago dagoela dirudi. Itzulika hasi eta ezin geratu. Horrela dirudi joan den asteko martxa ikusita gutxienez. El Salvadorren bakearen oinarriak jarri ziren. Ekialde Erdiko Bake Konferentzia ere, azkenean, urrian burutuko bide da, pa-

lestinatzen eta guzti gainera. Jugoslavian suetena egiazkoa izan zen lehenbiziz. Errumanian mehatzariak hankaz gora jarri dute Bucarest. Eta, besteak beste, Marokkoko Hassan II martxan jarri du bigarren Ibilaldi Berdea. Bitartean Soviet Batasuneko arazo nagusiak

berean diraute, eta oraingoan Georgia da buru.

EI SALVADORREN, azkenik, gerra zibilaren amaierarako oinarriak jarri bide dira behin betiko. Bi urtetako negoziaketa luzeen ondoren,

Seguruenik datorren urriaren 15ean sinatuko da suetena.

suetena sinatu ez bada oraindik, gauzak behar bezala badoaz datorren urriaren 15ean isilaraziko dituzte armak. Gerrilak ez du bere eskakizun garrantzitsuena lortu, hots, armadan integratzea, baina berak osatuko du berria izango den Goardia Nazionalea. Horrez gain, bergizarteratzea eta armadaren garbiketa eta murrizketa lortu ditu. Guztia inongo armarik entregatu gabe.

Akordioak, El Salvadorren negoziaketaren aurka dauden eskuin muturreko sektoreen oztupoak jasan beharko ditu, baina, zeresanik ez, gobernuak benetako boteretik badu, aurrera aterako dira. Jakina da armadak ere botere handia duela, baina suposa liteke akordio horretara iritsi badira, armadaren gehiengoarekin egingo zela.

— Gerrila ez da armadan integratuko, baina osatu beharreko Goardia Nazionale berriaren kide gehienak izango ditu ●

PALESTINARRAK burutu dute jada Kontseilu Nagusia, eta agerian geratu dira euren artean dauden kontrastes eta desberdintasun ugariak. Alabaina, azkenean, Urriako Bake Konferentziara abiatuko dira. Jordaniarekin batera baina PAEren pertsona ezagunekin. Zenbait garantia eskaini die Bakerrek (Palestina herri moduan onartzea, Jerusalemeko gaia hasieratik atera ahal izatea mahai gainera, eta lurralde okupatuaren okupatuaren arazoa behin behingoz negoziatu hiru urte baino lehenago...) baina ikusi behar zertan geratzen diren.

EEBBei borobila ateratzen ari zaizkio bere jokua, behin erre eta hurrengoan iso. Batik bat Israelikiko harremanetan. Eztabida eta tirabira

Iasir Arafaten sektorea atera da irabazle eta, beraz, palestinarrak Bake Konferentzian izango dira.

guztia nekez izan litezke horren isilotsuak. Bestela, aurki izango genuke Irak berri bat. NBEk Israelek lurralde horietatik alde egin dezan aspaldi agindu bazuen ere, Konferentziarako lurraldeen negoziaketa eskaintzen da.

Azkenaldian aipatu bi aliatuak haserre samar agertu arren, Bushek berehala itzulera egin zituen urak bere ohizko lekura. Are gehiago, sionismoa eta arrazakeria gonbaratzen dituen NBEko erresoluzioa baliorik gabe uztea eskatu zuen. Ez daude seinale onak palestinarentzat, baina bestetik kanpoan geratuz gero Gol-

koko gerraren ondorioz pairatutako isolamendua, areagotu egin liteke.

Azkenik, aipagarria da Errumania-ko mehatzariek buruturiko errebolta. Petre Roman lehen ministroa dimitiarazi dute, eta mehatzariek, bizi maila hobeagoa lortzen ez badute, indar arriskutsua izan liteke. Horrez gain, aurrekoan Iliesku lehendakariak berak deitu zituen eta populazioak beldurrez hartu zituen. Gaur egun, herritarrei irrifarrea ateratzen zaie mehatzariak ikustean.

Lukas Martinez

PCCko IV kongresua aldaketa ala egonkortasunaren artean

Cubako iraultza kolokan

Cubak iraultza denborako bere une larrienetakoa bizi du. Europako Ekialdeko erregimenen erortzeak arriskuan jarri du iraultza. 30 urte hauetan ezagututako unerik latzena ari dira iragaten, eta egoerari aurre egin ezik, lehenago edo geroago irlak eztanda egingo du. Agintariek kongresuan funtsezko aldaketarik ez dela izango ziurtatu badute ere, emaitzak ikusteko daude.

ORAIN arte Cubako iraultzaren porrotaren beldurra estatubatuarren parte hartze militar zuzenetik etorri bada, egun, lehenbiziz gainera, iraultza bertan behera utz dezaketen eragileen konbinazioa areagotu egin da. Lehenik, sozialismo errealekiko apurketak eragin duen krisi ekonomiko larria. Bigarren, EEB-Bek gogortu duten blokeoa. Eta hirugarren, aurreko bi faktore horiek kubatarrei ekarri dizkieten bizitza baldintzen kazkartze izugarria. Batek daki zertan amaitu dezakeen hiru baldintza hauen elkar eragiketak. Denbora kontua izan liteke guztia.

Kongresuak, funtsean, bi ardatz nagusi izango ditu: bata ekonomiaren bilakeara; eta bestea, alderdia eta gizartearen demokratizazioa. Bi ardatz hauen inguruan kokatu behar dira alderdi bakarraren gaia, eko-

Garraio publikoak ere ahalik eta gutxienera murriztu dituzte.

nomiaren alor txikien pribatizazioa eta deszentralizazioa, burokraziaren aurkako borroka...

Eztabaidak

oan den urteko uztailen,

PCCaren (Cubako Alderdi Komunista) egunkaria den «Granma»-k berak alderdiaren zuzendaritzaren honako idazkia zabaldu zuen, «(...) Alderdi Komunista eztabaida nazional zabalaren aldekoa da. Sozialismoa-

ren defentsari ezin zaio jarrera itxietatik eutsi. Akatsak zuzentzeaz ari bagara, ezin ditzakegu egungo metodoak edozeinen gainetik defendatu. (...) Ezin izango gara beldurtu gaur arte erreprimetuta

Munduko ekonomi merkatuan murgildu beharra

SOZIALISMO

errealeko herrialdeen laguntza ekonomikoa —batez ere SESBko— bertan behera geratu deanean Cuba larrialdi galantak igaroten ari da. Orain asmatu beharko duena da ea nola egingo dion aurre 2000. urterako pentsatuta zuen industrializazio prozesuari. Horri aurre egiteko, finean, Cubari erabat falta zaizkion baliabide energetikoak behar ditu. Gaur egun petrolio alegia.

SESBk abantaila guztiekin ematen zion petrolio guztia merkatuan topatu beharko du eta Cubak duen dibisa eskasiarekin,

etorkizun beltza iragar dakioke. México eta Venezuelarekin adostasun batera iritsi beharko da besteak beste, garraio kostoak gutxitzeko. Baina hauek ere, saltzekotan, ohizko prezioan salduko diote eta, horrez gain EEBBek jarritako enbargo komertzialaren begirada zorrotzari eutsi beharko diote.

Baina petrolioaren dependentzia gaindituta ere, industrializazioari dago-kionean, SESBk hornitu izan du tresneria mailan, eta beraz, mantenimendu aldetik erabat lotuta dago. Harreman komertzialetan Hego Amerikarekin sa-

kondu beharko duen modura, industrial hornikuntzari begira berebizkoa da urtarilaren 16an Txinarekin —lehenbiziz bere historian— bost urtetarako sinatu zuen akordio ekonomikoa.

Honen arabera Cubak azukrea, zitrikoak, nikela eta bioteknologia esportatuko dio Txinari. Trukean Txinak bizikleta eta haizagailuen industriarako kredituak emango dizkio, eta beste sektore askotarako laguntza: ehungintza, elikadura industria, industria elektrikoa, motoreak, keramika eta makina erremintaren industria besteak beste.

Akordio honekin Cubak Europako Ekialdera zabal-tzen zituen produktuak kokatu nahi ditu, eta Txinak bere merkatua Hego Amerikara zabaldu. Baina merkatal erabakiaz gain, Txinak apostu politikoa ere egin bide du akordioarekin. Ordainketa baldintzak gutxienik ez dira publiko egin.

Turismoak ere lasai ditzake apur bat larrialdiak, eta alor honetan ere apostu gogorra egin dute irlako agintariek. 1989an 320.000 turista izan ziren —iraultzaren urteetako zifrarik handiena— eta 1992rako gobernuak laukoiztu nahi zituen hoteletako plazak.

Fidel Castro:

«Kongresuan ez da aldaketa ikusgarririk izango»

«LIBERACION»

aldizkari suediarrek abuztaren lehenbiziko astean Fidel Castrorekin egindako elkar hizketa luzearen zati txiki bat da honakoa. Kongresua eta aldaketen inguruan diharduena hain zuzen ere.

L. Zein erreforma politiko itxaron liteke datorren kongresutik?

F.C. Aldaketa ikusgarririk ez da izango behintzat, hori garbi. Aldaketa ikusgarria litzateke merkatu ekonomiaren onarpena, eta ez dago inongo aukerarik horrelakorik gerta dadin. Ez gara kapitalismora itzuliko.

Ikusgarria litzateke, adibidez, gure izaera marxista-leninista ukatuko lukeen alderdiaren izen aldaketa. Ez da horrelakorik izango. Ezta aldaketarik alderdi bakarraren aldetik, beraz ez da alderdianiztasunik izango. Baina hau, ez Lenini jarraiki, Cuba eta Puerto Ricoren independentziaren alde borrokatzeko Alderdi Iraultzailea sortu zuen Jose Martiri baizik. Honek argi zioen iraultzaile guztiok ahalik eta batuen egon behar dugula. Nere ustez, jai du era horretako aldaketarik espero duenak.

L. Eta zer eratako aldaketak izango lirateke?

F.C. Garrantzi politikoko aldaketak; fededunak alderdiko militanteak izateko eskubidea, esaterako. Finean, gure alderdiaren izaera zabalduko duten neurriak izango dira. Iraultzaren lehenbiziko urteetan estatu iraultzailea eta eliza katolikoaren arteko istiluengatik —hemen orduan aberatsen eliza zena— neurriak hartu behar izan genituen.

L. Esaten duzu ez dela aldaketarik izango, ikusgarririk behintzat. Horrek esan nahi du alderdiak ez duela konpondu beharreko arazorik?

F.C. Bai, izan ditzake arazoak. Alderdiak beti egon behar du erne eta etengabe borrokatu herriarekin gero eta lotura handiagoa izan dezan. Arazo zail guztietan lehenak dira gure militanteak (nekazal lanak, lan bereziak, misio internazionalistak...). Administrazioan ahalik eta gutxien sar dadin borrokatzen dugu. Burokrazioari kontra egiteko. (...) Alderdi batua dugu, disziplinatua, konzientea, iraultzailea. Hots, ez dugu arazo politikorik.

Nabaspilak eta akatsak ekiditeko balioko dute».

Kongresuaren prestakuntzarako asanbladetan inoiz baino kezka gehiago

Iaz 700.000 bizikleta inportatu zituzten Txinatik.

atera da, inoiz baino askatasun gehiagorekin hitz egin izan da, eta inoiz baino jende gehiagok parte hartu du. Emaizak ere ez dira guztiak onak izan PCCrentzat, eta denetariko proposamenak entzun izan dira PCCk berak onartu duen moduan. Intelktualen aldetik, nahiz eta iraultzaren aldekoak izan, gero eta kritika gehiago dago: burokrazia, ideiak adierazteko estutasuna, joko politikoa, ekonomiaren zentralismoa...

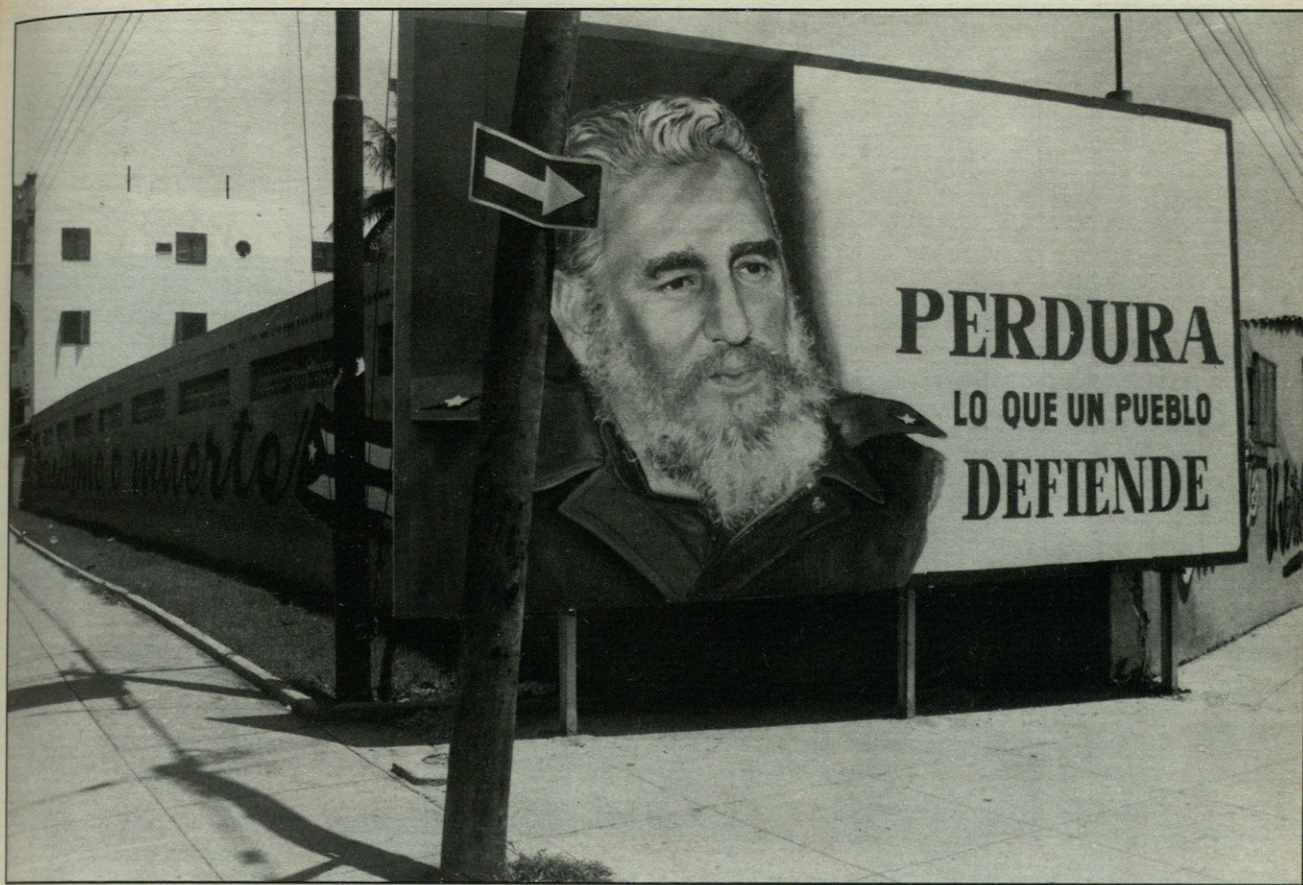
Alderdiak ateratako txosten batek dioenez, «iritzi neoliberalak eta kapitalistak agertu izan dira, alderdiaren kontrakoak erabat, baina gutxienekoak izan dira. Zenbait kasutan neurri disziplinarioak ere jarri behar izan dira, militante eta iraultzaile askok alderdiaren politika defendatzen jakin izan ez zutelako».

Aurrerapenen atzerakada

Irugarren Munduko herrialde bat dela kontuan hartuta, Cubak zerbitzu sozialen esparruan herri garratu asko gainditu ditu. Baina krisiak aurrerapenak irensten ditu etengabe. Medikuntza mailan, meningitis B-aren kontrako txertoa asko matu zutenek, gaur egun farmako ugariaren faltan daude, errezeta pertsonalen banaketa kontrolatzen dute, eta farmako asko izugarri garestitu dituzte modu arrinean erabil ez daitezen. Du-

Krisi ekonomikoak aurrerapen sozial ugari irentsi ditu dagoeneko

egon diren ikuspuntuak kaleratzen badira, hauek, eztabaidarako eta ikuspuntu berriak gehitzeko aukera ematen digutelako.

Alderdiak erresistentziarako etengabeko deia luzatzen die herritarrei.

ten osasun sistemaren maila kontuan hartuta, dauden egoera larriaren nahiko enxmplu adierazgarria da.

1990 urtetik hona 250 kontsumo produktu baino gehiago desagertu dira merkatutik: oinetakoak, xaboia, jostailuak, altzariak, erropa... Agertu direnak ordea, bizikletak dira; errekin aurrezteko iaz 700.000 inportatu zituzten Txinatik.

Egoera larria izanda ere, oraindik behintzat, banaketa txartelak jatekoa ziurtatzen die guztiei, nahiz eta elikadura berdintsua izan beti. Nekazal eta abeltzantza mailan aurrerapen handiak izan baditu ere, egun produkzioa ez da nahikoa populazioa elikatzeko. Beraz, inportatu egin behar dute, eta inportazioek murrizpen handiak izan dituzte maila guztietan.

Kulturaren alorrean beste horrenbeste gertatzen ari da. 1959an analfabetismoa %25 izatetik, egun cubarrak Hego Amerikako kultura maila handiena lortzera iritsi dira. Gaur egun, paper es-

koentzat hil ala biziko kongresua izango dena. Handik eta hemendik ekonomia mailako aldaketak eta zabalkuntza politikoak eskatzen zaizkionean, zera erantzuten die Carlos An-

■ Kongresuak, funtsean, bi ardatz nagusi izango ditu: bata egoera ekonomikoaren bilakaera eta bestea, alderdia eta gizartearen demokratizazioa ●

kasia dela eta, egunkaria aurkitzea erdi miraria da, eta liburuaren industria krisi larria pairatzen ari da. Hala ere, liburuaren prezioak bikoiztu dituzten arren, liburudendetatik agertu ahala desagertzen dira.

Guztiari egin beharko dio aurre IV Kongresuak, as-

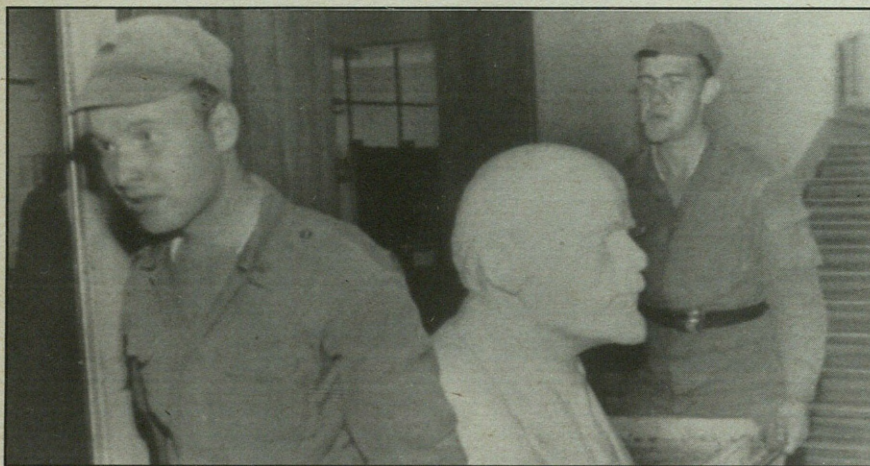
dana alderdiaren ideologoa. «Sistema demokratikoagoa eta eraginkorragoa egin nahi dugu, eremu ekonomikoan abalmentsuagoa izango dena. Gure kasa utziko bagintuzte, orduan ikusiko litzateke gure sistema hobetzeko eta demokrazia maila handia-

goa lortzeko abalmenik badugun ala ez. Bultzatuz, estutuz, irainduz eta era guztietako presioak eginaz, ez zaigu norabide horretan abiatzen uzten. Ez behintzat gure biziraupen zentzuak abolka liezagukeena baino gehiago».

Cubako agintarien ustez, egungo baldintzetan alderdi bakarraren formula haustea ondorio larriak ekarriko litzake iraultzari, batik bat EEBBek duten era guztietako indarra kontutan hartuta. Ekonomiatan alorrean, bestalde, malgutasun handiagoa espero da. Jadanik, barne mailako pribatizazioak onartzen ez bada ere, atzerriko enprekin gero eta zabaltasun handiagoarekin jokatzeko da eta.

Xabier Letona

HISTORIA ETA GERO

■ LENIN SUBASTAN SALGAI

SOVIET Batasuneko komunistek Leninen bi estatua saldu nahi dituzte subastaz Londresen. Christie's subasta konpainia ospetsua eta PCUSeko ordezkariak negoziatzen ari dira jada lehenbiziko prezioak. Baina orain arte soviatarrek Lenini zukua atera badiote ere, oraingoan ez bide diote gehiegirik aterako. Leninen estatuek nonahi aurki daitezke, garrantzi artistiko gehiegirik ez dute, denborarekin ez omen dute gehiago balioko eta gainera Londres a eramatearen garraio gastu handiak daude. Duela urte batzuk esateko modukoa.

■ EMILIANO REVILLA ASKATU DUTELA DIOTE LONDRESEN

TEKNIKAK abantaila ugari ekarri ohi du, zalantza barik, baina beste askotan egoera barregarrian uzten gaitu baita. Joan den asteko 'The Financial Times' Londreseko egunkariak zioenez, "249 egun babituta eduki ondoren, atzo utzi zuen libre ETak Emiliano Revi-

lla enpresari espainiarra...". Enpresaria 1988ko urriaren 30ean askatu zuten, noski. Dokumentazio sistema informatizatua eta modernitatearen adar jotzeak.

■ SCHWARZENEGGER AUSTRIAKO LEHENDAKARIGAI POSIBLEA

ORAINDIK erabat ziurtatu ezin baliteke ere, Arnold Schwarzenegger aktore austriar-amerikarra Austriako lehendakari gaia izan liteke datozen hauteskundeetan. Berak ere aitortu du hitz egin izan diotela horren inguruan, eta bere poza agertu du berarenganako konfidantzagatik. Gaur egun Schwarzenegger Etxe Zuriko kirol aholkularia da eta emaztea Kennedytarren familiakoa bada ere, bera errepublikarra eta kontserbadorea da leporaino. 'American way of life'zalea da erabat, berak dioenez, "Amerikan, norberak nahi badu milioiak atera ditzakeelako". Aktore muskulutsua handigurratsua da eta zenbaiten ustez Austriako lehendakaritzara irits liteke.

H E L L E M E L L E

"NBEko 369. erresoluzioa (sionismoa eta arrazakeria gonbaratzen dituen) bertan behera utzi behar da. Erresoluzio hori mantentzea, Israel NBEko kide moduan errefusatzeko da eta zona bartan ezin liteke bakerik onar Israelen esistentzia ukatuz".

Georges Bush, EEBetako lehendakaria.

"Europa eta munduari dagokien gai guztietan, giza eskubideen alde, gutxienekoen eskubideak eta herrien autodeterminazioaren alde dago Alemania".

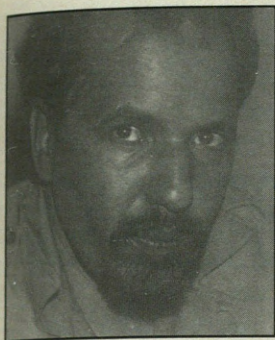
Hans-Dietrich Genscher, Alemaniako atzerri ministroa.

"Alfonsín Tejero baten zain zegoen".

Aldo Rico, Argentinan bi estatuko kolpe ahalegin burutu zituen teniente koronel ohia.

O I H A R T Z U N A K

*«Golkoko gerra eta gero,
Sabarakoa NBERentzat
lehebiziko erronka handia
da. Bere indarra zertan den
frogatu abal izango du
bertan».*

**Mohamed Abdelaziz,
RASDko lehendakaria.**

*«Inmigratuen integrazioaren
arrakasta, bauek musulman
betebeharrak uztean datza».*

**Jean-Claude Barreau,
Frantziako Nazioarteko
Migrazio Bulegoko
lehendakaria.**

*«Iraganean Varsoviako Ituna
zegoen, eta oreka gisa
OTAN, baina gaur egun
bonek ere desagertu egin
behar du».*

**Alexander Rutskoi,
Errusiako
lehendakariordea.**

*«EEBB eta Israel beraien
belburuak lortzeaz daude;
eta bitartean, munduak, eta
baita gobernu arabiarrek
ere, ez dute ezertxo egiten
palestinarren
autodeterminazioaren bidea
edota euren giza eskubideen
bermatzea defendatzeko».*

**Jaleel Al Hasan, PAEko Al
Fatahko sortzaileetakoak.**

'KANPOKO ALAMANIARREN' ITZULERA JASAN EZINKA

BERROGEITAMAR hamarkadaren hasieran hasi ziren itzultzen Alemaniara, Europako Ekialdean banatutako alemaniar jatorria zutenak. Urtero, 1950etik 1988ra arte, guztira 2,5 milioi alemaniar heldu dira. Inoiz ez 100.000 baino gehiago urtero. Baina orduz geroztik itzulera jasan ezina bihurtu zaio Alemaniari: 1988an 203.000 pertsona, 1989an 377.000 eta 400.000 iaz. Nahiz eta Bonnek ezin dituen guztiak hartu, arazoa da Konstituzioaren aginduz guztiak onartu behar dituela. Uda honetan bertan hilero heldu dira 10.000 soviatar, 300.000 errumaniar eta 2.000 poloniar.

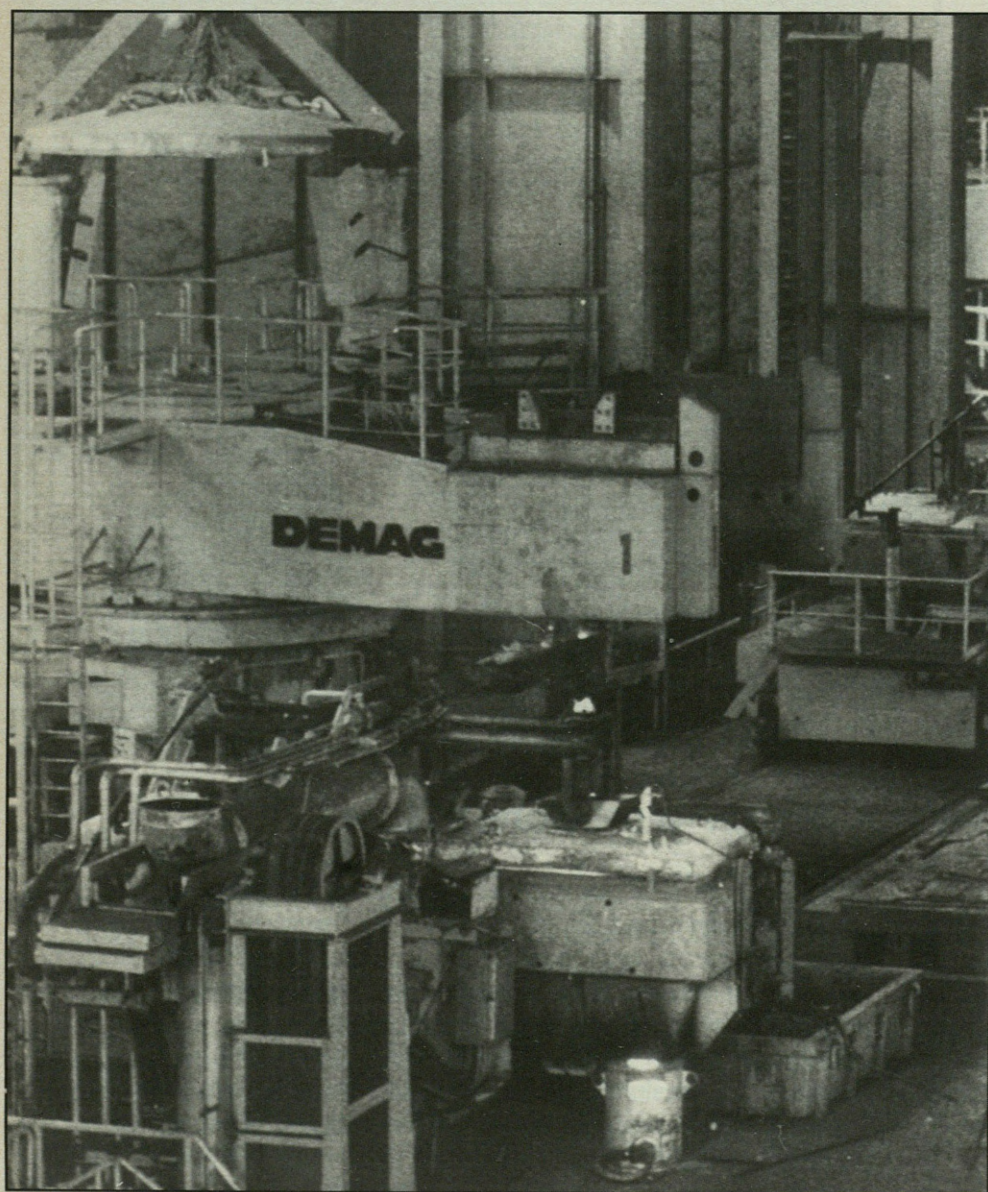

TITO-REN GORPUA MAUSOLEOTIK HILERRIRA

URTE luzeetan zehar Jugoslaviako lehendakaria izan zen Josip Broz, Tito, Beogradeko bere mausoleotik atera eta hilerri batera eramango dute urte amaiera baino lehenago. Miograd Janjik hirigintza ministroaren esanetan, «aldakuntza mausoleoak bere paperak behar bezala ez edukitzeagatik egingo da». Tito hil zenetik Serbiako Alderdi Nazionalistak (komunista ohiak) zein oposiziokoek gogor kritikatu izan dute Tito. Komunismoaren garaian Jugoslaviak izan zituen akats guztiak egozten dizkiote. Hauen ustez Bosniako musulmanena asmakizun hutsa izan zen, eta Bosnia Serbia ahuldu eta banatzeko sortutako errepublika bat besterik ez da. Horrez gain, ondoren «Serbia hiruzatitan banatu zuen Kosovo eta Voivodinaren sorrerekin».

Acenor, altzairu berezien krisiaren gunea

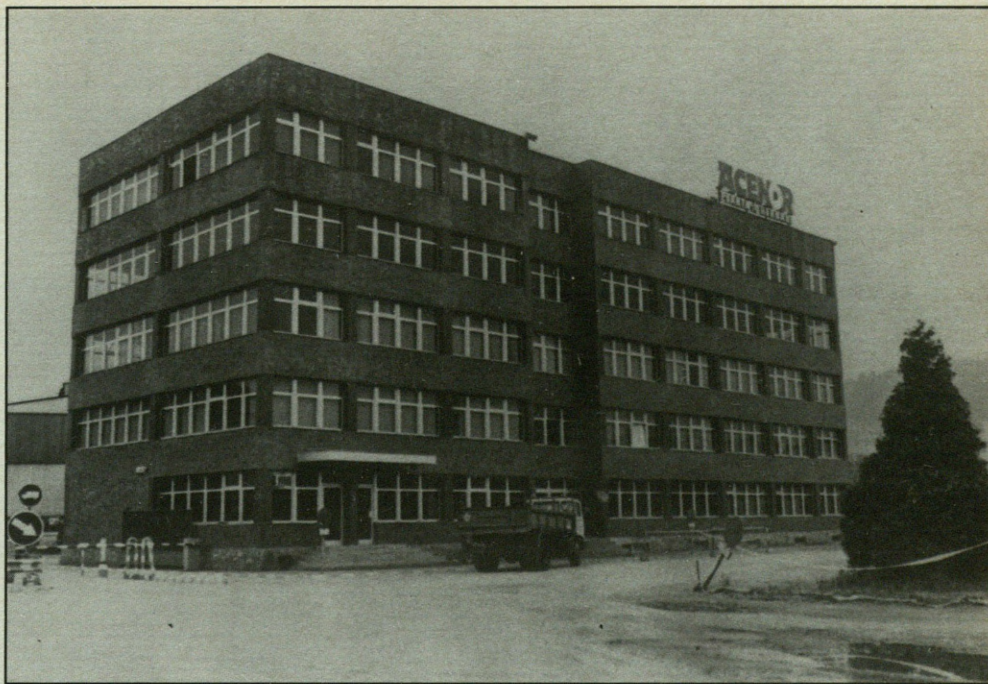
BIRMOLDAKETA LUZE BATEN ISTORIOA

Acenor, Euskal Herri eta Estatu mailan altzairu berezien entrepresa garrantzi-tsuenetarikoa, 10 urtetako birmoldaketa luzea jasaten ari da. Sidernor holdingaren entrepresa honek, INI (Instituto Nacional de Industria) eta BEXen (Banco Exterior de España) eskuetan dago. Altzairu berezien alorraren krisia dela eta, Acenorrek, langile erregulazio berri bat espero du.

ALTZAIRU berezien alorra Hego Euskal Herriko, batez ere Bizkaian eta Gipuzkoan, diru sarrera gehien produzitzen duen industria dugu. Duela urtebete, 1990eko urrian, Siderunioneak Acenor erosteko proposamena aurkeztera-koan, alorraren birmoldaketa ezinbesteko baldintza zen. Hala eta guztiz ere, Siderunionen eskaintzari ezetza eman eta gero, ber-pribatizazioaren aukera baztertu zen, Acenor Industria Ministeritzak eraturako Sidenor holdingaren ent-represa izatera pasatu bait zen —Sidenorrek Acenor eta Foarsa (Reinosako Forjas y Aceros) entpresak barne-ratzen ditu—. Kontuan izatekoa da Siderunioneak ber-pribatizaziorako egindako proposamena, euskal talde industrialak antolatze-ko proposamena zela. Talde honen entpresak Marcial Ucin, Azkoitiako Acerias y Forjas (Aforasa), Patricio Etxebarria S.A. (Pesa) eta Mitsui entpresa niponiarra ziren. Ordurako, Estatuko holding berriaren bi-deragarritasun plan-gintza, edo Acenor «entrepresa erren-table eta konpetiti-boa bihurtzeko» plangintza, zuzen-darritza berriaren helburu bat zen.

Joan den urteko azaroan, Acenor-Foarsa holdinga bu-rutu zen. Holding honen harremana ez da fusio antzera ulertuko, merkatal sare bat antolatze-ko baizik. Jose Luis Al-varezek, talde in-dustrial honetako zuzendariak, elkar hizketa batean esan zuenez, «Foarsa eta Acenor entrepresa

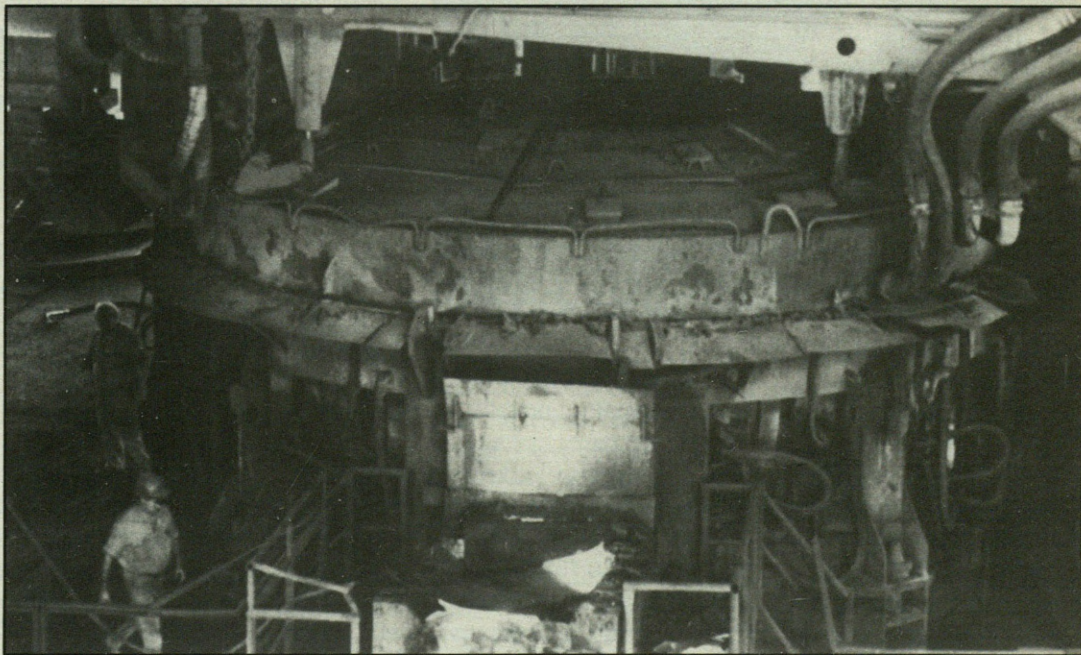
Hernaniko Acenor-en 551 langile daude, eta hauetatik %90ak lan erregulazioa jasan dute.

desberdinak dira eta arazo desberdinak dituzte. Horregatik bideragarritasun plangintza Acenorrera zuzenduko da soilik, ent-represa honek dituen lantegi guztietara —beste garai ba-tean entrepresa indepen-dienteak: Forjas Alavesas,

Aceros de Llodio, Pedro Or-begozo, Olarra, Etxebarria eta Zornotzako Izar S.A.—.

Acenor Estatu espainia-rreko altzairu berezien tal-derik handiena da. Aceno-rren akzioen gehiena BE-Xaren esku daude, %44a, eta Reinosako Foarsaren

%100 INIk dauzka. Honen ondorioz, Acenor Foarsa holdingaren akzio kopu-ruari dagokionez, lehen esan bezala, INIk akzioen %50 du, eta BEXek, egun BCIREkin (Banco de Credito Industrial) elkartuta, ak-zioen gainontzeko %50.

Altzairu berezien alorraren krisia joan den urtean hasi zen.

Lan erregulazioa dela eta, Basauriko Acenor martxoan gelditu zen.

Bideragarritasunaz jarraituz, esan beharra dago, Acenor enpresako langile soberakina zehazteko plangintza Boston Consulting-en esku utzi zela. Testuinguru honetan aipatzekoa da Acenor azken hamar urteetan 11.000 lagile izate-tik, 3.500 langile izatera pasatu dela. 1990eko urriaren plangintza honekin, Acenorrek duela hamar urte hasitako birmoldaketaren beste epe berria hasi du.

Acenorren egoera larriaren arrazoiak hiru dira: altzairu berezien merkatal gorabeherak, taldearen ahultasun finantzaria eta gobernu zentralak enpresa honi irtenbide zehatzak emateko gaitasun eza.

Iildo honetatik, 1990ean automozio industriaren menpe dauden alorrak

egoera kezkarrian aurkitzen ziren eta 1991rako atzerakada espero zuten. Automobil salmenten kri-

Egoera honetan, lan erregulapen gogorra espero zuten langileek. Eta heldu zen. Martxoan Acenor en-

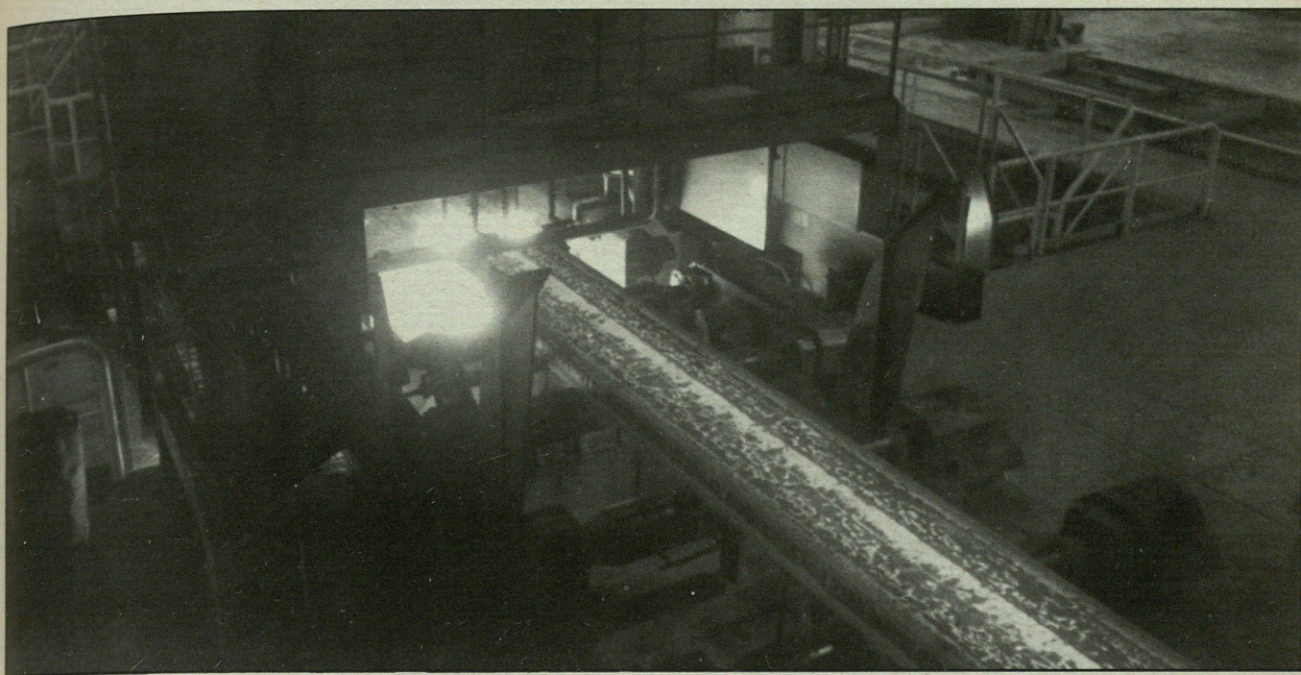
Altzairu berezien krisia automozio industriaren egoera larriaren ondorioa da, altzairu berezien alorra bigarren honen menpe bait dago ●

siak, aurreko urteekiko %25ko salmenta jeitsiera, altzairu berezien alorrean dauden enpresen prozesu produktiboaren geldiro-tzea ekarri du. 1989an Acenorrek 5.700 milioi pezeta-tako (285 milioi libera inguru) galerak izan zituen, eta 1990ko galerak 7.000 milioiokoak izan ziren.

trepresak dauzkan bost lantegiak —Basauri, Hernani, Larrondo, Audio eta Gasteiz— ikutuko zituen lan erregulapena aurrei-kusten zen. Aforasa eta Patricio Etxebarria enpre-sak egoera berdinean zeu-den. Hainbat automobil ekoizlek, 32.000 langile ikutuko zituen lan erregu-

lazioak martxan zituzten. Acenorrek, bere produkzioaren %70 automobilaren industrietara zuzentzen du. Euskal enpresak 6 hilebetetako erregulazio epeal-dia eskatzen bazuen ere, Eusko Jaurlaritzak onartu-takoa apirilaren 1etik uzta-laren 31ra arte iraun zuen. Langileek erregulazioaren lehenengo ondorioak jasan zituzten. Erregulazioak Acenorreko 3.500 langile ikutu zituen. Hernaniko 551 langileetatik %90 erregula-zioaren menpe gelditu zi-ren. Acenorrek Basuriko lantegia geldituko du, oraindik bideragarritasun plangintza aurkeztu ez duelako.

Sidenor zulotik ateratze-ko, jasan behar den kostu ekonomikoa 80.000 milioi pezetatakoa da. Alternatiba

Altzairu berezien alorra oso garrantzitsua da Euskal Herrian, eta Acenor alor honetako empresa handienetarikoa da.

2. lanaren arabera. Lan hori, lehen esan bezala, Boston Consulting-ek egindakoa da. Lan honek esaten duenez, langile kopuruari dagokionez, 1.509 langile kanporatu behar dira.

Acenor eta Forasa elkartu zirenetik, altzairu berezien alorraren inguruan bi administrazioen arteko tirabirak ugariak izan dira. Hasieratik, eta BCik eta INik Acenor-Foarsa holdinga eratu

Eusko Jaurlaritzak euskal industria talde bat antolatzeko asmoa zuen. Handik ia urtebetera, 1991ko uztai-lean Jon Azuak, Eusko Jaurlaritzako lehendakari ordeak INiri Sidenor holdingean parte hartzeko asmoa aurkeztu zion. Azuak esan zuenez Eusko Jaurlaritzak *«ez du nahi protagonismoa izan, baina bai alorraren birmoldaketa prozesuan presente egon»*. Il-
do honetatik, Lehendakari Ordeak Administrazio zentralaren plangintza gogor kritikatu zuen, honek aurkeztutako birmoldaketa Acenor eta Foarsa soilik barneratzen bait zituen. Eusko Jaurlaritzaren proposamenak 60.000 milioi pezetatoko hasierako inbertsioa egiteko asmoa kaleratu zuen.

Claudio Aranzadik, Espainiako Industriako Ministroak *«biri-entrepresa-ko sozioen erabakia»* zela, erantzun zion Azuari. Bitartean, holdingaren zuzenda-

ritzak, edo erantzuna eman behar duenak, sindikatuen hitzarmen kolektiboari aurre egin behar dio, eta baita, hitzarmena ez onartzekotan, hurrengo egunetan suertatuko diren mobilizazioei ere. Sindikatuak (ELA, LAB, UGT eta CCOO) ez dituztela kontuan izan salatzen dute, ez lan erregulazioa egiterakoan, ezta bigarren plangintza

aurkezterakoan ere. Administrazioen arteko tirabirak gertatzen diren artean, Celsa empresa kataluniarrak Acenor erosteko asmoa kaleratu du, inguruan beste empresa niponiar baten proposamenaren zurrumurruak entzuten diren bitartean.

Myriam Gartzia

Acenorrek 1990ean 7.000 milioi pezetatoko galerak izan zituen

eta Sideunioneke proposamena baztertu zutenetik, Eusko Jaurlaritzagandik eta diputazioengandik kritikak jasotzen dituzte. 1990eko urrian,

Irailean igandero ospatzen da Ernioko erromeria

FEDEAK SORTUTAKO FESTA

Ernioko erromeria iraileko igande guztietan ospatzen da urtero. Erlijioa eta fedeak garrantzi handia hartzen dute egun hauetan, eta ez da oraingo gauza. Kristautasuna Euskal Herrira heldu baino lehenago ezagunak ziren Ernio mendiaren ahalmen 'magikoak'. Kristautasunari kondaira horiek egokitzea besterik ez zitzaion falta gaur egun ezagunak diren ohituren oinarria ezartzeko.

JENDEA banakako iladan doa, harriz jositako bide zidor batetik gora. «*Damu det jauna, zu naigabetzea, barkatu iguzu gure bekatua...*». Hamaika ahok errepikatzen dute emakume baten abotsak monotonoki eta ozenki esaten duena. Adin askoko pertsonen ahoak gehienak. Iraila da. Igandea baita ere. Eta «be-tidanik datorren obitura

jarraituz», agure erreizildar batek ziurtatzen digun bezala, ehundaka lagun abiatu dira aurten ere Ernio mendirantz, bere gailurra lortu nahian.

Nondik dator fedeak?

Gipuzkoa erdian dago kokatua Ernio (1072 m.) men-

Ernio puntaraino igo eta gurutzea musukatzeak osasun ona dakar fededunen ustez.

dia. Mendez mende, eta inork ezagutzen ez duen arrazoi batengatik, iraileko igande guztietan Euskal Herri guztitik gerturatu izan da jendea mendi honen magalera. Askorek kristautasunaren etorreraren ondoren sortutako ohitura dela uste izan arren, kondaira ugari zegoen askoz ere lehenago Ernio mendiaren ahalmen sendatzaileei buruz. Hilaren azken igandea da garrantzitsuena, jende gehien erakartzen duena. Goiazetik, Urkizutik, Iturritzatik... Bideak asko dira Zelatuneko zelaia heldu nahi izan ezker. Hortik, geratzen den bidea laburra baina gogorra da, lur gaineko harriek oso labainkorra bihurtzen bait dute. Istripuak ere ugariak izan ohi dira, bertan bizitza utzi dutenen omenezko gurutze oroigarriek gogoratzen duten bezala.

egiten dugu, eta albokoak esaten digu borondatea eman nahi badugu bertan daukagula kutxatxo, *«Errezileko parrokiari laguntzeko»*.

Toki berdinean, emakume bat zinta txuri, gorri eta berdeak nahasturik saltzen ari da. Bedeinkatuak daude, eta beraiekin batera guru-

■ Erreumaren aurkarako oso onak omen diren burnizko lauki, hiruki eta zirkuluen barrutik pasatzen dute gorputza zahar eta gazteek ●

Emakume bat abiatzen da gure aurrean. *«Urtero etor-tzen naiz bona, eta oso osasun onaz gozatzen dut —esaten digu irrifartsu—. Ez dakit bona etortzeagatik den ala ez, baina badaezpada ere nik urtero betetzen dut obitura»*. Jende askok sinesten du ahalmen sendatzaile haue-tan. Iturriotzeko iturriaren ursendatzaileetatik hasi, eta gorago igoaz, erreumaren aurkarako oso onak omen diren burnizko lauki, hiruki eta zirkuluen barrutik pasatzen dute gorputza zahar eta gazteek. Guk ere berdin

tzetxo bat daramate, bedeinkatua baita. Askorek, ohitura bihurtu denez, oroigarri hauek urtero erosten ditu. Horrek ere laguntzen dietela esaten dute.

Aurrera jarraitzen dugu, bidea gordetzen duten gurutzeak banan banan atzean utziz. Hamalau direla esan digute lehen Zelatunen. Malda gero eta labankorra goa da. Bapatean, gure aurretik otoitzean diruditen ahots batzuk entzuten ditugu. Lainoa sartu da orain ordu laurden, eta gora goazen heinean gutxiago ikusten dugu. Gerturatzen ari

gara. Oso garbi entzuten ditugu orain otoitzak. *«Gure aita, zeruetan zarana...»*, sukaldeko mantal bat daraman emakume heldu batek irekitzen du prozesioa liburuska bat eskuan harturik irakurtzen gorantz jarraitzen duen bitartean. Guztiak

Bidea ez da erraza, baina erreumaren aurkako 'sendagaia'k ere aurki daitezke.

Gazteak eta zaharrak
joaten dira Erniora, baina
Kalbariotan zaharrak
nagusitzen dira.

bere atzetik doaz, bere esanei erantzun zuzena eman ez. Hamalau garren gurutzeraino, guztien aurrean gelditu eta erreku batzuk egin ondoren. Zaharrak dira gehienak, baina ez dira gutxi harri txontxorren gainean belaukatzen direnak. Fedeak eraginik promes eginiko jende asko izan da Erniora. Gehienak oinez, batzuk zama handiak bizkar gainean harturik eta gutxi batzuk belauniko

Hamalau gurutze

Heldu gara hamalau garren gurutzeraino, mendi gailurrean dagoen handienera. Behetik garbien ikusten den gurutzea dugu hau, eta fededun gehienak bere oinarria muxukatzen dute, «Jainkoaren bedeinkapena irabaziasmoz». Amaitu dira kalbarioak eta emakume mantaldunari dirua ematen diotela ikusten dugu. Borondatea, «beti borondatea». Mantaleko patriketan sartzen du dirua. Antoni Escudero izena du emakume honek eta esaten digu orain dela bost urte hasi zela Goizuetatik Erniora etortzen iraileko kalbarioak esatera.

Oso zaharra da horretarako erabiltzen duen liburua, «nire amakeman zidan aspaldi eta berarekin esaten ditut beti», argitzen digu Anttonik. Bere hirugarren kalbarioa esaten harrapatu dugu. «Goizeko zortzira eta laurdenetan heldu naiz Zelatunera, eta ordurako jendea basia zen igotzen —jarraitzen du goizuetar honek—. Eguraldi ona, eta segituan esan dit jendeak ea ez ote nuen kalbariorik esan

**■ Gehienak oinez
igotzen dira, batzuk
zama handiak
bizkar gainean
harturik eta gutxi
batzuk belauniko ●**

behar. Honaino igo zen lehen aldian zerk harritu zuen gehien galdetzerakoan haurrak ere horrelako bide kaxkarra igotzen ikus-teak ukitu zuela erantzuten digu. Kalbarioak mota guz-tietako jendearentzako esa-ten dituen arren, gazteak gero eta gutxiago gertura-tzen direla esaten digu.

Gailurrean, inguruko he-mien ikuspegi erakargarria eskaintzen zaio mendiza-leari, eta horretara bakarrik etorritakoen kopurua han-dituz doa urtero. Fedea alde batetara utziz, mendi buelta

bat eginez Erniora igo eta gero Zelatunera festa girora jaisteko aprobetxatzen di-tuzte askok iraileko igan-deak. Gurutzeaz gain, irai-leko azken igandeko erro-meria bait da ospe gehien

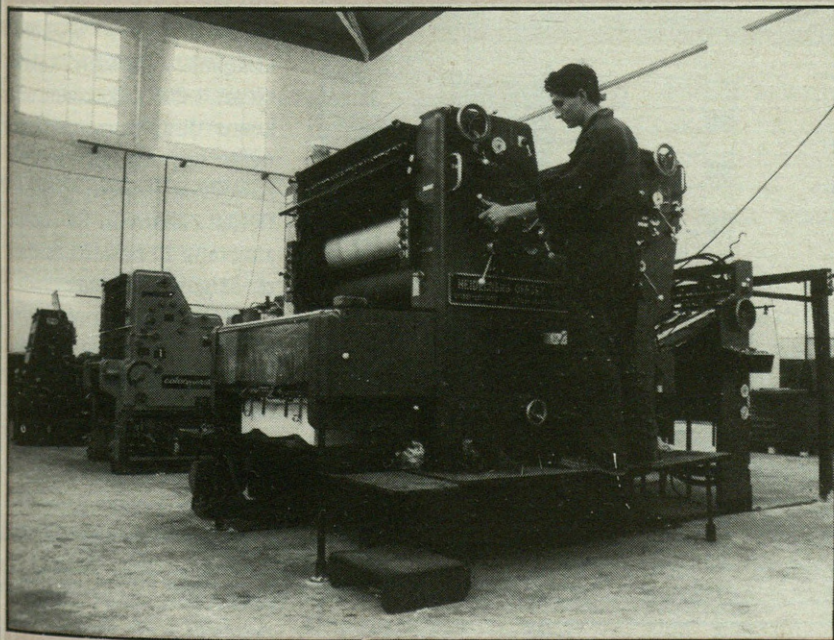
eman diona Erniori. Eta be-rriro behera, banakazko ilada batean. Askorek urtero egiten duten bezala.

Amagoia Iban

**Jende pila bat biltzen da
Zelatungo zelaian.**

LEKU-BAT EGIN DUGU GRAFIKAGINTZAN

ANt7A
FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA

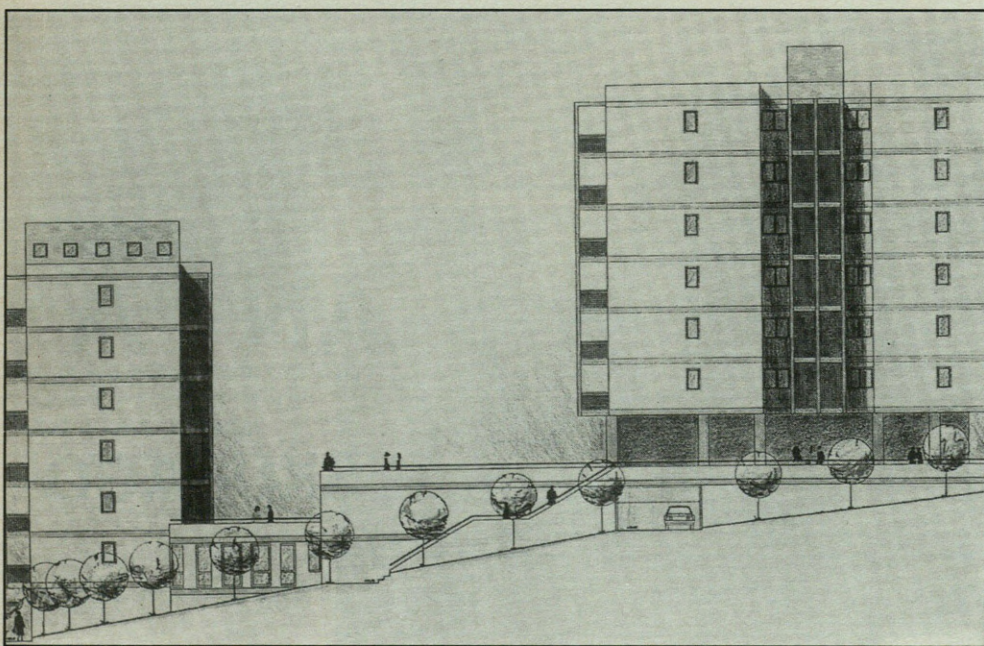
ESKURAGO

LASARTEKO EGOITZA BERRIA. INDUSTRIALDEA 1-2.

Hego Euskal Herrian etxebizitza sozialen eztabaida berriro kalean

NOLA LOR DEZAKET BABES OFIZIALEKO ETXEBIZITZA?

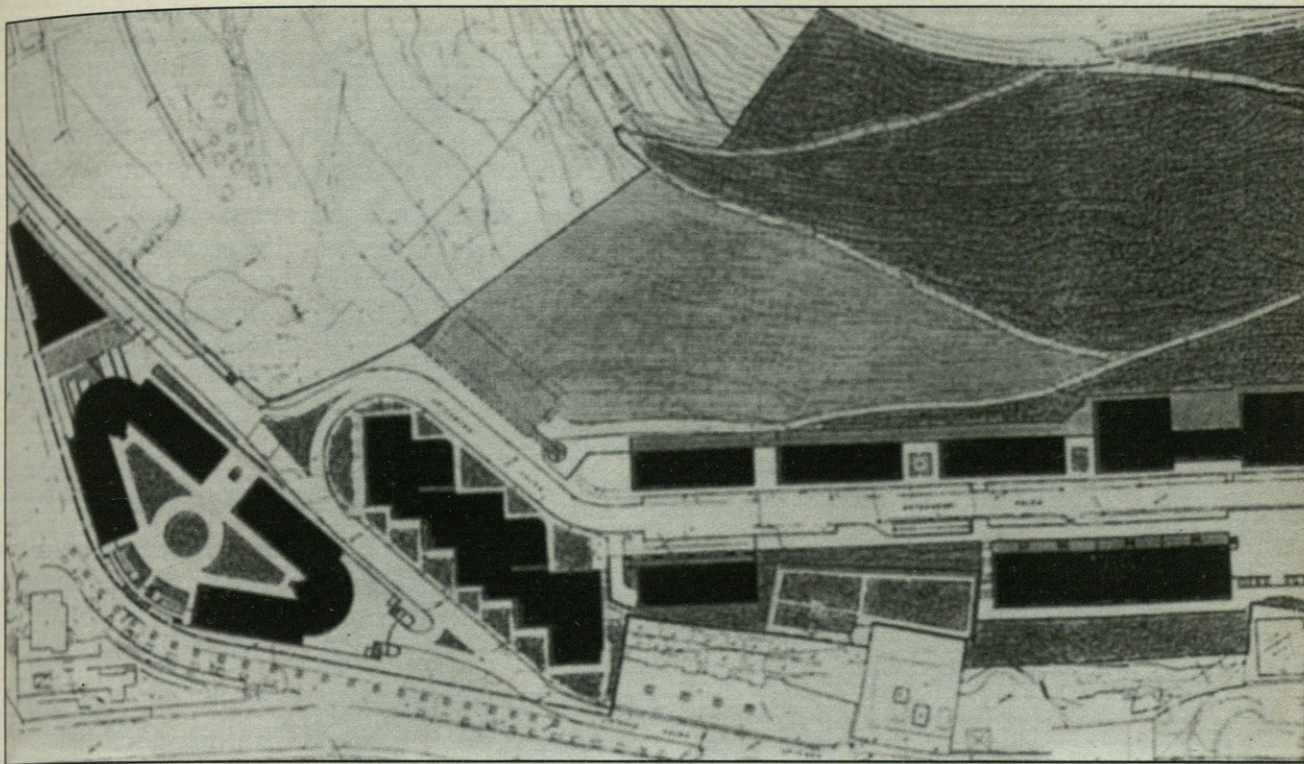
Nafarroan 400 etxebizitza eta beste 4.000 etxebizitza sozialen premia dago. Basauriko Benta Zaharrean Babespen Ofizialeko 17 etxebizitza salgai, eta 1.200 eskakizun zain daude. EAEko sei etxebizitzatik bat libre dago. Intxaurrendoko Babes Ofizialeko Etxebizitzetako auzokideek etxeen kalitate txarra salatzen dute. Gasteiz, hiriburu artifizia, etxebizitza babestuen premia sufritzen ari da, hiriburu honek jasaten duen handitze prozesuaren ondorioz.

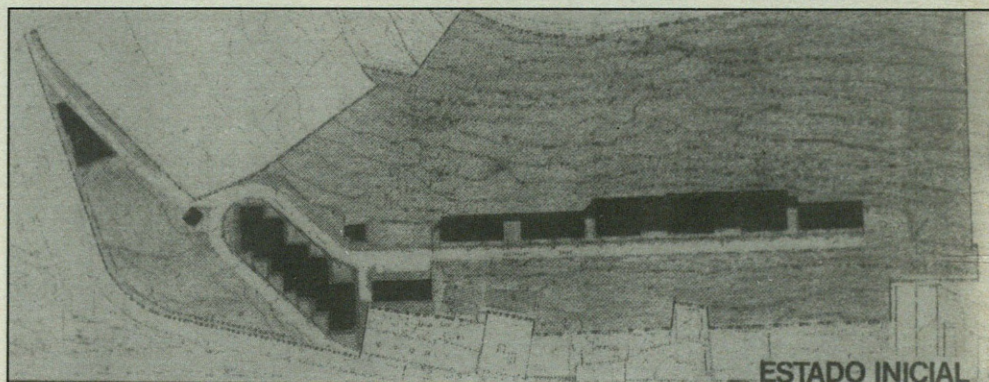
Benta Zaharra babes ofizialeko etxebizitzaren alboko ikuspegia. 90 etxebizitza. Basurto.

BILBOKO udaletxearen atetik ehundaka hiritar pasatu ziren Benta Zaharreko Babes Ofizialeko Etxebizitzaren eskakizun epea zabaldu zenean, urriak 15 arte epe hori zabaldua egon arren. Babes Ofizialeko Etxebizitzaren gai eztabaidatsua berriro ere kaleratu da, batez ere kasu honek daraman karga anekdotikoagatik. Bilboko udaletxean 1.200 eskakizun aurkeztu dira, hurrengo egunetan kopuru hori dexente handitzea espero denean. Benta Zaharrean 84 etxebizitzetatik 17 besterik ez daude salgai. Etxebizitza hauek 50, San Antonio auzokideei zuzenduta daude, auzo honen desagertzea dela eta. Gainontzeko 34etatik 17 Udal Etxebizitzak erakundearen esku geratuko dira eta gainerako 17ak konbokatzea librea aurkeztu dira. Etxebizitza hauen prezioa 4 eta 6 milioi pezetakoa da (200.000 eta 300.000 libera inguru).

Bilbon hau gertatzen den

Mintegi poligonoko hasierako egoera eta Plangintza Partziala. Bergara.

bitartean, Jon Larrinagak, Eusko Jaurlaritzako Hirigintza, Etxebizitza eta Ingurugiro sailburuak, EAEn datoren lau urteetan 10.393 etxebizitza eraikitzeke lurzorua dutela dio. Aurten 1.500 etxebizitza eraikiko dira, beti ere «eskaintza suspertzeke asmoari jarraitu». Gai honen inguruan hainbat satellite dabil: informazio falta, babes mota desberdinen promozio eskasa, etxebizitza libre edo pribatuen prezioa azken zazpi urteotan hirukoiztea, eta Eusko Jaurlaritzak edota Nafarroako Gobernuak datarimaten politika.

Etxebizitza motak

Babes Ofizialeko lau etxebizitza mota daude: promozio edo ekimen pribatutakoak; kontzertatutakoak, hau da, lurzoru publikoan finkatuta baina ekimen pribatuaz bideratutakoak; promozio publikodunak edo Etxebizitza Sailak zu-

zenean bideratzen dituenak; eta, azkenik, izaera berezidun Babes Ofizialeko Etxebizitzak edo elkarte publikoek bultzatu eta burututakoak.

Promozio Publikodun Etxebizitza eskuratzeko betebeharreko baldintza bat, eroslearen sarrera ekonomikoak alokairu interprofesionala baino 2,5 bider txikiagoak izatea da. Hala eta guztiz, sarrera hauek altuagoak izan arren, familiakideen kopurua eta beste baldintza batzuk hartuko dira kontuan, hala nola, egoera pertsonala, ezkontzeko zorian dauden biko-

teak, eta abar. Jarraitzen den prozesua hauxe da: Promozio Publikodun Etxebizitza baten eraikuntza burutzen den bitartean, Hirigintza, Etxebizitza eta Ingurugiro sailburuak Agindu baten bidez, etxebizitzaren adjudikazio prozesua zabalitzen du. Horrez gero, eskatzaileak promozioa egiten den udaletxera zuzendu behar dira. Adjudikazioen inguruan informazioa eskuratzeko edo eskaera nola egiten den edo non aurkeztu behar den jakiteko, Hirigintza, Etxebizitza eta Ingurugiro Lurralde Ordezkaritzara zuzendu beharra

■ Hego Euskal Herriko hiriburuek Babes Ofizialeko Etxebizitzaren premia jasaten dute, Larrinagak 10.393 etxebizitza eraikitzeke lurzorua dutela dioen bitartean ●

**Intxaurrondoko
auzokideek etxebizitza
kalitate txarra salatu
dute.**

dago. Bestetik, Promozio Publikodun Etxebizitzak eskuz alda daitezke adkisi-ziotik hamar urtetara, beti ere amortizazio kopuru guztiak ordaindu direnean. Hala eta guztiz, hamar urte pasatu baino lehen Eusko Jaurlaritzari sal dakiok —EAEko kasuan—.

Mota honetako etxebizitzaren erosleak ordainketa epearen atzerapena lor de-

zake, prezio osoaren %95 eta %100 inguruan. Atzeratuko den prezio kopurua, amortizazio prestamu baten antzera onartuko da, amortizazio epea 25 urtekoa, interesa %5 eta amortizazio kopurua %4ekoa izanik.

Etxebizitza soziala

Gaia aztertuz erraza da on-

dorioak ateratzea: 8 milioi pezeta balio duten etxebizitza gutxi daude eta 18 milioi pezeta balio duten gehiegi. Nafarroako Gobernuak erabilitako politika dela eta Mario Gabiria, Migel Lapa-rra eta Manuel Aguilar ekonomikariek «Vivienda social y trabajo social» («Etxebizitza soziala eta lan soziala») liburua kaleratu dute. Lan

«Ez dago etxebizitza publiko merkerik, eta beharrezkoa dugu» ●

MANUEL AGUILAR

honen emaitza garbiena 400 etxebizitza arrunt eta 4.000 sozialen premia da.

Manuel Aguilarrek esaten zuenez, «ez dago etxebizitza sozial merkerik eta beharrezkoa dugu. Medillorri plangintza bezalako saioak oso ondo daude baina, hala ere, egoera larrian daudenak ez dira beltzen». Aguilarren ustez, «Administrazioak herri lanetan gero eta gehiago inbertitzen du, autobideetan, eta abar, eta gero eta gutxiago etxebizitzetan». Azken hauetan, inbertsio kopuruak 1980tik geldirik edota gutxitzen ari dira. Aguilarrek azaltzen duenez, «orain arteko biztanlego marginalari gaur egun 25 eta 35 urteko gazteak gehitu zaizkio. Etxebizitzak merkeak zirenean langabezia zeuden, eta gaur egun enplegua eta soldata izan arren etxebizitzaren garestia dela eta, ez daukate erosteko dirurik». Ekonomilari honen us-

Hego Euskal Herrian amaitutako etxebizitzak

Iturria: Eusko Jaurlaritza eta Nafarroako Gobernua

	Babes ofizialeko etxebizitzak	Promozio publikoko etxebizitzak	Etxebizitza pribatuak	Urteak
Araba	1.060	15	287	1987
Bizkaia	1.463	177	335	
Gipuzkoa	516	88	207	
Nafarroa	1.927	0	315	
Guztira	4.966	280	1.114	
Araba	858	0	491	1988
Bizkaia	1.695	373	536	
Gipuzkoa	195	60	624	
Nafarroa	1.596	0	459	
Guztira	4.344	433	2.110	
Araba	559	75	1.273	1989
Bizkaia	608	272	205	
Gipuzkoa	125	0	1.896	
Nafarroa	1.710	0	1.064	
Guztira	3.002	347	4.438	
Araba	383	283	1.332	1990
Bizkaia	87	208	1.774	
Gipuzkoa	688	491	4.429	
Nafarroa	1.064	0	3.123	
Guztira	2.222	982	10.658	

tez, gaur egungo gizartean, etxebizitza ongizatearen determinantea da eta gares-titze prozesuagatik, biztan-legoaren %10-15k ez dau-kate etxebizitza eskuratzeko ahalmenik. «Frankis-moaren aitakeriatik guztiz kontrakora pasatu gara —gehitu du Aguilarek—, legalki onuragarriak diren arauak kenduz. Adibidez, alokairuen babesa Boyer dekretuarekin desagertu zen, eta espekulazioa sor-tu, lurzoru publikoa eta promozio baldintzak baz-tertu».

Prestamu eta laguntzak

Promozio Pribatudun Ba-bespen Ofizialeko Etxebizi-tzaren erosleak, baldintza

batzuk betetzen baditu, Eusko Jaurlaritzatik eta Na-farroako Gobernutik la-guntza edota prestamu be-rezi batzuk jasotzeko esku-bidea du. Lehen aipatu be-zala, etxebizitza hauek lur-

■ 8 milioi pezeta balio duten etxebizitzaren premia dugu; aldiz, 18 milioi pezetako etxebizitza gehiegi daude ●

zoru publikoan kokatu bai-na ekimen pribatuaz eraiki-takoak dira.

Prestamu kopuruari da-gokionez, etxebizitzako m² erabilgarri bakoitzeko %75koa izan liteke. Interesa %11koa da, eta amortiza-zioa 15 urtekoa. Prestamu hauek Kreditu Entitateen bidez lortuko dira, eta be-

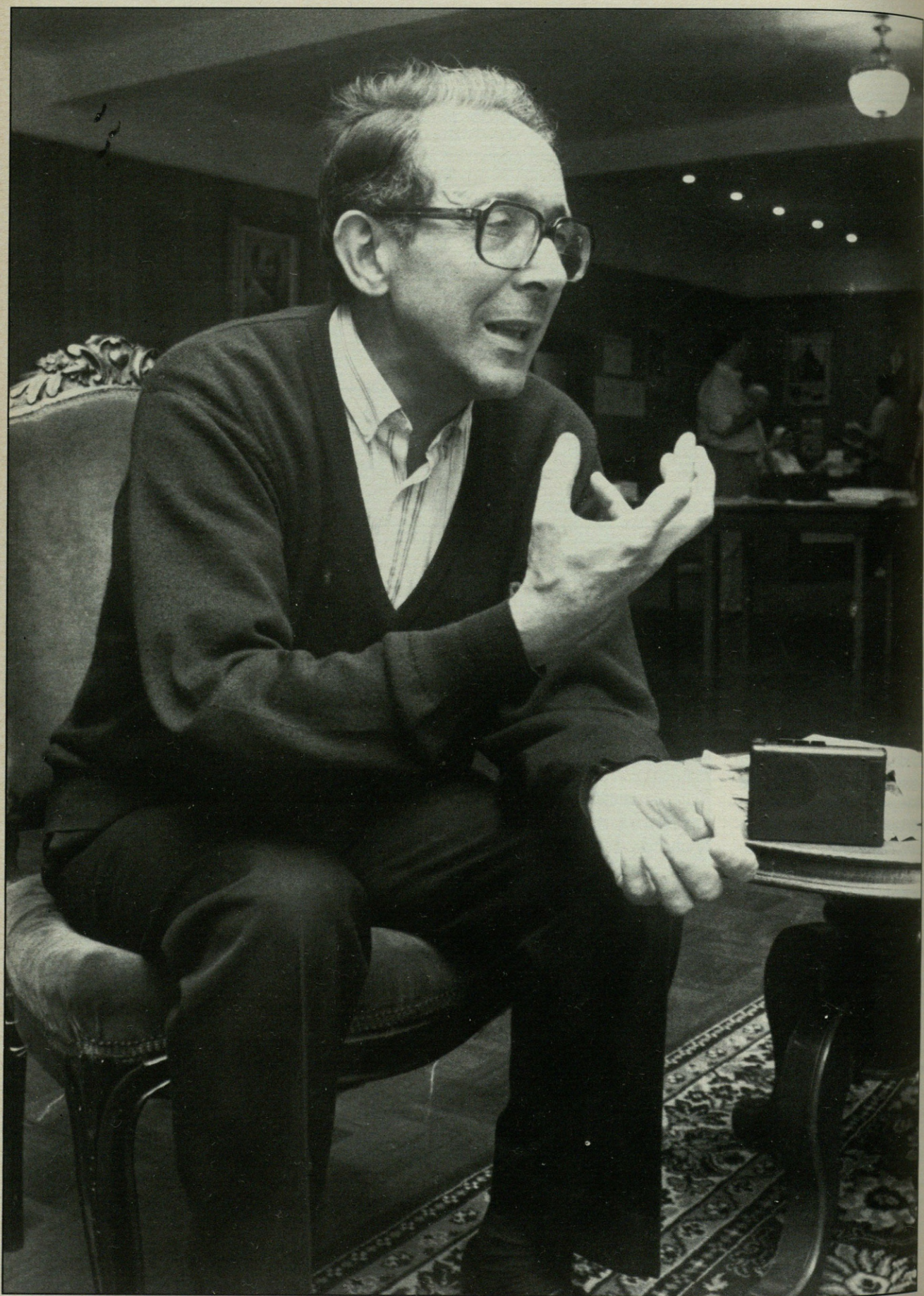
raz, etekin fiskalak ere kon-tuan hartzekoak dira.

Etxebizitza hauek or-daintzeko dagoen beste bi-de bat, Gasteizeko eta Iruñeko gobernuek ematen dituzten laguntza zuzenak

dira. Itzulera gabeko la-guntza pertsonal hauek, errenta maila, familiakideen kopurua edota etxebizitza-ren prezioaren arabera izango dira. Laguntza hauek erosleak hasieran jarri behar duen diru kopurua murriz-tera zuzentzen dira, baina azken bost urteetan etxebi-zitza duten-familiak ez dute

laguntza hau jasotzeko es-kubiderik, familia ugariak ezik. Beste laguntza mota erosle egingako presta-muen subsidiazioa da. La-guntza hauek familiaren sarrera ekonomikoak alo-kairu minimo interprofe-sionala bikoiztu edo hiru-koizten dutenei zuzenduta daude. Lehenengo kasuan, urteko interesa %7,5koa izango da, eta hirukoizten dutenei %9,5eko interesa ezarriko zaie. Kasu bietan etxebizitzaren prezioa era-gingarria da. Laguntza ho-nen epea 5 urtetakoa izango da, bostgarren urtean la-guntza jasotzeko baldintzak betetzen baditu, iraun be-reko beste bi eperen esku-bidea izan arren.

Myriam Gartzia

«Latinoamerikak bizi duen krisia gizatasun krisiaren ondorioa da»

Askatasunaren Teologiako pentsalari garrantzitsuenetarikoa bat dugu Jon Sobrino bizkaitarra. El Salvadorretik kanpo zebilen bera Ignacio Ellacuria bere lagun mina militarrek hil zuten egunean, beste bost jesuita eta bi emakumerekin batera. Orain Euskal Herrian dago, El Salvadorreko biktimei buruzko zenbait gogoeta eta mezu zabaltzen. Sistema kapitalistaren kritiko zorrotza, bere hitzek Elizaren egitura ere gaitzetsi izan dute. Planetako iparraldeak behingoz hegoalderantz begiratzeko ordua heldua dela dio.

ARGIA. Romero apezpi-kua, Ellacuria... Denak hilak eta denak zure lagunak. Zer sentimendu utzi dizute beraien heriotzek?

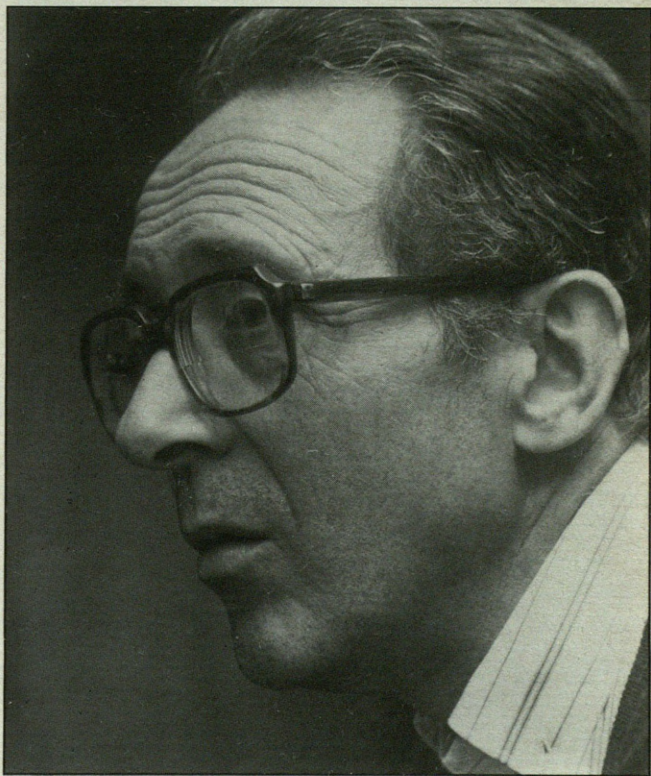
JON SOBRINO. Nik ez dut inor gorrotatzen. Zer-gatik? Ba hala delako, ber-terik gabe. Ez diot inolako abantailarik ikusten gorro-tatzeari. Ez dakit, batzuei lanean indartsuago jarrai-tzeko balio diete, baina neri ez zait horrelakorik gerta-zen. Amorrua bai, hori ba-daukat, baina nere ustez samin honen eragilea, he-riotz hauen arduraduna, guztion artean egiten dugun mundu hau da, ez tiro egin zuen soldadu gizarajoa, ezta ere Heriotzaren eskua-droiko zenbaki bat. Jakina

da produktuak, dirua, bo-terea, eta abar, esku gutxitan pilatzen direla gutxiengo bat ongi bizi dadin, gehiengoaren bizimodu eskasaren kontura. Hori da biziki go-rrotatzen dudana, bekatua. Eta nik bekatuan sinesten dut. Hori da fededuna iza-tearen abantaila bat, bene-tazko gaiztakeria bat da-goela sinestea, eta hori mun-duaren egitura bat dela si-nestea. Horrek noski bene-tan ernegatzen nau. Baina hala ere ez dut gorrotoa barneratzen, zeren eta ika-ragarritzko maitasuna ikus-ten da gaiztakeriaren al-boan. Ez dakit Europan edo Euskadin benetazko maita-sun handiegirik ikusten du-zuen, ea alderdi politikoe-kin,

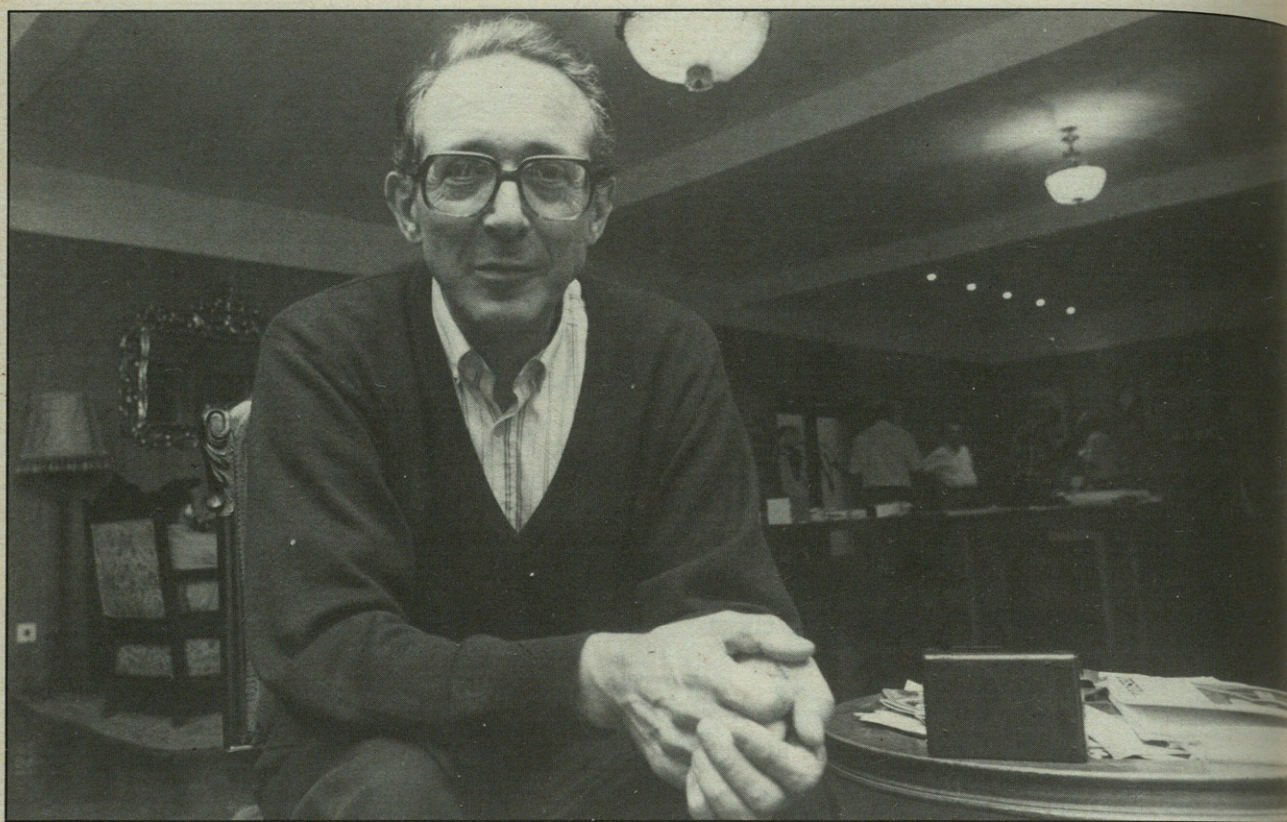
edozein koloretakoak iza-nik, jendearekiko maitasuna azaltzen duten. Ea elizek eta Unibertsitateak ere maitasun hori azaltzen duten. El Sal-vadorren eta Latinoameri-kan jendearekin benetazko maitasuna ikusten duzu, eta amorrua eta gorrotoarenga-nako joera benetazko mai-tasuna ikustean sortutako eskerronarekin gainditu egi-ten duzu, nere kasuan behintzat.

A. Kontestu bonetan, zure bitzaldietan askotan aipa-tzen duzu benetazkoak izatearen garrantzia.

J.S. Norbaitek egunero hiru jatordu egin ahal badi-tu, salbuespen bat da giza-terian. Eta nik ez dut esan nahi ez duenik edo ez du-gunik jan behar, baina... auto bat daukagu, eta hori salbuespena da; hilabetez joan gaitzeko oportetara, salbuespena. Dena sal-

Vaticanoaren lana ez du gehiegi laudatzen.

Kapitalismoak ez duela salbaziorik eskaintzen errepikatzen du beti.

buespena bada, sortzen den sentimendua, nere barruan behintzat, irrealitatearena da. Gizatasunaren arazoa ez da gehiago edukitzea, benetazko pertonekin, planetaren hiru laurdenekin, harremanetan jartzea baizik. Orduan hasten zara piska bat benetazkoa sentitzen. Behintzat ez zait aurpegia lotsaz gorritzen mundu honetan egoteaz jabeturik.

A. *Leben aipatu duzu Eliza eta Unibertsitatearen garrantzia benetazko maitasuna eskaintzeko orduan. Zergatik ikusten dira bi instituzio hauek salbatzaile bakartzat Askatasunaren Teologian?*

J.S. Askatasunaren Teologiaren esparruan, esan behar da bi instituzio hauen boterea ez datzala ez armetan, armadetan bezala, eta ez produkzio moduetan, sistema ekonomikoetan. Be-

raien tresna hitza da. Horrek kezkatzen nau gehien, instituzio hauek askotan, edo batzutan behintzat, txiroen aurka jokatzeko dutela, zuzen edo zeharka. Ea hitzen instituzioek behintzat txiroen alde dauden. Agian aurka, zuzen edo zeharka. Horrek kezkatzen nau gehien kristau eta unibertsitari bezala.

A. *Esana duzu ez duzula inolr iraindu nahi zure hitzekin, baina jendearen erreakzioa lortzeko noizean behin iraindu beharrean aurkitzen zarela ere gebitu izandiozu esaldiari.*

J.S. Bai. Hemen jendea ondoegi bizi da, orokorrean. Beraien ikuspuntuaren xedea leku ez nahikoak edo

erratuak dira, Europan sartzea adibidez. Nik ulertzen dut prozesu hau, baina jendea oso ez jakina dela uste dut, oso gutxi bait daki Hirugarren Munduaz. Nagusikeria handia dago Mendebaldean. Objektiboki, ez psikologikoki, ez bait dute ezer

NORTASUN AGIRIA

Bartzelonan jaio zen, Bilbon bizi izan arren beti ● Orain 34 urte joan zen El Salvadorrera, 19 urte zituela ● Misiolari joateko 'engainatu' egin zutela dio ● Ertamerikako Unibertsitatean (UCA)

zuzendari eta irakasle da ● Ingeniaria eta teologoa da ● Astero jarraitzen ditu El Salvadorretik Bilboko Athletic-en gorabeherak ● Osasun ahulekoa, erretzeari utzi nahian dabil azken asteotan

jasotzea espero Hirugarren Munduko txiroengandik. Eta hau egia da, eta horrekin ez dut iraindu nahi mina egiteko, gauzak ahal den neurrian argitzeko eta aldatzeko baizik. Planetako iparraldeak errekursoak pirlatzen jarraitzen badu, agortu egingo dira. Eta gero ez daitezela kexa jendea gosez hiltzen bada. Ongizatea, kontsumismoa... Hegoaldearen kontura lortzen badu Iparrak, ez da harritzekoa bizitzari ez aurkitzea zentzurik. Sen materialistak ez du salbaziorik eskaintzen. Eta jendea aspertu egiten da eta kuantitatiboki bilatzen du zorientasuna. Dena den, hemengo herrialdeetan gizartea astintzeko gai diren salaketak egon beharko lirateke, eta nik ez dut uste hori alderdi politikoetatik etorriko denik. Hemengo Eliza eta Unibertsitateek ez dute behar aina astintzen gizartea, eta horrek pena ematen dit. Bi gotzaik istilua sortu dute hemen, eta egin duten gauza bakarra Elizaren egiturak aldatu egin behar direla esatea izan da... Egin zezaketen horrelakoren bat politikari askok, jendea «honaino heldu gara, ez itxaron gehiago» esanez.

A. Betidanik 'apaiz gorriak' bezala ezagutu izan zaituzte.

J.S. Bai. Ez dut uste boteredunei gehiegi axola zaienik gu gorriak izatea ala ez. Horrela deitzen digutenean iraintzea nahi izaten dute batez ere. Nik apaiz hauetaz dakidana zera da, beraien sormen iturria beti Jesus izan dela. Gaur egun bizi dugun bidegabekeria oso zaharra da. Israeleko profetak baino lehenagotik dator. Jainkoak justizia nahi du, eta Askatasunaren Teologiaren intuizio hori oso

zaharra da. Marx baino askoz ere zaharragoa da. Berak egin zuena zera da, horri base zientifiko bat ematen saiatu. Baina ez dut uste gu gorriak edo marxistak iza-

■ «Norbaitek egunero hiru jatordu egin ahal baditu, salbuespen bat da gizaterian» ●

teagatik kezkatzen direnik, baizik eta benetazko kristauak izateagatik. Guzti hau astintzeko ahalmen handia dagoela uste dut.

A. Eta nola ikusten da Ekialdearen porrota Latinoamerikatik?

J.S. Nahitaezkoa zen neurri batean, uste dut. Askatasun ezak sortzen du ondo eza, eta horrela erori da. Baina horrek badu bere alde txarra: Mendebaldearen euforia. Hau da, Mendebaldeak zerbait ona eskaintzen duelako, garaipen bat lortu duela sinestea. Mendebaldeak gaur egun «betirako hil ditugu utopiak» esatea, «pizti kontsumistak bihurtu gara» esatea da. Hori da penagarria, Ekialdearen porrotarekin itxaropena galdu dela. Latinoamerikaren helburua ez zen izan inoiz Ekialdeko sozialismoa. Ellacuria aitzakioen bezala, beste utopia bat nahi dugu, lanaren zibilizazioa kapitalaren zibilizazioaren gainetik, kapital hori estatala edo pribatua izanik.

Ondorio zuzena izango du gure gain Ekialdearen porrotak, lehen gutxi arduratzen baziren Hegoaldeaz, orain gutxiago egingo bait dute. Ez dezatela ahaz 3.500 milioi pertsona bizi direla txirotasunean Hegoaldean.

A. Badira FMLNren aldeko jarrera azaldu duten erlijio gizon-emakumeak.

J.S. Bai, dextente. FMLNko

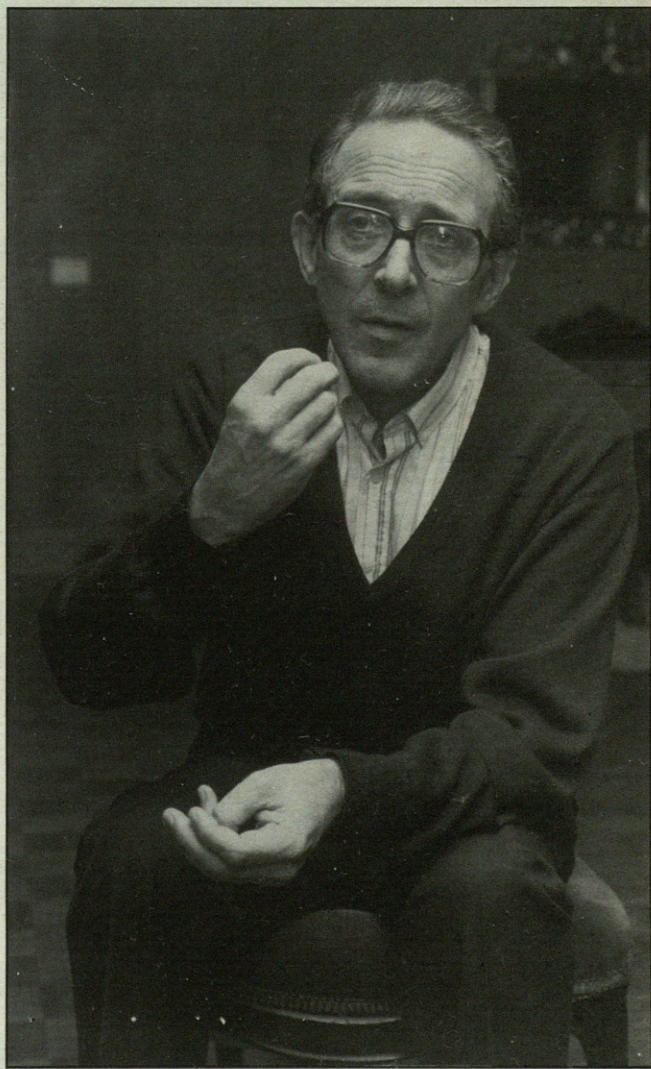
partaide armatu bezala ibilitako apaizik ez dut ezagutu inoiz. Baliteke FMLNkoei lagunduz doazen eliz gizon emakumeren batzuek arma bat eramatea beraien bizia

zaintzeko. Baina gerrilaren laguntzaile diren apaiz horien arma nagusia hala ere hitza dela esan behar da. FMLNri ez zaio komeni gainera. Politikoki, badaki gizarteari apaiz armatuak azaltzen badizkio gaizki ikusiko dela. Komeni zaiona

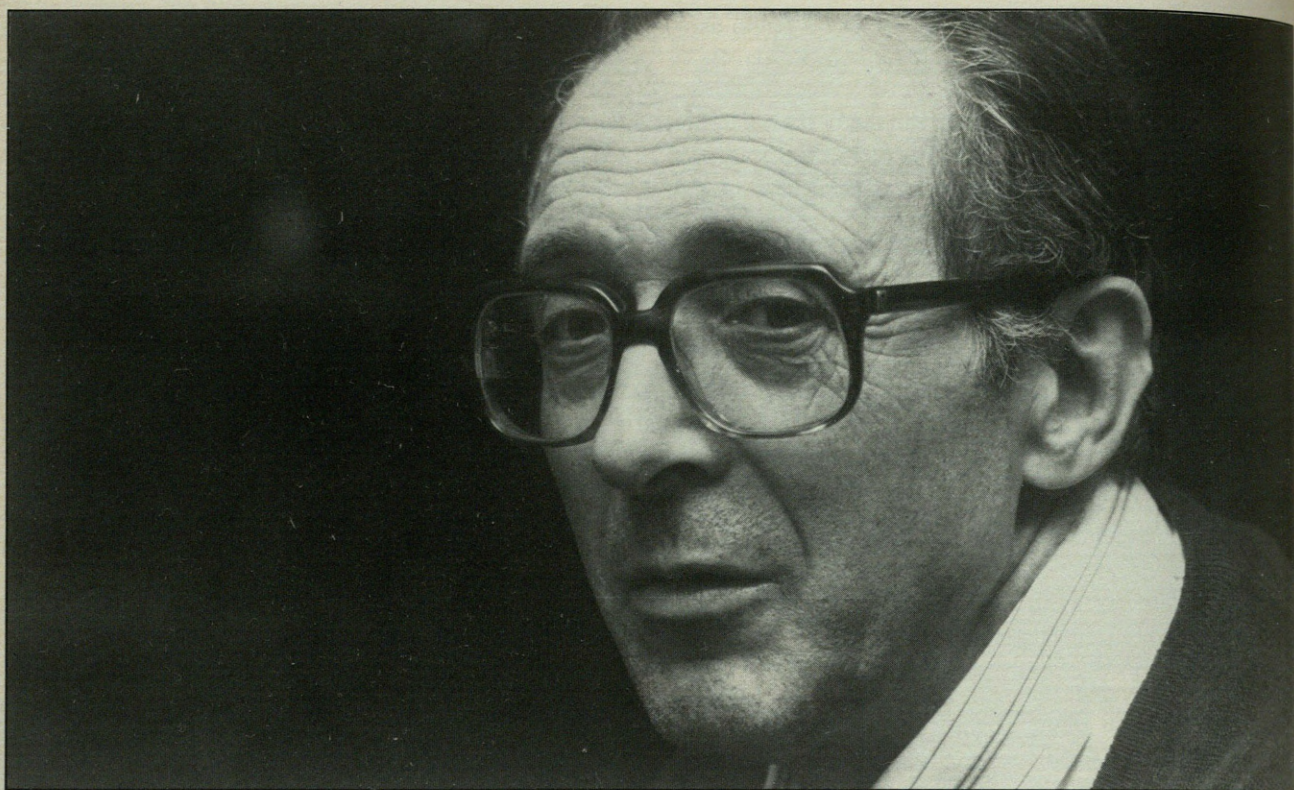
benetazko apaizak izatea da. Eskubiak beldur gehiago dio hitza duen apaiz bati errebolbera duen bati baino.

A. Orain negoziaketa has-tear dagoela dirudi FMLN eta Gobernuaren artean. Benetazko negoziazio nabia somatzen al da?

J.S. Bai, uste dut bi zatiek nahi dutela negoziazioa. Etorkizuna bihurtzen da horrela kezka nagusia, eta bi arazo ikusten ditut etorkizunerako. Lehena indar armatuak kontrolatzea izango litzateke. Bigarrena, txirotasuna. Ez dakit zer gertatuko den guda amaitzean. Kan-

■ «Hegoaldeak asko irakats diezaioke Iparraldeari».

Jendearen maitasunak gorroto guztia gaindi arazten duela dio Sobrinok.

poko herriek lagundu beharko lukete. Ez dakit EEBBek zer egingo duten, baina aurreko adibideak erakusten digu herri honi Noriega panamarrarekin bukatzea komeni zitzaionean bota eta beste bat ezarri zuela boterean, herria miserian utziaz. Nicaraguan ere sandinismoarekin amaitzeko, guda mantendu egin zuen, herria bigarren guda batean murgildurik eta etxekoandre fin bat besterik ez den emakume bat lehen-dakaritzan lagatuz.

A. Herri gurutzeratuak gurutzetik jaitsi behar direla diozu. Bada hori egitera Latinoamerikaraino joan beharrik ez dagoela uste duenik ere.

J.S. Bai, egia da, baina hemengo egoera ezin da inoiz gonbaratu hangoarekin. Kultura eta herri oztupoak daude, ezin da ukatu, baina hemen jendea ondo bizi da,

euskalduna izan ala ez izan. Eta horretaz ez oharteari oso arriskutsua deritzot. Ona da herri bakoitzak bere nortasuna izatea, baina iraun bizitzeak lehentasuna du. Ellacuriak esaten zuen bere artikulu batean borroka armatua bakarrik onar daitekeela bizitza arriskuan dagoenean; arriskuan da-

esan duzu ez zaudela oso ados Vaticanorekin.

J.S. Egitura bezala ez da oso lagungarria. Aita Sainduak noizean behin mezu sozialagoak zabaltzen ditu, baina gehiago egin daitekeela uste dut. Baina gertatzen diren gauzen ardura Elizarena bakarrik ez dela argi utzi behar da.

«Mendebaldeak 'betirako hil ditugu utopiak' esatea, 'pizti kontsumistak bihurtu gara' esatea da» ●

goena politika bada, borroka politikoa; arazoa kulturarena bada, borroka kulturala. Gizatasunaren aurkako hastapenak egoten dira borroka guztietan, baita ere zuzenenetan. Latinoamerikak bizi duen krisia gizatasun krisiaren ondorioa da.

A. Behin baino gehiagotan

A. Askok utzi izan dute Eliza, agintarien ulermen eza dela eta.

J.S. Bai, baina uste dut han sinesmena indartu egiten dela gehien bat. Bizitza gogorragoa da, zapalkuntza eta jazarkundea eguneroak direlako, gotzaien laguntza ez duzulako sentitzen behar denean... Baina

jendearen maitasunak ezerk baina gehiago balio du. Ustedut han errazagoa dela erlijiosoa izatea. Errazagoa da bizitza galtzea ere, baina hori beste gai bat da.

A. Ekialdea zen orain arte Mendebaldearen 'etsaia'. Orain, etsai hau desagertu delarik, Hegoaldeak bakarrik geratzen da aurkako posible bezala. Nola ikusten duzu etorkizuna bi zatien indarrak ezaguturik?

J.S. Epe laburrean, ez dut oso ongi ikusten etorkizuna. Baina luzerako, uste dut guzti hau lehertzeare dagoela. Gizateriak behingoz zentzutasun kolektiboz jotzeko duela uste dut. Planetako iparraldea jabetu egin behar da Hegoaldearen beharra duela, eta ez lehengaiak lortzeko bakarrik, baitzik eta gizatasun piska bat berreskuratzeko.

Amagoia |ban

AUTOSERVICIO
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

DIFERENTE C.B.
Gran Vía kalea, 11
GROS AUZOA — DONOSTIA

EKO SAN MIGUEL
Bartolomé de Urdiso kalea, 9
IRUN

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hirigintza (ABARKA Jatetxearen alzean)
HONDARRIBIA

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, z/8
BERAUN — ERRENTERIA

BASTIDA
Erdiko Kalea, 32
MUTRIKU

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

SAN JUAN BAUTISTA
Villas auzoa
HERNANI

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

ECONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz — Kalea, 1
ZUMARRAGA

SUPER RENTERIA
Vicente Elicege kalea, 5
ERRENTERIA

SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO — DONOSTIA

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk.
DONOSTIA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR
San Juan kalea, 9
EIBAR

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/8
ASTEASU

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRENTERIA

EKO AIETE
Exadi Saita
AIETE — DONOSTIA

EKO

EKO

Vivodist

(Argazkia: Carlos Villagran)

Hegalaldi supersonikoa

BAJO ULLOA ez da gizon apala, baina zertzeladek behartuta hobe du ohitzea. Donostiako Zinemaldiko azafaten artean egindako inkestak dioenez, modelo uniformedunek bera dute begikoena. Patu oneko morroia. Tximeletaren akrobazia infantiletatik, jet-aren hegalaldi supersonikora pasatu da gasteiztarra, Urrezko Maskorra dela eta. Ospeari jaramon eginez, besteen menpeago ibili beharko du aurrerantzean. Bat baino gehiago beldur da, Juanma Bajoren tximeleta hegoak ez ote dituzten nakarezko hormen kontra buruorratzez disekatu nahiko. Baina kontrako irakurketa ere egin dai-

teke, hots, orain botere handiagoa izango duela aurrerantzean —posible al da?— gogozko duena egiten segitu ahal izateko.

Sari epaiaren zuzenaz ate, ondorio bat atera daiteke zinemagile gaztearen alde: urtetan ez du sari nagusiak hain polemika gutxi sortu. Eragozpen nagusia, bi urte segitutan bertako filmea saritzeak ekar dezakeen txobinismo irudia besterik ez da izan. Aieratze bertikaleko hegalaldia.

— Beste hiru urte gehiago ditu Zinemaldiko zuzendariak helburuak lortzeko, baina lortuko ez balu ezer gutxi galduko zatekeen; ohitu egin gaituzte urteen joan etorri alferrean ●

HONEZ gero 40. edizioari begira ari dira Barnet eta enparauak. Inork ez du jada «transizio» hitza aipatzen. Kritikoen artean, zorrotzenek bakarrak eusten diote oposizio garbiari. Gainerakoek nolabaiteko esperantza ikusi dute aurtengoan.

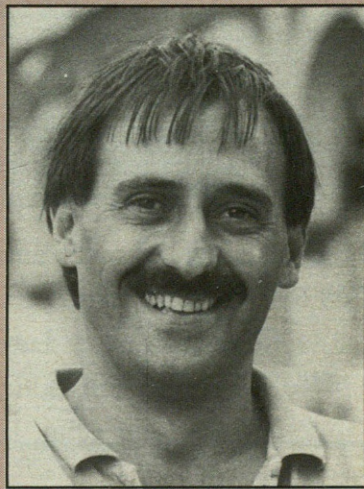
«Panem et circenses»-en balantzea kontrajarria da. Zirkoari dagokionez, ikuskizuna ederra izan da (Claudia Cardinale, Charlton Heston, Klaus Kinski, Anjelica Huston, Glenn Close,

Don Ameche, Jane Seymour, Malcom McDowell...); argazkilariei lana eman zaie, eta komunikabideei bazka. Pentsa liteke aurreko urteetako kritika ugaltasuna, orrialdeak

Bide malkarrak berdintzeko metodo azkarra

I DAZLE baten burua arindu egiten da batzutan eta gogoa hasten zaio saltoka orduan, noraezean eta deslari, hostoaren pare hegoaizea dabilenean. Horrelaxe ni eta ene oldozteak azken egunotan.

Duela aste gutxi Madriliko Unibertsitatean espioitzari buruzko ihardunaldiak ospatu berri dituzte, tartean zenbait espia ospetsu izan direlarik, hots, Christine Keeler, Aline Griffith etabar... Gogora etorri zait orduan azken honen memoria liburua irakurri nuenan atentzioa erakarri zidan zerbait, alegia, bera espia profesionala izanda erabat geratu zela harrituta emakume euskaldunen balio aparta horrelako ezkutupeko lanetarako, frankismoaren garaian: «hunkiturik geratu nintzen emakume euskaldun horien adore eta gauzak une batean erabakitzeke zuten ahalmenaz. Gizonezkoak baino mezulari hobeak ziren eta ez zuten beldurrik ezagutzen». Aline Griffith-ek, Madrilen OSS-rako lanean ari zen espia amerikarra izanik, ez zekien hasiera batean zertaz mintza zitezkeen emakume horiek, Espainian egonda, espainieraz ez bazen. Agian ez zuen jakingo euskara zegoenik ere.

JOXEMARI ITURRALDE

GOGORA etorri zait segidan nola izan zen, diotenez, euskara bigarren gerra mundialean zenbait jeneral amerikarrek erabili zuen kodigo sekretua, Ozeaniko kanpainen japoniarrei aurre egiterakoan: mezu sekretuak euskaraz pasatzen zituzten eta arerioak ezin izan zuen kodigo sekretu hori inoiz deszifratu.

Gauzak nola dauden ikusita zera bururatzen zaio segidan idazleari, agian euskara ez ulertzeko hizkuntza daitekeela, hau da, elkar ulertzeko oztopo handia dela eta beraz, gaur egungo politikagintzan onena erditik kendu eta baztertzea izan daitekeela gauzarik tajuzkoena, Horrela, bide malkar guztiak berdinduz daitezkeela eta oztopo denak gaitzitu. Hau, egungo bizimoduaren bertan bizi diren askok egin dute dagoeneko, eta bertako politikariek ere bai, zer esanik ez. Gaur egungo pragmatismoak horrelakoxe erabakiak eskatzen omen ditu. Oztopo bilakatu zaigula euskara...? Konponbide ezin errazagoa: erditik kendu, eta aurrera!

BESTE adibide bat askoren artean: hauxe idazten ari naizen unean arazoa erabaki gabe dago oraindik baina nik uste ez dela oso zaila zer gertatuko den asmatzea. Agintzera iritsi den eta proiektu politiko zehatz bat beharko lukeen alderdi (nazionalista?) politikoari oztopo bilakatu zaiola Lehendakari zapean dagoen sailik garrantzitsuen...? (eta berau Hezkuntza da dudarik gabe, gaur egun gure egoeran dagoen herri bat aurrera ateratzeko behintzat)... Ba, oso erraz gaitzitu dute oztopo hori, oso erraz berdinduko dute bide malkarra: aginduak Madriletik jasotzen dituen partiduari emango zaio Hezkuntza saila... eta kitto! Arazo bat gutxiago.

zerekin bete ez jakitearen errua izan zela, neurri handi batean.

Baina ogia ere behar izaten da, bakkea eta konkordia nahi izatekotan, eta filmeen kalitateari beha, betiko arazoarekin topo egin du aurtengo Zinemaldiak. Zinema europar eta berriaren alde apostu egin omen du, baina bide luzea dauka puntako zinemaldiak behar duten 'berezko' ezaugarria lortu arte. Prestigio faltaz kexu da Rudi Barnet, filmeak hona ekartzeko zailtasunaz. Atxakia edo egia izanda ere, ezereen arrazoa ez da behintzat. Nik dakidala, horri buelta emateko ahalmena besterik ez zaio eskatu zuzendari berriari, eta erronka horretan frogatu beharko ditu frogatu beharrekoak.

Nortasun horren bila egindako saiok Sail Ofizialean izan ditu emaitza positibo bakarrik. Gainerako saiok ez dira distiratsuak izan. Dokumentalen Sailak ez du interesik sortzen asmatu. Zabaltegi Sailak, 'gazteen' gotorlekua izaten jarraitzen du. Atzera begirako sailek huts egin dute. Azkenik, inoiz baino jende gutxiagok jo du zinema aretoetara.

HEGALALDI supersonikoarekin hasi naiz, eta aire istripuarekin bukatu. Barnet-Anasagasti heldu baino lehen, aire istripu baten ondorioaren trazak zituen Donostiako Zinemaldiak. Ohi den bezala, edonor jabetzen da hondamendiaz. Zergatien bila hasita, ordea, 'kutxa beltza' famatua aipatu ohi da beti. Kutxa misterioitsu horretan izaten omen dira istripuaren arazo guztiak gordeta, nahiz eta osatzen oso gutxitan argitu arazoioak. Zinemaldiko kutxa beltzari tripak lehertzen jakingo ote duen ekipo berriak, horra hor etorkizunaren giltza. Beste hiru urte gehiago eskatzen dituzte helburua lortzeko, eta dirudienek aukera eman zaie. Gaitzerdi, lortuko ez balute ezer gutxi galduko zatekeen eta. Ohiu egin gaituzte urteen joan etorri alferrean.

Josu Landa

Bosgarren Kolektiboak ez du jada Tolosako Bideoaldirik antolatuko

Standarizatzeko asmorik izan gabe

Aurten ez da izango Tolosako Bideoaldia. Bosgarren Kolektiboak, 1987tik 1990era bitartean lau bideoaldi antolatu ondoren ez du bideo arteari buruzko jaialdi hau antolatzen jarraituko. Euren ustez, bideoaldi erdua zaharkitua geratu da eta ez dute ikusten, gaur egun, lan egiteko modu egokiena denik.

TOLOSAN, 1986 urtearen hasieran, «Rock Uhola» izeneko rock jaialdia burutu zen. Jaialdiaren antolaketan parte hartu zuten zenbait pertsonak, ondoren tolosaldean zer egin zitekeen pentsatzen hasi ziren. Asmoa, alde batetik, «Rock Uhola»-ren ildo bereko musika muntaia egitea zen eta,

bestetik, Teknologia Berria izeneko tresneria erabiltzen zuten autoreen lanak erakustea. Hau da, musika, bideo edo fotokopiaz egindako lanak teknologiaz adieraztea.

Horrela sortu zen Bosgarren Kolektiboa. Talde honek komunikazioaren arloko tendentzia berriak lan-

Tolosako Kultur Etxeko areto honetan burutu ziren 1987tik 1990era bitarteko lau Bideoaldien emanaldiak.

duz, bideoa batipat, telebis-
ta eta irudi hegemonikoak
kritikatzen zituzten plan-
teamenduak hartzen zituen
kontuan.

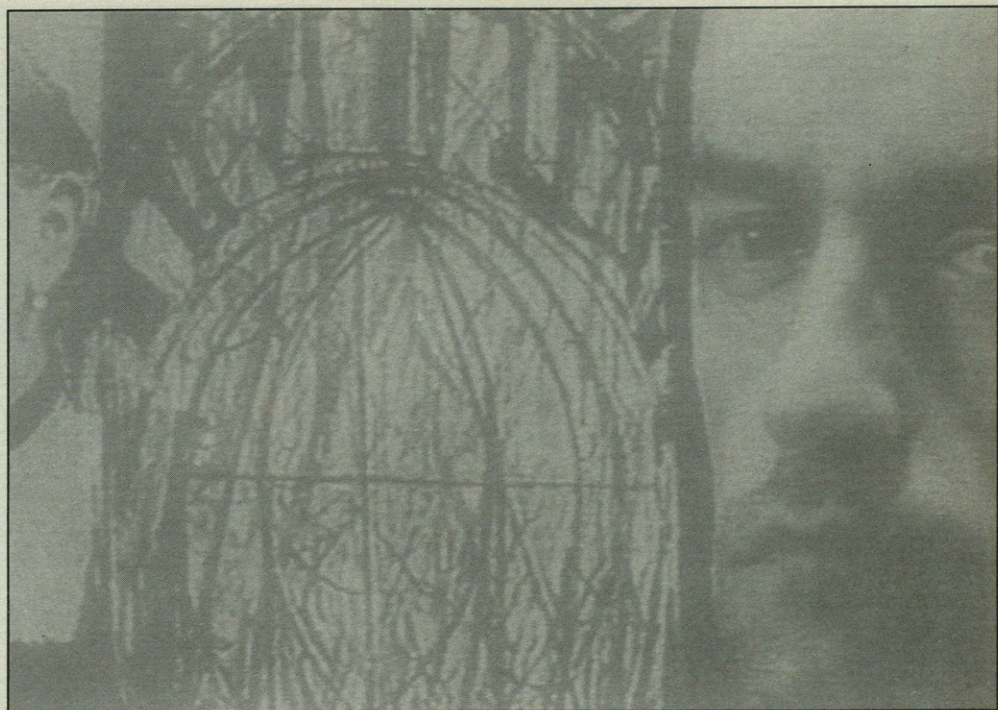
Joera berriak lantzen

Euskal Herriko eta Espai-
niako bideo nahiz musika
munduko artisten lanak
ezagutzera ematen ere
saiatu ziren. «Esparrua ez
da izan Euskal Herria ba-
karrik, gure planteamen-
duapenintsulara zabaltzen
zen», aipatzen digute Bos-
garren Kolektibokoek.

Bideoaldiari esker bertan
parte hartu duten zenbait
autorek atzerriko jaialdieta-
ra ateratzeko aukera izan
du. «Askotan esan digute
euskal bideoa besterik ez
dugula landu, bainabau ez
da egia. Euskal Herrian
gertatzen zena interesa-
tzen zitzaigun, eta orduan,
jakina, begirunez aurkez-
ten genituen hemengo la-
nak, eta hauei buruz abal-
genuen informazio gegie-
na jasotzen saiatzen gi-
nen».

Bosgarren Kolektiboak
hasteko, 1986 urtean I Bideo
Astea antolatu zuen Tolo-
san, 1987an I Bideoaldia eta
1990ean jaialdiaren lauga-
rren eta azken edizioa. Bi-
deoaldi guztietan hasierako
planteamenduak mantendu
egin ziren, musika arloa
nahiz komunikazio eta ar-
telanetan zeuden joera be-
rriak lantzea, «baita ere,
komunitate batek egin zi-

■ 1986tik
1990era Bosgarren
Kolektiboaren
iharduerak ez du
etenik izan ●

tzakeen lanak aurkezteko
aukera eskaintzea».

5 urteetako prozesua izan
da eta ziklo hau itxi denean
hasi dira hausnartzen orain
arte egindakoaz, eta zein
arazo eta oztopo aurkitu du-
ten jarraitutako bidean.
«Agian, gertakizunik aipa-
garriena Bideoaldia desa-
gertu dela izan liteke. On-
do pentsatu eta gero ikusi
dugu Bideoaldia bezalako
tramankuluaren bidez lan
egiten jarraitzea ez dela
egokia».

Bestalde, diru laguntzak
murriztuko zirela espero
zuten, horrela gertatu bait
da Zestoako Zine eta Bideo
Topaketen eta Lekeitioko
Zinema Bileraren kasuetan.
Baita ere, nahiz eta Gastei-
zeko bideo jaialdiak jarraitu,
Tolosako Bideoaldia gehia-
go egingo ez denez jende
askok pentsatuko du bideoa
umezurtz geratuko dela.
«Pentsatzen hasten zara
zer gerta ote liteken, per-
tsona, talde eta aparra
bihurtu ez den lan guzti
horiek. Oso konben-
tzionala ez den lan hori
egiten dutenei zer gerta-

tuko zaien. Zaila da gure-
tzat galdera honi erantzun-
tea».

Hala ere, Francisco Ruiz
de Infante, Iñigo Salaberria
eta Isabel Herguera, nahiz

Iazko Bideoaldian,
Kreazio Bideo sailean
estreinatu zen
«Apologia», Josu
Rekalderen lana.

Hontza

LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxa: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

1988 eta 1989 urteetan izandako Bideoaldiak iragartzeko erabilitako karteletan agertzen ziren irudiak.

kanpokoak diren Marcelo Expósito eta Jose Antonio Hergueta; Bideoaldietan aritutako autoreek, kanpora irteteko aukera izan dute.

Bideo artista gehienak, «Arte Gaztea» deiturikoaren barnean hasi ziren, «garai horietan, 80etako hasieran, demokrazia jaio berria zen. Instituzio berriek azpiegiturak sortzen hasten dira: kultur etxeak... Gainera ematen du orduan deskubritzen dela gazteak egin dezakeena, eta 'Arte Gaztea'ri diru laguntzak ematen hasten dira. Lehen, ordea, lanak izku-

tuan egin behar ziren, eta ondorioz belaunaldi horretakoek jaso dute mese-dea».

Ikusentzunezko industriaren neurri eta bilakaerarengatik, bideo arloan izan den esperimentazio aukera urria izan dela uste dute Bosgarren Kolektibokoek ●

Ondorioz, bideo festibalak antolatzen hasten dira. Bideoa, gauza berri bezala begi onez ikusten da eta horrela sortu ziren une horre-

tan bideo jaialdiak. «Hortik sortu ziren ere telebistak, eta hauen inguruan nola baiteko azpiegitura ere

osatu da: horrela sortu dira Arte Ederretako fakultatea, Andoaingo Eskola, Erandiokoa.... Hauek gutxi edo ez horren gutxi,

behintzat badaukate materiallea, eta ezin da esan tresneria horri dagokion azpiegiturarik ez dagoenik. Beste kontu bat da tresneria erabiltzeko moduak, hor sortzen dira boterearen inguruko eta inguru alternatiboetako arteko iskanbila».

Gauzak aldatu egin dira eta transformazioa nabaritzen da. 1986tik 1990era bitartean Bosgarren Kolektiboaren iharduerak ez du etenik izan, eta gauza bera gertatu da Euskal Herrian ere. «Hau interesgarria izan da, baina oraindik, bertatik atera ez garen prozesua da».

Lau Bideoaldi antolatu ondoren Bosgarren Kolektiboak bideo jaialdi gehiago ez antolatzea erabaki du. Beren ustez bideo jaialdi eredia zaharkitua dago, bideoaldiak berak, artistekin eta jendearekiko duen erlazioarengatik.

Kontsumitzeko joera

Beste arrazoi bat egungo kulturaren datza, «hemen goen eta Iberiar Penintsulako ezagugarri bat ekoiztea baino kontsumitzeko dugun joera da. Honen neurri batean badu ere eraginik, eta non eta zer-

Iazko urriaren 13an, «Egin» egunkariarekin batera banatzen zen gehigarria egin zuten.

Azken Bideoaldian parte hartu zuten artistek, euren lanak Donostiako San Telmo museoan erakusteko aukera ere izan zuten.

tarako ari naizen lanean nere buruari galdetzen diodan momentua iritsi daiteke, bada: non egiten dut lan, erakustoki edo lantegi batean?»

Gainera, ikusentzunezko industriaren neurri eta bilakaerarengatik, bideo arloan izan den esperimentatzeko aukera urria izan dela uste

dute. Kanpoko eskemak ere askotan berregiten dira. «Guk kanpoan egiten diren gauzak lantzen ditugu, eta kanpoko egoera eta bemengoa ez dira berdinak».

Bideo jaialdiak sortu zirenean gainera zinemaldi modura burutzen ziren, «baina zinemaren eta bi-

deogintzaren egiturak oso desberdinak dira eta ondorioz gabeziak agertzen joan dira».

Ziur daude festibalak zinemak daukan ohiturarengatik sortu zirela, «sortu zirenean, agian, azpiegitura industrialala ez zegoenez, uste zen bideoaldiak sortuz erakustoki horrek lantegia sortuko zuela», ohizkoak ez diren ekoizpenak burutu ahal izateko lantegiak alegia. Baina ezin izan da, ideia hegemoniko horietatik at dabilen ikuspegia sendotzeko egitura industrialala sortu.

Hala ere, festibalek, garai batean eragina izan dute, ekoizpen horiek babestu dituelako eta katalogoetan agertzen den historiografia

ere eraiki egin delako.

Bideoaldiaren bitartez burutu nahi zituzten ideia batzuk ez dira gauzatu, beren ustez, beti aurrekontu urriekin aritu direnez, aukerak ere urriak izan direlako. Hala ere, Bideoaldietan parte hartu duten eta bideo lanetan jarraitu duten zenbait egileek, Estatu Batuetara, Alemaniara, Herlandara edo Madrilera lan egitera joateko aukera izan dute. Bosgarren kolektibokoek bestalde, proiektu berrietan murgiltzeko asmoa dute, eta nahiz eta bideo arlokoak ez izan, bide berriak jorratuz, inoiz standarizatu gabe.

227 autore Kreazio Bideo sailean

Kreazio Bideo saileko Bibapenintsula azpisailean, 1987tik 1990era bitartean izan diren lau Bideoaldietan, 172 bideo programatu dira, guztira hogeitahemeretzi ordu eta zortzi minutuko iraupenarekin. Azpisail honetan 115 autorek parte hartu dute. Nazioartea azpisailean bestalde, 112 autorek parte hartu dute eta 107 bideo programatu dira, hogeitabost ordu eta bi minutuko iraupenarekin.

Joxi Goikoetxea

120.000

ENTZULE

EGUNERO

EUSKAL

HERRI

OSOAN

ADI PROGRAMAZIO BERRIARI

EUSKADI

IRRATIA

Esan eta izan!

Michael Ende alemaniarren nobela batean oinarriturik

Bederen-1ek lan berria aurkeztuko du Gasteizko Antzerki Jaialdian

Zuzendari berriarekin ekin dio lanari Bederen-1 taldeak. Oraingoan, Peter Gadiss hungariarraren eskutik, donostiarrek Michael Ende-ren nobelaren adaptazioa euskaraz eta espainieraz eskenaratuko du. Fabula itxura duen arren, komedia hau ume-antzerkia baino, nagusiei zuzendurik dago.

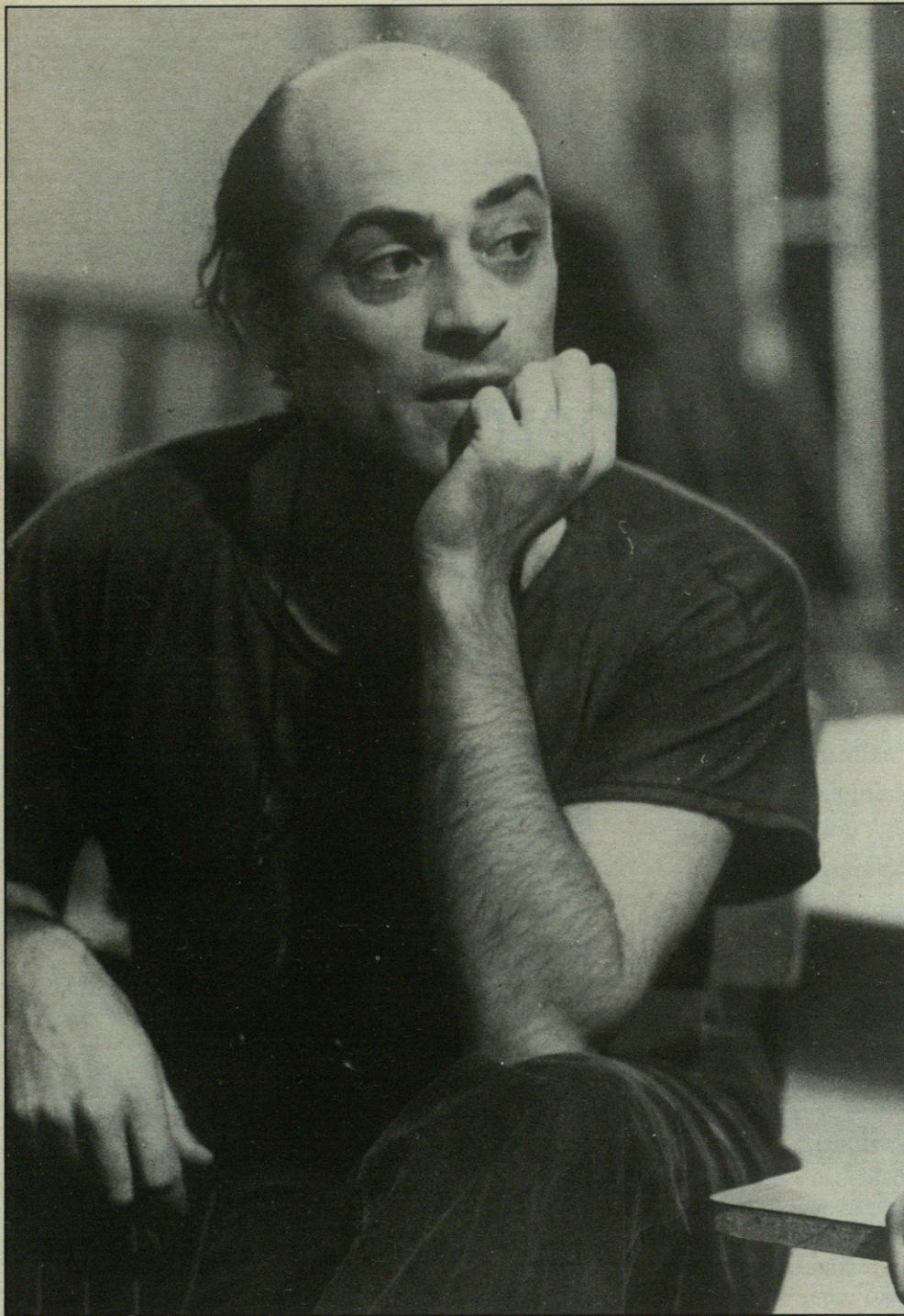
ORAIN artean Milan Kunderaren «Jacques eta nagusia»-ren berrogei bat emanaldi burutu eta gero, esperientzia berriak bilatu nahirik, Michael Enderen fantasia eta magiarekin egin du topo Bederen-1ek. «Desioen pontxea» titulupean, alemaniarren nobelaren izpiritua eta elkar hizketak errespetatuz batetik, eta idazle alemaniarren obra guztiek duten tonu magikoa islatzen saiatuz bestetik, hainbat efektu bereziz jantzi dute beren adaptazioa: bideo-efektuak, laserra, sintetizadore bidezko musika elektronikoa, e.a.

Gasteizen urriaren 20an espainieraz estrenatuko dute, baina beste antzezlan guztiekin egin bezala, euskarazko itzulpena burututa, bi hizkuntzetan ematen hasiko dira. Honen harian, Michael Endek hitzak lotuz hitz-jokorako duen zaletasunak areagotu egiten du itzulpenaren zailtasuna.

Aipatu nobelaren muina fabula antzeko narrazioa da, moraleja eta guzti, «*baina horrek ez du esan nahi muntaia hau umeentzat denik*» —aipatu digu Peter Gadissek— Enderen gaitortzeko lanetan bezala, bonetan ere bada mezu

Peter Gadiss, muntaia berriaren zuzendaria.

Fabularen azpian mezu ekologikoa nabarmendu nahi izan dutela dio Patxi Santamariak.

sakon eta ezkuturik, ekologia, gizakia bere ingurugiroa suntsitzen ari delako salaketa alegia».

Barcelonatik etorritako zuzendari honek ez du antzerki errealista maite, forma aldetik behintzat, fantasiaren bidez pentsarazten duena baizik. Ildo honetatik, gaurkotasunean oinarritzen diren gaiak bilatzen

dituzte antzezteko.

Oraingoak, deabruari ari-
ma saldu eta trukean ingurugiroa suntsitu behar duten sorgina eta azitia ditu protagonista. Hauei aurre eginenez, animalien batzarreak aukeratutako katu arra eta emea haien asmoak bete ez daitezen ahaleginduko dira. Beste bi protagonista ere badira, muntaiaren efek-

tuaren bidez hurbilduko zaizkigunak. San Silvestre egunerako deuseztatu behar dute mundua eta kanpaikadak iristear daude...

Mundua zintzoak/maltzurak estereotipoan bantzen duen komedia honek aldatua du bukaera, «antzerkiaren abantailak bat mugak haustea, istorioak egokitzeak aukeratzatea bait da».

■ Euskal Herriko zirkuitu eta azpiegitura sendotzen baten beharra agerikoa da ●

Maribik mezu ekologikoa nagusi dela gogorazten du, «baina ezin abaztu beste balore batzu berreskuratze beharra aldarrikatzen dela: egun bain galdurik dauden mailasuna eta adiskidetasuna».

Jon Berrondok prestatutako eskenografia efektu berezien aldetik oso landuta dago eta, diseinua eta musikaren modura, espresionismoaren bidetik jotzen du. Baina eskasak dira taula gaineko osagaiak; honen inguruan, Patxi, lau aktore nagusiek eskenan burutu beharreko lanaz ari zaigula. «efektuek ikuskizuna jantzi egingo dute, dudarik gabe, baina pertsonaia bakoitzaren lana da muntaiaren arrakastaren katea. Inoiz baino gehiago esan daiteke bonakoa 'aktoreen ikuskizuna' izango dela».

Solasean murgilduta, antzerkigintzak Euskal Herrian dituen arazoez mintzatu zaizkigu Bederen-lekoak. Talde bakoitzari —profe-

Patxi Santamaria, Xabier Agirre, Maribi Arrieta eta Jon Ezkurdia dira estrenatzear dagoen obrako aktoreak.

sionala edo amateurra— eman beharreko diru-laguntza bezain garrantzitsua inuditzen zaie Euskal Erakundeek herrialde guztietan urtero finkoa izango den zirkuitua osatzen inbertitzea.

Horretarako azpiegiturak antolatu behar dira: eskena egokiak, elkarte kulturalak, heziketa berezia... «Azken urteotan, jendearengan euskal anterkiarekiko beste jarrera igartzen hasi gara—dio Patxik— eta era-

kundeek eskaera horri erantzun egin behar diote».

Laguntza horiek jasorik, taldeek antzezlanak astiro prestatzeko aukera izango lukete, originalen itzulpenak egokiagoak lirakeke

promozioa sendoagoa litzateke eta aktoreak bere profesioan birziklatzeko aukera izango luke. «Oraingo martxan egunean bizi gara eta ia ez dugu autokritika egiteko astirik, obra batekin bukatu baino lehenago berriaren prestaketan murgiltzen bait gara».

Aktoreek, bitartean, aurrera ateratzeko, beste hainbat alorretara zabaldu behar izaten dute beren iharduna: bikoizketa, zinea, publizitatea eta telebista, gauza normala deritzot beste arlo horiek jorratzeari, nik ez bait dut neurre burua antzerki-aktoretzat —amaitzen du gure solaskideak— aktoretzat baizik, baina ez da zilegi antzerkian aritzeko aukerarik ez dugulako bestee-tara jo beharra izatea.

Bederen 1 ek estreinatu dituen antzezlanak

Estrenaldia	Lana	Egilea
84 / VI / 18	«La Casamentera»	Thorton Wilder
84 / X / 20	«Gure Herria»	Thorton Wilder
85 / III / 18	«Silver Duet Show»	Sorpen kolektiboa
85 / XI / 12	«Nekrasov»	Jean Paul Sartre
85 / X / 25	«Bazen garaia»	Anton Chejov
87 / III / 5	«Eclipse»	Alfonso Vallejo
88 / XI / 10	«Erreleboa»	Gabriel Celaya
89 / XII / 21	«Gillermo Tellek triste ditu begiak»	Alfonso Sastre
90 / X / 18	«Jacques eta Nagusia»	Milan Kundera

Ritxi Lizartza

Musika, zaldiak eta dantza

Zingaro-ren «Zaldi-opera»

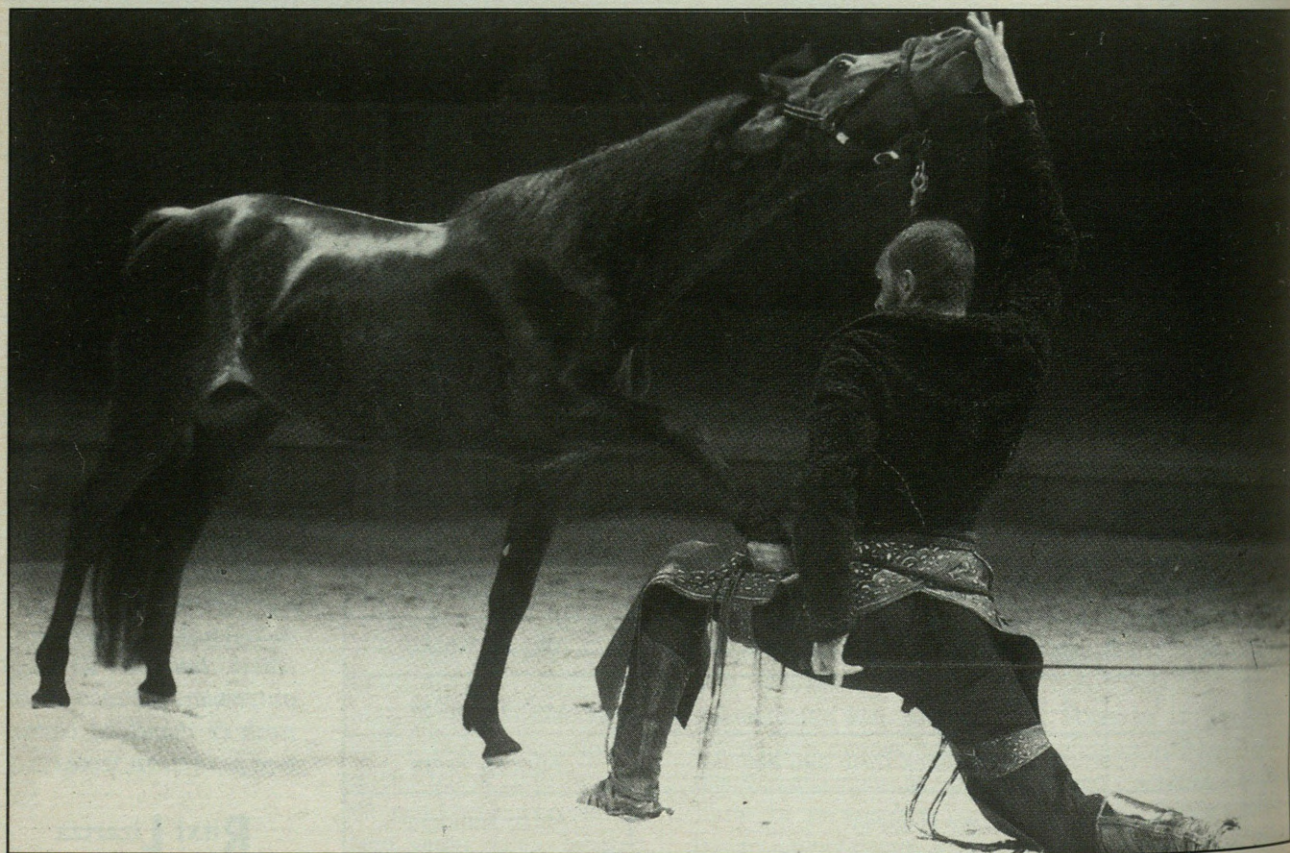

Inork ez daki zehazki nondik sortuak diren Zingaro taldekoak, baina kantu georgiarrak eta bereberek entzuten dira beren emanaldietan. Antzerkia, dantza eta, batez ere zaldiak, zaldien ingurukoak bait dira beren ikuskizun guztiak. Animalia jakin batekin sortu eta berarekin desagertzen diren «numeroak».

BARTABAS zuen izena zirkoan zebiltzanean, jendeari probokatuz ikusleak bereganatzen zituen garaian. Orain ere Bartabas du izena baina, dagoeneko ez du kalez kale oihukatu behar, badu bere taldea «Zingaro», eta ikusleak erruz biltzen dira txarteldegietan «Zaldien opera» ikusteko.

Zaldiekin lan egitearena

ez da artista hauek duten ezaugarri berezi bakarra, izan ere benetako tribua osatzen bait dute, hitzaren zentzurik zabalenean. Elkarrekin bizi dira karabana eta autobus berregokituetan, lanbideak beharturik eta beraiek horrela aukeraturik nahiko bizimodu no-

mada dute eta tribu ibiltari asko bezala oso abegi onekoak dira galdurik hurbiltzen zaizkien zaldun eta zaldiekiko.

Guztira berrogeitabost pertsona dira eta oraingo «Opera» antzestu ondoren badituzte proiektu berriak buruan. Lehendabizikoa filmea da, zaldiak pintatzen zituen Géricault-en bizitzaren gainean, eta Bartabas bera izango omen da zuzendaria. Hurrengo proiektua dantzarekin lotuago dago eta, oraindik zehaztasun gehiegi ezagutzen ez bada ere, bada gauza jakinik, Pina Bausch tartean izango dela. Dantza garaikidean erabateko eragina izan duen Pina Bausch-ek onartu egin bait du zaldi gaineko tribu ero honekin proiektua aurrera eramatea.

Baina guzti horiek gero-rakoak dira, oraingoz «Zal-di-operarekin» ari dira, egunotan bereziki Paris gertuko Aubervilliers-en. Agian laster gertuago ikusteko aukera ere izango da. Baldin badatoz, ez galdu, merezi du eta.

J.M. Heritz

Irene Papas: aktorea eta antzeki-idazlea

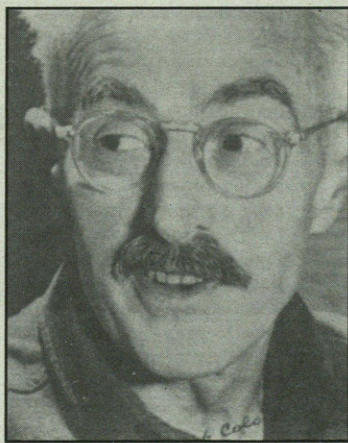
Bizanzioko Teodora, Justiniano enperadorean emaztea. VI. mendean bizitako emakume horren bizitza eta izakerarekin liluraturik, I. Papasek berak antzesteko obra idazteari ekin zion aktorea greziarrak. Testua (poema-monologoa) grekeraz idatzita dago jatorriz baina Europa

osoan zehar emateko asmotan, burutuak dira dagoeneko italiera, frantsesa eta ingelesezko itzulpenak. Espainolezko bertsioa ere bidean da eta 92-ko udan eskainiko dituen emanaldietarako, musika alorra berlantzeko asmotan dira.

Manhattan kultura latinoaren erritmoan

New York-en gero eta gaztelera gehiago entzuten dela gauza jakina da, zortzi biztanletatik hiru «latinoak» bait dira egun hirian. Hain ohizkoa ez dena, oster, izen handiko erakundeak populazio horren kultura gogotan hartzea da, eta horixe egin du, hain zuzen ere, New York Shakespeare Festival-ek. Musika eta antzerkia, Shakespeare Central Park-en espainolez eta ehun bat filme, besteak beste. Baina ekimen hauek ez dira denon gustokoak eta Gabriel Garcia Marquez-ek ezin izan zuen sarrera-ekitaldira joan, Fidel Castroren kontrako oihuak egiten zituzten manifestariak galerazirik.

Frantzian Dashiell Hammett-en omenez

Amerikarra, Maryland-en 1894ean jaioa eta duela hogeitamar urte hila, Dashiell Hammett nobela beltzaren aitzat jotzen dute askok. Zalantzarik ez, jenero hori gaitzesten duenik bada oraindik ere, baina goraiatzat dutenak seguruen ugariagoak. Frantziako Bobigny

herrian esaterako, idazlearen izena jarri zioten bertako Antzerki eta Liburutegiaren arteko plazari eta, *Les Lettres Françaises* aldizkariak Hammetti buruzko dossierra eskeintzen du iraileko alean. Beste batzuen artean Louis Aragon, Raymond Chandler, Howard Fast, André Gide eta Jean-François Vilar-en testuak irakur daitezke.

T E I L A K

■ 12.000 ABESLARI DONAPAULEUN

IRAGAN asteko igandean, Ipar Euskal Herriko Abesbatzen Federazioko ordezkariak diren abesbatzen buruak bildu ziren Donapauleun. Ondoren, Ipar Euskal Herriko abesbatzen bigarren topaketa izan zen; bertan, Burgaintzi, Elhea, Ensemble Vocale de la Côte Basque, Mendiz Mendi, Nekez Ari eta Oral Bat nahiz, Arrasateko Goikobalu, Bermeoko Orfeón Bermeano eta Lezoko Txinparta haur abesbatza aritu ziren.

■ EUSKO IKASKUNTZAREN KONGRESUA DONOSTIAN

DONOSTIAN burutuko da lehenengo aldiz Eusko Ikaskuntzaren XI kongresua. Gaia, «Kultur antolabide berriak: Euskal Herria eta Europa» izango da eta hiru arlotan egituratuta aztertuko dute herri, kultura sektore eta talde sozialak, instituzio publiko eta pribatuak.

tuek nahiz kultur munduko pertsonalitateek urriaren 7tik 11ra bitartean. «Zibilizazioa, hizkuntza eta kulturen arteko gurutzaguneak», «Euskal Herriak XVIII-XXI mende tartean Kultura eta zibilizazioari emaniko/hartutako kultur edukinen azterketa» eta «Estatuak eta Herriak egungo kultur esparru europarrean: kultur ereduak» dira hiru arloak.

■ LEHEN BERTSO PAPER LEHIAKETA MARTXAN

ARABAKO Bertsolari Eskolek antolatuko dute «Juan Bautista de Gamiz» izeneko bertso paper txapelketa. Helduen atalean, lehiaketa Euskal Herri osoari irekita egongo da; 15 eta 18 urte arteko bertsolariei dagokionez, Bizkaia eta Arabako bertsolariek parte hartu ahal izango dute eta gaztetxoaren atalean arabarrak izango dira lehiakide bakarrak. Lanak bidaltzeko epeak urriaren azken eguna arte iraungo du eta sariak abenduaren bigarren astean banatuko dira.

«Alde batetik, eredu eta parametro kulturalak Europako eta nazioarteko eredu eta kultur induslariekin barremanetan jarri behar dute, eta bestetik, euskalduna bezala estatu baten baitan dauden kultura minoritarioak posizionatu behar dira eta leku egoki bat bilatu behar dute; are gehiago, anglosaxoia, Mediterraniakoa, Europa erdialdekoa eta frantsesekoa bezalako kultura indartsuen aurrean».

Edorta Kortadi.
Deia, 1991-IX-27.

«Ez dakit kontalariek sortu duten beharra ala alderantziz! Galdera bada. Jendea interesatua da, zerbait mugitzen da baina euskarazko kontalariek eskas ditugu. Uste dut bertsolaritzak bemen egin duela beste toki batzuetan kontalariek egin duen lana. Ipuina piska bat baztertua izan da. Baina bertsolaritza mugitzen den bezala, kontalaritzak berea egiten du. Formakuntzak egitearekin jendea hasiko da, ez da beste munduko gauza. Abiatu egin behar da».

Koldo Amezttoi.
Euskaldunon Egunkaria,
1991-IX-24.

«Ez daiteke zine ezberdinik, berri ezberdina izangabe. Euskal Herri autonomo batean, zine espainol autonomo bat baizik ez dago. Ez da nazio zine euskalduna».

Antton Ezeiza.
Euskaldunon Egunkaria,
1991-IX-25.

«Gizon garaikidea mugitzen den munduan, gero eta gauzagutxiago daude aurkitzeko eta arazo honek txikitu egiten du gizona, ia dena aurkitua eta egina dagoelako, eta horrek gizonari existentzia gatazka sortarazten dio».

Juan Luis Moraza.
El Diario Vasco,
1991-IX-26.

«Jakina da, denok dugula gure lekua euskararen alde lana egiteko, nabiz euskara ikasten, gero euskaraz egiteko».

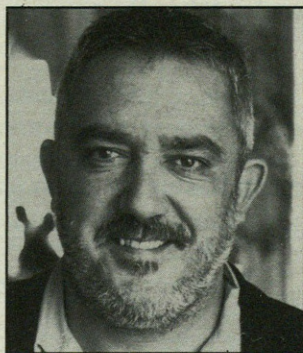
AEK.
Egin, 1991-IX-24.

TXUTXU - MUTXUKA

TXIRRI, MIRRI ETA TXILIBITONEK KANTU ZAHARRETARA JO DUTE

EUSKAL Herri osoko kanta zaharrak landuko ditu Txirri, Mirri eta Txilibiton hirukoteak, «Atzo ttun-ttun», Durangoko Azokan aurkeztuko duen diskoan. Moldaketetan, Euskaltzaindiaren laguntza izan dute abestiak bere jatorrizko euskalkietan kantatzeko. Diskoa, IZ disketxeak kaleratuko du. Jose Ignacio Ansorenak, 'Piter', bestalde, «Ansorenatarren danbolina», Isidro Ansorena, bere aitonaren omenez egindako Lp-a kaleratuko du Durangoko Azokarako IZren eskutik baita ere. Bertan, txistuak orkestra baten laguntza izango du eta konponketak Aitor Amezagak egin ditu. Markos Landak ere, bere lehen diskoa Durangon aurkeztuko du, bere izena «Nere ametsa» da eta armonikaren bidez trikitixa, porrusalda eta gisa horretako doinuak jorratzen ditu.

NOR - NORI - NOR K

I. URIBE

zine zuzendariaren «El Rey Pasmado» izeneko azken filmea aurkeztu zen joan den astean, Miarritzeko XIII zinemaldi Iberiar eta Latinoamerikarraren barnean. Filmea koprodukzio bat da, eta zuzendariak berak Aiete Films elkartearekin parte hartzen du. 1960 urtean kokatzen da filmean honetan kontatzen den istorioa ●

T. ARRAZOLARI

eskaini diote Gasteizko Olagibel aretoan bere obrak erakusteko aukera. «TNT (Herriaren artea)» izeneko erakusketan, pintore gasteiztar gazte honek bere obretan, gerraren aurka azaltzeaz gain, inguruko errealitatearekin lotua dagoen artea, eta garaikidearen eta publikoaren arteko hurbilketa jorratzen saiatu da ●

E. MARTIKORENAK

parte hartu du aurtengo Nafarroa Oinez ospatzeko kaleratu den diskoan. Urriaren 20an izango den aurtengo edizioaren lema «Euskaraz Bizi» izango da eta bideo klip bat ere kaleratu dute antolatzaileek; bertan Euskal Herriko kirola eta musika munduko pertsonaia ezagunak egertzen dira eta guztira 60 pertsonaren laguntza izan dute ●

Kirola

Donostiako maratoia, 42 kilometroko kalbarioa

DONOSTIAKO maratoiaren hamalagarren edizioa datorren urriaren 13ra-ko dago prestatua. Seirehun bat partaide bilduko dira, azken urteetan bezalatsu, 42 kilometro famatuak osatzeko asmotan. Gipuzkoako orografia menditsuak eta oraindik eduki dezakegun eguraldi kiskalgarriak Estatuko erresistentzia proba gogorrenetakoa bihurtu du Donostian urtero udazkena partean burutzen den frogau.

Ez da formalismo handirik behar parte hartzaile bihurtzeko. Ez mediku azterketarik, ez antzekorik, nahikoa da agiri motz bat bete-zearekin eta 1.200 pe-

zeta (60 libera inguru) ordaintzearekin abiapuntuan egon ahal izateko, helmugan egotea beste gauza bat bait da. Hamazortzi urte izan behar dira gutxienez,

eta ehun gehienez antolatzailen esanetan. Ehun urte izatea gehiagi irudituko zaio baten bati, baina aurtengo partehartzailerik zaharrenak, Eduardo Astoraka bizkaitarrak, laurogeitabat urte baditu berarekin, eta behin baino gehiagotan korritu du Donostiakoa.

Entzute handikoa da Donostiako maratoia, eta korrikalariez gain ikusle mordoa biltzen ditu nahiz bide bazterretan nahiz abiapuntu den Madrileko hiribidean eta helmuga den Anoetako belodromoan. Azken honetan lekua lortzeak sosak ordaintzea suposatzen du. Baina duen sona hori etortzen diren atleta ospe-

tsuek emana ere izaten da, hain zuzen ere erakargarria bait da maratoi hau Estatuko txapelketarako puntu mordoan ematen bait ditu.

Igande horretan hausten saiatuko diren marka Jose Esteban Montielek 1989an ezarritakoa izango da, 2 ordu 10 minutu eta 50 segundutakoa hain zuzen ere, gizonetzkoen dagokienez. Emakumezkoen errekorra Maria Luisa Irizar andoaindarrak du 2 ordu 36 minutu eta 11 segundutako denboraz. Lehia hiru kategoriatan banatzen bait da: gizonetzkoena, emakumezkoena eta adinduen edo beteranoena.

Ehun urte izan daitezke gehienez maratoian parte hartzeko; 81 urteko Eduardo Astoraka bizkaitarra izango da aurtengo korrikalari zaharrena

Faboritoen artean lehen-go urteko txapeldunak aurkitzen dira, Rodrigo Gabela Leoneko lasterkaria gizonetzkoen artean, eta Elizunde Pokurull katalandarra emakumezkoetan. Horiez gain hor aituko dira beren indarrak neurtzen Angel Gonzalez Zepeda eta beste hainbat euskaldun.

Azken urteotako irabazle eta denborak

Gizonezkoak:

1984,	Ignacio Calvo.	2.21.00.
1985,	Honorato Hernandez.	2.17.83.
1986,	Eugenio Hernandez.	2.18.36.
1987,	J.F. Romero.	2.11.52.
1988,	Emiliano Garcia.	2.13.48.
1989,	Jose Esteban Montiel.	2.10.50.
1990,	Rodrigo Godel.	2.13.37.

Emakumezkoak:

1984,	Joakina Casas.	2.44.41.
1985,	Begoña Minaio.	2.59.43.
1986,	Maria Luisa Irizar.	2.38.28.
1987,	Maria Luisa Irizar.	2.36.11.
1988,	Carmel Alda.	2.49.31.
1989,	Rosi Talavera.	2.39.21.
1990,	Elizunde Pokurull.	2.40.51.

Zientzia

Lurraren eraztunak

Saturno, Urano eta Neptuno planetek bezalaxe, badirudi lurra ere garai batean satellite-sistema zuela. Ondorio horretara iritsi da Kopenhageko Kaare Rasmussen astronomoa. Sistema hori dirudienez 2.800 urtetan hamasei etapatan desagertu zen. Astronomo danimarkarra K.a. 800. urteaz gero 1750. urterarte Lurrera erori diren meteoritoak aztertzen aritu da. Meteorito-erorketa eta garaia adierazten dituen kurba eginda, erorialdiak eta erorketarik gabeko aldiak txandak agertzen dira. Kaare Rasmussenen arabera, sekuentzia hori kometak edo aterioideak Lurraren grabitazio eremuak aldika harrapatzen dituela onartuta ulertzen da. Objektu horiek gure planetaren inguruan orbitatzen dute eta airearen marruskaduraz poliki poliki lurrindu egiten dira.

ELHUYAR

Gastronomia

EVA OLAIZOLAREN ELTzea

Bixente Gartziaarentzat

Gastronomia atal honetan hamaika pertsonari egin izan diet menua, baina sekula ez zu adina estimatzen dudana lagun maite bati. Horrexegatik, bazkari goxo hau laster elkarrekin gozatuko dugulakoan, honako hau da gaurko honetan eskaini nahi izan dizudana:

Lehendabizi, barrena prestatzen hasteko, jabugo urdaiazpikoa jarriko dizut. Honen ondoren, antxoak frijitu batzuk piper berdeekin.

Lehen mokadu hori eginda, jaki sendoagoren baten txanda delakoan, hemengo txipiroi on batzuk jarriko dizkizut tipula ugariarekin, eta itsasoak ematen dizkigun gauza goxoekin jarraituaz, arranbarrilan eginiko atuna izango da hurrengo platera. Azken hau ere, noski, txirlak eta guzti.

Aurrera eginez, bigarre-

EVA OLAIZOLA

BIXENTE GARTZIA

nez, idiki txuleta erre handi bat jarriko dizut. Edozein lekutan ere, gorputza eta arima indarberritzeko moduko platera bait da, «Eltzegor» taldearekin kantari aritzen zinenen bezain sasoitsu ikusi nahi zaitugu eta.

Postrera iritsi gara, edozein menu on biribiltzeko beharrezkoa dena. Nik menda, marrubi eta limoizko sorbeteak jarriko dizkizut. Atsegin izango dituzulakoan nago.

Edateko, berriz, bazkari honen laguntzeko, hemengo txakolia eta sagardoa izango dituzu, eta baita, nola ez, 80ko 'Valdemar' ardo beltza eta 'Cavas Gil' delako champagne botila.

Tira ba, Bixente, menu hau laster gure jatetxean bertan egingo dizugula seguru nago. Bitartean, zaindu ezazu duzun ahots eder hori, eta jakin ezazu, gogoan zaitugula.

Txantxarra eta gatz

TXANTXARRA izatea gure hortzentzat oso kaltegarria dela ez da gaur goizeko kontua; haurren kasuan bereziki, oso gaitz zabaldua bait da.

Adituen ustez, dentistara joan aurreko aurreikuspen lana da zaintzen hasi behariko genukeena. Hobe bait da noski txantxarrari aukerarik ez ematea, honek gure hortzetan eginiko kaltea konpontzen aritzea baino. Kontestu honetan, fluorak duen garrantzia ikusirik, 'gatz fluorduna' erabiltzen hasiak dira.

Orain dela gutxi arte, Suitza zen gatz mota hau erabiltzen zuen herri bakarra, baina beste mordoska bat ere gehitu berria da tropelera, besteak beste Mexiko, Colombia, Costa Rica, Peru eta Jamaica.

Gatza dela eta ez dela, arazoa txantxarra aurreikusteko balio bai, baina bestelako gaitzak sortarazten omen dizkigula izango da.

Artea

Izadia eta paisaien ikusmiran

HILARIO Urkia zarauz-tarraren margo lanak dira ikusgai egunotan Donostiako Olaetxea Galerian. Bertan izadiarekiko joera topa daiteke nagusiki errealdismo aski nabarian. Bereak koadro ia antzekoak dira denak, hari beretik tiratukoak balira bezala. Zenbaitetan ere argiak itzalune oso zehatzei bide ematen die eta guzti horren erdian paisaia guztiz pertsonala ageri zaigu.

Ildo honetatikakoak ditugu, besteak beste, «Paisaia» eta «Barne Izadia» izenburu daramatenak, dudarik gabe uka ezinezko pertso-

nalitate propio handikoak. Beste ezaugarrien artean, autodidakta izaera kutsuko margolaria bait da ezeren gainetik zarauztarra. Edozein modutara ere, oso interpretapen berea duen artista topa daiteke, batzutan ere ia bakardaderaino iristen dena.

Paisaiek hartzen duten mantxek esperimentazioaren bidetik Urkiaren lanaren jorraketa ezin garbiagoa erakusten dute. Azken batean, eboluzioan dagoen artista esperimentazalearen paisajistika atsegina dugu Olaetxea galerian bisitatu beharrekoa.

Jakin beharrekoak:

- Hilario Urkia, Zarautz, 1945.
- Orain arteko erakusketa: Zarauzko Torre Luzean (1977), Zarauzko Sanz Enean (1979), Zarauzko Ka-

- yuan (1980).
- Urriaren 28a bitartean Donostiako Olaetxea erakustokian ikusgai.
- Ordutegia: arratsalde 17.00etatik 21.00etara.

Musika

Kepa Junkera trikitilariaren azken diskoa aurki kalean

KEPA Junkera trikitilariarekin aritu gara solasean bere hirugarren lana grabatua duenaren atxakiaz baliatuz. Oraindik ez da urtebete «Triki Up» sonatu hura kaleratu zenetik, eta irabazi zuten lehiaketa baten saria disko bat grabatzea zela aprobetxatuz produkzioari ekin diote. Grabazioa amaitua da iada, eta abendurako kalean egotea espero da.

Kolaboratzaile berriak sartu ditu: «*poloniar bibolinjole bat, madrildar perkusiolari bat... perkusio berriak sartu nahi izan ditugu gure musikaren oinarria mantenduz*». Hala ere ohi bezala berriro ere

Jon Sarasua eta Xabier Amurizarengana jo dute letrak egiteko momentuan.

Ez du udara makala izan bilbotarrak, erromeriak ez baziren grabazioak ziren.

Junkerak azken diskoan bibolinjole poloniar bat du kolaboratzaile

edo bestela «Oskorri-ekin emanaldiak.

Pozik ageri da Junkerlan berritzaile honekin, eta Euskal Herriko banaketa ona izango dena bermatubadago ere, Estatuan egingo denaz itxaropentsu ageri da

trikitilaria. Madrilekoa bait da lehiaketaren aginduz disko zigilua. Merkatua galdetzerakoan, zera esan digu: «*inkognita bat da zein izan daitekeen salmentak, ezin dut ukatu zaila denik nahi genukeena gertatzea, batibat beste taldeekin gertatu dena ikusita. Hala ere itxaropentsu nago.*

Nahiz berrikuntzaz hitz egiteaz nazkatutxo topatu dugun, «*musikaren onerako bada aldakuntza ongi gertatzen da.*

Udara oso ondo joan omen zaio Kepa Junkera bilbotarrari.

Dantza

Ikastaroak

Elorrioko 'errebonbillo' en alardea

AINTZINAKO foru alardeek badute utzia usadio horren erakusgarri ederra Elorrioko herrian, urriaren lehen igandean ospatzen den Errosarioko ama birjinaren egunean.

1571 urtean izango zen, turkiarren kontra Lepantoko golkoan aritu ondoren, Amandarroko bost semek, etxera bueltan zetozela, Elorrioko harresiaren aurrean txistuaren soinua entzun zuten. Hiri barruan, jendetza handi bat Errosarioko Ama Birjinaren omenezko prozesioan parte hartzen ari zen, eta amandarrotar soldaduek, etxean egotearen pozaz eta Ama Birjina agurtu nahiaz, beraien arkabuzekin tiro egiten zuten behin eta berriro. Hau omen da, 'Errebonbilo' en jaiaren ustezko iturburua.

'Errebonbilo' taldea hamabost bat gizonezko osatzen dute, eta hiriko hamaka puntu desberdinetan egiten dute tiro bere arkabuzekin.

Hauen jantzia ikusgarria da, aintzinako Itsas Armadako ofizialek zeramate netik eratorria.

Arratsaldeko 17.30ak aldera, errosarioaren erroza amaiturik, prozesioa kaleratu egiten da. Enparantzaren alde batean dauden 'Errebonbilo'ek «zutik!», «karga!», «desta!», «zail!», «jo!» aginduekin, arkabuzekin tiro egiten dute.

Prozesioa enparantzara itzultzen denean eta Ama Birjina zainpean utzi ondoren, 'errebonbiloak' dantzari bihurtzen dira. Eskutik helduta, aureskularen soka osatzen dute.

Tradizio hau azken finean, aintzinako euskal udal antolakuntza militarren isla baino ez da, armen erabiltzen trebatzeko alarde hauek aureskua eta anaiarteko bazkarietan izaten zuten segida.

Elorrioko 'errebonbiloa' hamabost bat gizonezko osatzen dute

XAKEA gustoko jokoa duzuenok aukera ederra duzue udazken parte honetan. Donostiako «Gros Xake Elkarte» k izan ere, bi ikastaro antolatu ditu Okendoko Kultur Etxean. Handik ez oso urrun, Intxaurrondo auzoko Larronetxe Kultur Etxean, beste bi ikastaro izango dira ere xakezaleentzat.

BIDEO ETA FILMEEI

AHOTS, HOTS ETA MUSIKA

EZARTZEKO PREST

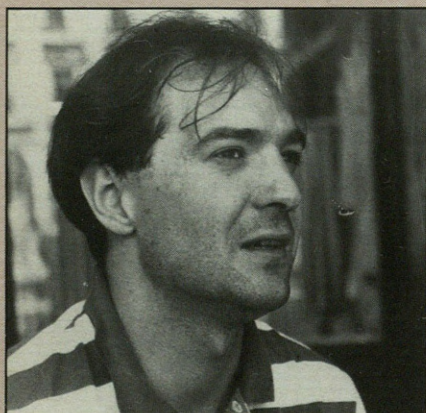
ZBI SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA-SAN ROKE AUZOA

DONOSTIA

Tif.: 46 29 64 — 45 96 29

Bertsoak

Bertso Eskoletako Arduraduen Ikastaroa. Hernaniko Biteri Kultur Etxean urriaren 16tik 26ra bitartean burutua. Irakasleak: Xabier Amuriza, Andoni Egaña eta Kike Amonnarriz.

Bertso eskoletako ikastaroak direla eta

BERTSOLARI Elkarrekin antolatutako, 24 orduko ikastaro bat amaitu da Hernanin.

Amuriza eta Egaña tartean ibili dira klaseak ematen, bata bertso bukaeraren arrazoiak lotura behar duela izan erakusten eta bestea, berriz, arrazoi hauek hornidura, betelana eta tolestaketa aldetik arrazoi hauek nola bota behar diren azaltzen.

Orain arte topikoetan erortzen ginela ohartarazi gaituzten klaseak izan dira honako hauek. Beraien bitartez beste ideia batzuren jabe egin gara, eta aurtengo bertso eskoletako ikastaroetan lantzeko material berria badagoela ikusi dugu: bertsoak nola biribildu, arrazoiekin lotura jator bat nola eman, betelanaren garrantzia...

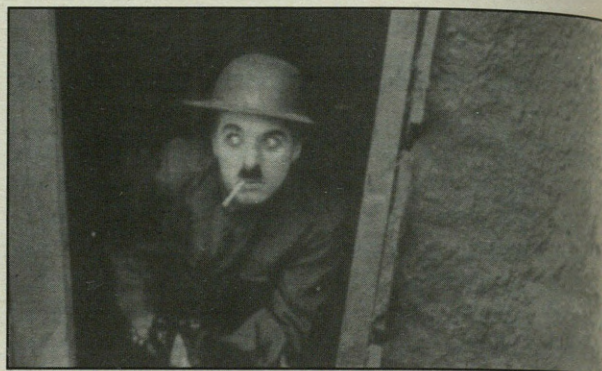
Beste ondorio bat, oinak direla medio, oraingo bertsolaritzak duen mugari dagokiona izango litzateke. Gaur egun oinak pentsatzen omen dira lehendabizi eta gero hauek esaldira lotu. Hau honela, piper gabeko bertsoak izan daitezke horrela botatakoak.

Amurizak, bestalde, bertso barneko esaldi joskeraren garrantzia azpimarratu zuen. Izan ere, hitz bat gora-behera, bertsoaren esanahi osoa alda daiteke.

Ikastaro hauen bitartez, gainera, bertso eskolatan dihardugunok elkar ezagutzeko parada izan dugu. Ordurarte elkar ezagutzen ez genuen jende asko aritu gara batera, eta hori, gerora begira, positibotzat jo daiteke.

BOTA PUNTUBA

Zinema

«Indarkeri instituzioak» zinemaren ikuspuntutik

DONOSTIAKO Kultur Udal Patronatuak antolatutako, urriaren 8an zine ziklo berri bati emango zaio hasiera 'Nosferatu' programazioan. «Zinema eta indarkeri instituzioak» lemapean, hogeitabat filme izango dira hil honetan hasi eta asteazkenero Donostiako Antzoki Zaharrean ikusiko direnak.

Filme bilduma honen ezaugarri nagusia, lan denak ere gerratea eta militarren bizimoduaren inguruan murgildutakoak direla izango da. Zikloaren izenak

Filme guztiak gerra eta militarren ingurukoak izango dira

dioen legez, «indarkeri instituzioak» dira kamara begiak gordin-gordinean aztertuko duen mundua.

Hauexek dira ba, azarorarte ikusi ahal izango diren

Urriko filmeak:

- Hilaren 8an, «Shoulders Arms!» (Charles Chaplin, 1918) eta «La vie et rien d'autre» (Bertrand Tavernier, 1989).
- Hilaren 6an, «Hearts of the World» (David W. Griffith, 1918).
- Hilaren 23an, «What price of Glory» (Raoul Wash, 1924).

lanen arteko zenbait: hilaren 6an Alexander Dovzhenko-ren «Arsenal», 13an Lewis Milestone-ren «All Quiet on the Western Front», 20ean Henri Storck-en «L'histoire du Soldat Inconnu» eta G.W. Pabst-en «Wesfront», azararen 21ean Leni Riefenstahl-en «Triumph Des Willens». Filme hauez gain, zikloak abendua eta urtarrean izango du segida eta John Ford eta John Huston-en lanak ikusi ahal izango dira besteak beste.

Antzerkia

Ekitaldiak

Euskal talde gutxi Gasteizeko XVI. Antzerki jaialdian

URRIAREN 6tik 22rarte luzatuko dira aurtengo Gasteizeko antzerki topaketak. 16. edizio honetan eman den aldaketa nagusia antzezleku gisa Europa polikiroldegia erabiliko dela izango da. Hau dela eta, polikiroldegia egitura medio, ikusteko antzerkia bultzatuko da, testu luzeak dituzten lanak astunegiak eta jarraitzeko zailak gertatzen bait dira horrelako arretotan.

Helduentzako emandalak 9.30etatik aurrera izango dira eta sarrera 1.000 pezetatakoa izango da.

Haurrentzako emandalak, berriz, Beñat Etxepare antzokian izango dira. Arratsaldeko 6.30etatik aurrera, hilaren 5, 6, 12, 13, 19 eta 20ean.

Egitaraua honako hau da: hilaren 6an **La Belle Époque** taldeak «Somnis» antzerkia aurkeztuko du. 8an Moskuko **Satiricon** taldea eta «Las Criadas» obraren txanda izango da; urriaren

Aurtengo Gasteizeko Antzerki Topaketen berrikuntza nagusia antzeztokiaren aldaketa izango da

9an «El Ladrón de Bagdad» obra ikusi ahal izango da. 11n Cesc Gelabert-Lydia Azzopardi bikoteak «El sueño de Artemis» taularatu du.

Urriaren 14etik 17ra, beste talde, balleta ikusteko aukera izango da **Cutumba,**

Ziryab Danza eta **Stagium** taldeen eskutik. Ostiralean **Orain** eta bere «D'Artagnan» obraren txanda izango da. Hilaren 19 eta 20ean **Bedere n** 1ek «El ponche de los deseos» eskainiko du. Azkenik, **Giorgio Barb e-rio Corsetti** taldea ikusteko aukera izango da, Frank Kafka txekiar idazlearen obra eskainiko duena.

Antimilitarismoari buruzko hitzaldiak Hernanin

URRIAN zehar, asteartero, KEM taldeak gai hauek jorratuko ditu, Biteri kultur etxean, arratsaldeko 7.30etan: «Pakearen aldeko heziketa», «Arazo-gatazken konpontze ez-biolentoa» eta «Desobedientzia zibilaren erabilpena gizartea aldatzeko». Kontaktua: 55 25 63 (Xabi).

ZINKUNEGI

O P T I K A

HERNANI,4

Telf. 42 06 24

20004 DONOSTIA

T

elebista-Irratia

BOTOIA SAKATU AURRETIK

Bi izar handi aurrez aurre

Asteazkena 9

21.00etan, «Kontesa oinutsik»

Zuzendaria: Joseph L. Mankiewicz.

Antzezlea: Humprey Bogart, Ava Gardner, Warren Stevens, Edmund O'Brien.

Bi aktore handi aurrez aurre ikusteko aukera egoikia da hilaren 9an duguna.

Egun horretan pantailaratuko da, izan ere, Humprey Bogart eta Ava Gardner protagonista nagusitzat dituen Joseph L. Mankiewicz zuzendariaren «Kontesa oinutsik» filmea.

Zine izar handia izandako Torlato-Farrini kontesaren istorioa kontatzen zaigu bertan; ospearean gailurretik beherako bidean kankarreko ugari hartu, eta, gero eta sarriago, estropozu egiten ari den pertsonaia. European, bitartean, aurpegi gazte eta berri baten bila ari omen dira eta Madrileko nigh-club batean egingo dute aurkinkuntza/fitxaje berria.

Humprey Bogart zena eta 'munduko animaliarik ederrena' deitu izandako Ava Gardner etxeko pantailan izanagatik bada ere, merezi du ikusteak.

● Urriak 10

22.15etan, Zine gaua:

«Bihotzetik sortua»

Zuzendaria: Francis Ford Coppola. Antzezleak: Frederik Forrest, Teri Garr, Natassia Kinski, Harry Dean Stanton.

Franny eta Hank-ek bost urte daramatzate elkarrekin Las Vegasen. Heldu da, hala ere, bien arteko harremana edozein huskeriak zazpiztuko duen unea. Frannnyk amodio istorio berri batekin amets egiten du gauero.

● Urriak 12

22.45etan, Zinea:

«Satirikon»

Zuzendaria: Federico Fellini. Antzezleak: Martin Potter, Hiram Keller, Salvo Randone, Max Born.

Neron enperadorearen garaian, Erroma ustelkeria eta lizunkeriaz beteriko hiria da. Bai aiton seme direnak, bai ez direnak, antzera aritzen dira guztiak. Federico Felliniren filme honetan hiriko klase xeheenen bizimodua adierazi nahi da.

IKUSI BAIETZ

● Hilaren 6an, 18.10etan, **saskibaloia**. Lehen mailako ligako Caja Bilbao-Hospitalet partidua.

● Urriak 7, astelehena, 21.00etan, «Zurekin zuzenean». Luis Alberto Aranberri 'Amatiño'k aurkeztutako saio berria. Dei eta gutun bidez jasotako ETBko ikusentzuleen kezak ezagutaraziko dira bertan.

● Urriak 10, osteguna, 14.20etan, «**Egonean giro**». Joseba Agirretxe eguneroko bazkal ostean aurkeztzen duen magazinea.

● Hilaren 12an, larunbata, 14.45etan, «**Euskadi gaztea**». Edurne Ormazabal aurkeztutako musika berrienari buruzko saioa.

● Hilaren 12an ere, 16.00etan, **Ingalaterrako futbola**. Ingalaterrako futbol ligako norgehiagoka ikusgarria.

● Hilaren 13an, igandea, 14.15etan, «**Hitzetik hortzera**». Bertso munduko berri eta gorabeherak.

TXORI BATEK ESAN DIGU

■ «Entre Amigos» saioko aurkezle eta zuzendari den Jose Luis Moreno ez da lagunarteko giroan aritzen bere programa grabatzen diharduenean. Zuzendaritza lanetan oso gogorra omen da madrildarra, eta langile bat baino gehiagorekin izan ditu tirabirak. Gauzak honela, orain gutxi, batek baino gehiagok hartu behar izan du kalerako bidea Morenoren aginduz.

Telebista-Irratia

IKUSITAKOAK

IKUSITA

Zurekin zuzenean

Iñaki Perurena: «Hasieran erdi txantxetan eskaini zidaten saioa egitea»

Askotan ikusi izan dugu Iñaki Perurena telebistaz, harri jasotzaile modura makina bat albiste eman bait ditu, baina oraingoan Iñaki aurkezle bezala azalduko zaigu ETBn. Bere saioari buruzko berriak eman dizkigu elkar hizketa honetan.

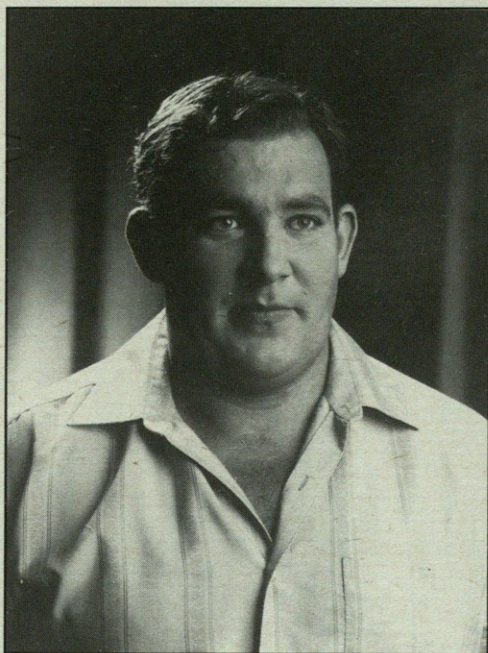
ARGIA. Harri jasotzailea izanik eta telebistan esperientziarik izan gabe, nolatan hasi zara Euskal Telebistan saio bat aurkezten?

I. PERURENA.

Betidanik egin izan dizkirate elkar hizketak eta horrelakoak telebistan, beraz nahiko ohituta nengoen kamara aurrean azaltzen. Horrela, behin Bilboko produktora batekin ordu laurdeneko erreportaia laburrak egiten ari nintzela erdi txantxetan edo, ETBn saio bat aurkeztea eskaini zidaten, eta horixe hasi zen dena.

A. Saio berriak ba al du zuk bain gertutik ezagutzen duzun herri kirolen munduarekin zerikusirik? Zertan datza programa berria?

I.P. «Herriko Plazan» saioaren izenak esaten duen bezala, herriko plazan gertatzen denaren berri emango

dugu, betiere kulturarekin loturik. Bi herriren arteko lehia ikusiko dugu, eta herri bakoitzeko partaideek hiru proba egin beharko dituzte. Lehena sukaldaritza proba da, bertan herri bakoitzeko batek janari erraz bat prestatu beharko du. Bigarrenean kultur galderak egingo zaizkie partaideei eta denbora jakin batean gehien as-

matzen dituenak irabaziko du. Azkenik herri kirol proba jokatu da. Amaitzean hiru lehiaketen puntu batuketa egingo da. Bestetik proba ezkutu bat ere izango dugu, eta nola ez, abeslariak eta bestelakoak.

A. Euskal kulturarekin lotura izango duen saioa izango bada zeuena, zeini zuzendua izango da?

I.P. Batez ere euskaldunei zuzendua dago, euskaraz delako eta euskal kultura azaltzen duelako. Baina euskara ez dakien jendearentzat ere interesgarri gerta daiteke.

A. Hainbeste urtez plazarik plaza ibili ondoren, telebista leiboaren txanda ailegatu da zuretzat. Nolakoa iruditu zaizu telebista barrutik ikusita?

I.P. Telebista medio oso zabala da eta ni pieza txiki bat besterik ez naiz. Saioa aurrera doa denak mugimenduan gaudelako, makina modukoa da, guztiak martxan egotea eskatzen du. Bestetik denetarik egitea atsegin dut eta gustora ari naiz.

Amatñok ez du inoiz ausardirik falta izan. Oraingoan, «Urriko iraultza»ren esloganaz antolatutako programazioan, «jendearen eskuhartzea bultzatzeko» asmoz, «Zurekin zuzenean» izeneko saioa gidatzen du. Jende arruntaren «kexu eta galderak azaldu» eta dagokionari zuzentzeko helburua markatu dio programa berriari. Britaniar telebistaren antzerako programekin konparatuz, hemengoak, aurkezlearen du desberdintasunik garbiena. Komunikabide nagusietan —biztanle soilengandik urruti eta agintariengandik hurbilegi egoten direnetan— jendearen parte hartzea oso mugatuta eta baldintzatuta dagoelako, beharrezkoa da saioa zein aurkezlea kexu eta kezak dituztenen alde jokatzeko. Z.Z. telesaiorekin egitekoa, politiko profesional, administrari esperientziadun edo agintari-hitz-jariodunei berba egiteko dohaineko aukera ematen baldin bada, porrot egin dute neure espektatibek. Hiritar xehea isilean mantentzen duen sistemaren aurrean, aurkezlea, galderan agertutakoaren babesle eta kamaren aurreko azalpenaren aliatu izatera derrigortua dago. Lan hori du gaitzena Amatiñok, programa baten aurkezlea izateaz gain, sistemak berak izendatu bait zuen ETBko zuzendari.

AITZIBER YARZA

EDORTA ARANA

Liburuak

«Mimodramak eta ikonoak.
Egilea: Juan Mari Lekuona.
Erein-ek argitaratua. Poesia.

Mimodramak eta ikonoak

SARRITAN irakurri dut liburua eta, oso laburki bada ere, nolabait Juan Mari Lekuonaren poesiaren azaleko hitzaren pean dauden drama eta keinuak azpimarratu nahi nituzke.

Uste dut errazegia litza-tekeela poesia idaztera bultzatzen gaituzten beharkizunei irekita legokeen ikusmira subjetoa ahantziz, 'gaia eta motiboa'ren antzeko kontzeptu potikoetan gelditzea. Agian subjetoegia izatearen arriskuan egon arren, Lekuonaren «Mimodramak eta ikonoak» poemarioa ade batetik 'exorzismo' dela esango nuke —tabuak eta esfinjeak irauli nahi lituzkena— eta 'mito' bestetik, norberatasunak gorputza eta bizikera instituboa askatu eta berrasimilatu dituen neurrian.

Exorzismoaren drama mingarria dela Lekuonak

garbi azaltzen digun ideia da, bere xarmari pean dartzan antinorberatasuna, berak kontrolatzen duen norberatasunaren errelejoak eta sentimenduak bezain boteretsua izanik.

Bestalde, poemarioan badirudi dramaren amaigabetasuna adierazi nahi dela, mitogintzaren ikuspegi subjetoaren sujeta, gorputza eta mundua bereiztezinak diren heinean. Esango nuke Juan Mari Lekuonak amaierarik gabeko aktibotasun transitiboa jarri duela bere olerkigintzaren helburu bezala.

Gutiz estrukturatuta egoteagatik ere, sikologikoki, mitikoki eta existentzialki oso somaria irudituzait eta Ilargiaren Eskolan agertzen zaigun munduarekin konparatuz badirudi historia, politika, jendea eta antzeko errealtate ideal eta

sentsualez osaturiko kanpoko mundu batetik gutiz barnekoi bateranzko bidaiari abiatu zaigula.

Norainokoa izan den bidaiari eta zenbaterainokoa aladaketa definitzea irakurle bakoitzari dagokion lana da, norberari dagokion bezala aztertzea zein neurritan lortu duen poetak bien, kanpoko eta barneko munduen besarakada simultaneo uztartzea, azken batez, Goethek zioen bezala, bien, gauzen eta izpirituen munduekiko zintotasunean bizi beharrean aurkitzen bait gara.

Dena dela, lehen adierazi dugun bizikera instintiboaren askapenak geroko berrasimilaketak adina garrantzia duenez, badirudi poesia hain subjetoa badagoela topagunea non bikoitza den exorzismoaren eskaintza: alde batetik askapenari dagozkion ispi-luaren isladaketak eta pertzeptzio subjetoak; bestetik berrasimilaketari dagozkion mitogintza.

Azaletik alderantziz ematen badu ere, badut halako susmoa, hots, poema hierofantiko hauek osatzen duten harri Sisifora honetan, hainbat aldiz deiadarkatzen zaigun Naturarena bezain garrantzizkoa dela poeta beraren pisua.

Sinbologiak soilik eskain dezaken mota bereziko gozamen estetikoaren atzetik dabilenak badu egarriari asetze bat emateko iturririk.

PATXI EZKIAGA

Egilea: Elhuyar Titulua.
Lehen Laguntzak.

Argitaratzen du:
Elkarrek. 103 orr.

OHO goi zikloa ikasle zuzendua bada ere, liburu honetan bildutakoak jende guziarentzat du interesa. Lehen zatian emerjentzi egoera baten aurrean nola erreakzionatu behar den esaten da, bigarreanean gure honen ikasketa errazagoa izan dadin joko batzuek daude.

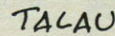
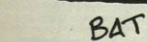

Egilea: Galtzaundi euskal taldea.

Titulua: Galtzaundi.
Abuztua. 2.alea. 20 orr.

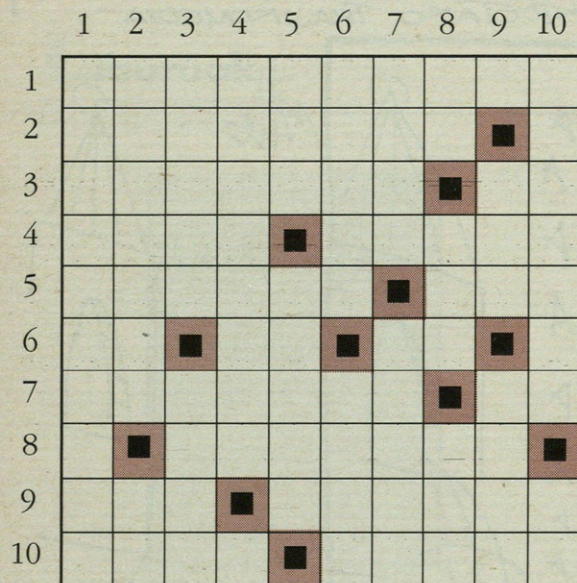
Tolosarako argitaratzen den aldizkari honetan, herriarrei beren eskualdeari buruz gehiago jakiteko aukera ematen zaie. Elkar hizketak, herri gertakizunak, tolosarren intereseko gaiak buruzko erreportaiak... eta abar daitezke ale honetan.

- BI AKTOREK ANTZEZTUTAKO LAU AKTOETAKO TRAJIKOMEDIA -

Denborapasa

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN : 1.- Bertso egile. 2.- Izutua. Röntgen. 3.- Toka, didate. Erbioaren sinbolo kimikoa. 4.- Hainbat metalen erakargarri. Herri indoeuroparra. 5.- Ez garestia. Tenis jokoa. 6.- Zintzo. Lehen eta azkenekoa. 499. Iodoaren sinbolo kimikoa. 7.- Jarraitzen ari zaik. Joan aditzaren erroa. 8.- Uranioaren sinbolo kimikoa. Etikaren arabera. 9.- Aldrebes. Toki askotan, nongoa. 10.- Iparraldean, Kontuz! Gorputza.

GOITIK BEHERA : 1.- Bizikerak. 2.- Ahalegina. Musika nota. 3.- Detektagailu. Tarragonako hiria. 4.- Bizkaiera zaharrean, ... egin, engainatu. Bokala. 5.- Sagu, hitz elkarketan. Bizkaieraz, itsusi. 6.- Ote eta ote ari. Ikusi aditzaren infinitibo. 7.- Leukake. Irudi ortodoxoa. 8.- Bokal bikoitza. Azido haluzinagarria. ... denean, dirudienez. 9.- Kontsonantea. Bizkaieraz, ote. Emakume izen arabarra. 10.- Komunikabide mota. Bokal bikoitza

Hitz kateatuak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Aipamena
Kilateak
Marraztu
Umekeria

7 letra

Azaldua
Idazlea
Irtenak
Taberna

4 letra

Alai
Aran
Ardo
Aria
Arra
Atal
Bake
Baso
Boli
Boza
Data
Dion

Gara
Ikur
Itoa
Judu
Lera
Lupa
Muki
Orno
Tori
Tren
Ukan
Zura

2 letra

Aa
Ag
Ar
Ei
Ll
Nu
Sa
Ta

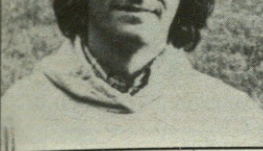
3 letra

Ala
Bat
Dun
Lor

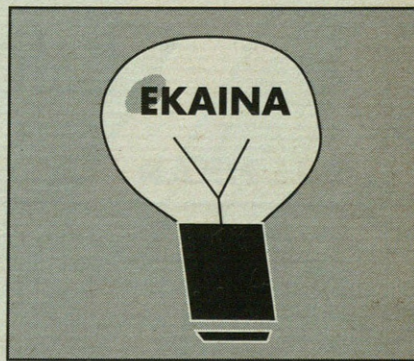
ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza dagokion goiko taulara eta grabatuan ageri den pertsonaiaren izena, Everest gailurra zapaldu zuen lehen mendizale euskaldunaren izena alegia, ageriko zaizu.

	1	2	3	4	5	6	
7	8	9	10	11	12	13	14

		Irakeko hiria	▼	Intsektu mota	▼	Asti	▼	Europako estatua
		Herri nafarra		Estutu		Izen es-laviarra	9	
			▼	▼		▼		▼
			2					
Bizilaguna	▼	Zakarrak	▼	Ahalegindu	▶			
Gizon izena		Gaskoina	7	Sodioa				
▶		▼		▼		Italiako TB	▶	
					3	Ahora eraman		
Traketsak	▶					▼		Kontsonantea
Basapiztia		8						Ipar. Aldarte
▶				Tresna mota	▶			▼
				Bokala				4
Azalera neurria	▶		▼	Har ezak	▶		Jainko egyptiar	
Norbait	10			Gip. Mehe			Diru, bokal gabe	
▶				Ipar. Jaun	▶		▼	
5				Portu	1			12
								Eskaini
Tokaluke	▶		▼			Ipar. Ardo	▶	▼
Kinka	11					Zilarra		
▶								6
				Kanpo	▶	▼	Fosforoa birritan	▶
				Nitrogenoa		13	Röntgen	
							▼	
Bokal bikoitza	▶			Ingurumaria	▶			
								14

— Hieroglifiko a —

Non daude zure ametsak?

Aurreko asteko soluzioak

Gurutzegrama

[illegible]

EZKER ESKUIN: 1.-Balenuntzi,2.- Iragana, Is.

3.- Lari, Dukat, 4.-Biratu, Apo, 5.- Otu, Apo, Ec

6.- Tzar, Estai, 7.- A. Kimika, O. 8.- Re. Goñi, Sa

9.- Ra. Areago. 10.- Aje. E. Kale.

GOTIK BEHERA: 1 - Bilbotarra, 2 - Araitz, EAL

3 - Iarguak E. 4 - Egiu Riga 5 - Na Ta More

6.- Undureiñe 7.- Nau. Oskiak 8.- T. Ka Ta

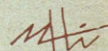
Ga. 9 - Ziarna Sol. 10 - Istoria E

Hieroglifikoa: Txuri-beltzean

E	S	K	O	L	A		L	I	B	U	R	U
	I	R	A				T	A	R			
Z	A	M	A	U	A		G	O	R	D	E	
O	T	O	I		S	O	A		T	A	B	U
K	E	N		Z	E	R	U	L	A		I	A
	O	T	I		D	S	A	I				
R			A	L	D	A	G	A	I		P	
A		L	O	A		I		B	O	A		E
T	E	A		K	O	N	O	A		L	E	Z
U	R	T	E		R	A	T		G	A	R	A
A	I	Z	U	N	A		E	K	A	I	A	K
		A	R	O				A	I	A		
Z	I	K	I	N	A		F	I	N	K	O	

Hitz
Kateatuak

КАХКУ

Estoniarrak ulertzekotan

BALTIKAR errepubliketan (eta ez hauetan bakarrik) 'sozialismoa' re- kiko arbuio osoa gailendu da. Ez dute aurreko sistimaz ezer nahi. Estonian, adibidez (Eesti-n hobe, Euskal Herrian Vasconian baino egokiago den arrazoi berberengatik), 50 urtez ezagutu duten politikabidea errotik erauzi nahi dute, hankaz gora bota, Lenin-en imajinak eta guzti. Zergatik?

Joera hori, 'eskuindartze' hutsa omen da. Estoniar abertzaleek (estoniarrak oro dira abertzaleak, bidenabar esateko; honetan bai desberdintasun nabarmena Eesti eta Euskal Herriaren artean) ez dute marxismo-leninismoaz deusik nahi, eta errusiarrez ez asko ere gehiago.

Estoniarrak hobeki ulertzekotan prestatu ditugu lerro hauek.

1921eko irailaren 22an (orain dela 70 urte, beraz) Nazioen Elkarte, SDN zelakoak, ontzat hartu zuen estoniarrak Errepublikak. Eta askaturik egon zen 19 urtez; Stalin-ek 1940ko ekainaren 17an okupatu zuen arte.

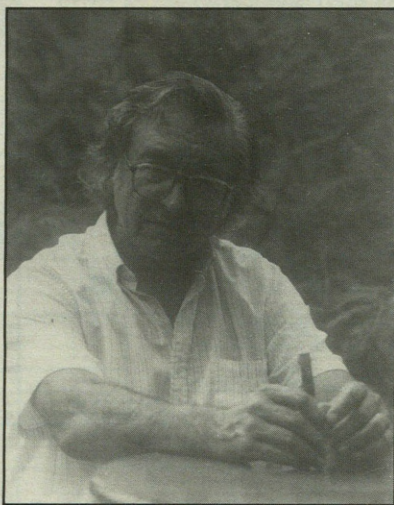
Handik hilabetera, okupazio betean antolatutako 'hauteskunde' izeneko montaiia baten ondorioz, Sovietar Agintea onartu zen, baita ESSBan Estonia sartzea. 1940ko uztailaren 22a zen.

Geroztik 'sozialismoan bizi izan dira estoniarrak; perestroika 'ustela'ren giroan. 1990eko martxoaren 12an Eestik bere Askatasuna (bere Independentzia, zehazkiago) aldarrikatu zuten arte.

Ikus dezagun, laburki bederen, nola bizi izan duten estoniarrak beren 'sozialismo' aroa, gero etorri omen den 'eskuindarkeria' nagusitu artean.

1940ko udan, 'sozialismo'ra pasatzeko, eta berehala, uztailan bertan, sovietarrek 149 pertsona arrestatu zituzten eta beste 5 Siberiara deportatu. Lehenengo biktima horien artean, bi estoniar buruzagi: Johan Laidoner, Estonia Askatuko Armadaburua; eta Konstantin Päts, Errepublikako Presidente. Horra hor 'sozialismoa'ren hasera.

Ondoko hilabeteetan, eta deportazio orokorrak hasi arte, hilabeteen 200/400

T X I L L A R D E G I

estoniar atxilotu zituzten hilabetero.

Masa-deportazioak 1941eko ekainean hasi ziren. Hiru gautan (sistema berbera erabili zuen Stalinek Kaukasoa eta beste lekutan) 10.000/11.000 pertsona deportatu zituen kolpez (kopuru zehatza jakiterik ez dago). Deportazioa genozidio-helburu nabarmenekin egin zen: deportatu horien artean %80 emakume helduak ziren. Zahar gutxi (%6 bakarrik).

DESAGERKETAK ere hasi ziren: 1941-1942 urteetan 60.000 bat estoniar 'desagertu' ziren (Estoniak 1.136.000 bizilagun zituen 1939an). Herrian zabaldu zen beldurrarengatik, beste 72.000 estoniarrek jo zuten Mendebalde-ra.

Ondorio demografikoa hau izan zen: 1945eko urtarilean 854.000 biztanle besterik ez zegoen Estonian. Kenketa egitea erraza da; 282.000 pertsona (populazioaren %24,8).

Sovietar Batasunaren 'segurtasuna' dela-eta, Suomi-ri Karelia kendu zitzaion bezalaxe, Eesti-ri Ipar-Ekialdeko eskualde bat kendu zitzaion; Errusiarren onetan: 1.986 kilometro karratu (Gipuzkoaren tamainako puska bat; 39.000 biztanle, 1944an).

Eta Moskuk deportazioei eutsi zien. 1949ko martxoan, beste 20.702 estoniar eramane zituzten Siberiara. Erdia ema-

kumeak berriro ere, gehi %28, 15 urte beherakoak.

Husketa horiekin batera, etorkin olatuak hasi ziren. 1945eko ekainean 10ean, Leningrado eskualdeko gasa esplotazioa hasi zen. Narva hirian, estoniarrak nagusitu ziren (gaur egun 85, biztanle, %4 bakarrik estoniarrak d-larik).

Gasaren ondorioz etorritako etorkin eta bertako langileei bizilekua emate 228.000 etxebizitza eraiki ziren Leningdon, baina 6.000 bakarrik Tallinnen.

Esan beharrik ez dago: egoera dig-sikoa nagusitu zen erabat. Errusi beharrezkoa zen, baina eestiera m-pribatura bildua. Estoniarrak elebidun ziren derrigorrez, bertara etorritako estoniarrak eta gainerako eslaviarrak elekar gelditu zirelarik. Horren ondorio Ipar-Ekialdeko Estonian eta Tallinn hiriburuan errusiera da nagusi. Okupazio gertatu baino lehenago, Estoniako % ziren estoniarrak. Gaur egun %60 bterik ez.

Okerrago dago egoera, esana duenez, Tallinn hiriburuan. Estoniarrak gutxiengoa dira momentu honetan %47.40 (1989).

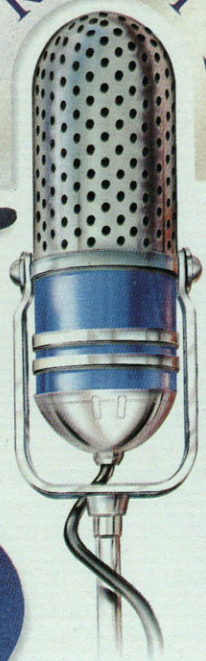
'SOZIALISMO'ARE garaian, azkar irakasten zen errusi eestitar eskoletan; alderantzizkoa (e-tiera errusiar eskoletan) gertatzen zelarik. Errusifikazio kanpainak aurreratu joan dira 1978ra arte... Doktorego-Tes-tonieriaz egitea 1976an debekatu zen.

Jendeak marxismo-leninismoa zer ote ez dakiela esatea ezinezkoa da. Praktik ezagutu dute 50 urtez; eta teoriar ere Eskola-urteetan irakastaldiaren heren ideologiaren klaseetan erabiltzen zela Alderdi Komunistaren Kondaira, Ekonomia Sozialista, Filosofia Marxista, Zientziatzko Komunismoa, Zientziatzko Jainkogabetasuna, eta abar...

Zulo horretatik irtetzea, eta hartara itzultzea nahi ez izatea, 'eskuindarkeria'-tzat sartzen baldin bada, fabore galanta egitea zaie eskuindarre.

URREA, ZE
URREA, ZE
URREA, ZE
URREA, ZE
URREA, ZE

I · R · A · T · I · A

eg n

Tfno. (943) 55 47 70

F.M. 103.0

ETB

EUSKARARI

TINKO

BULTZATUAZ

Egunez egun.

Entzun eta aditu
dezazun, ikus eta

uler dezazun, parte hartu
eta zurea egin dezazun,

horrela bakarrik bizi
dezakezulako Euskara,

zentzumen guztiekin.

Euskal Telebista, tinko
babesten dugu, sustrailean
eta oinarrian.

Horregatik, Euskaraz bizi
nahi dituzunean Albisteak,
Kirolak, Zinea, Ikuskizunak,
Dokumentalak,... den-dena,
EUSKAL TELEBISTA pizten
duzu ezbairik gabe: zure
komunikabiderik hoberena
eta osatuena euskaraz.

ETB

Zurekin Zuzenean